

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการยาเสพติดกับ
วิถีชีวิตมุสลิมในจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง

โดย
ผศ.แพร ศิริศักดิ์ดำเกิง

พฤศจิกายน 2557

สัญญาเลขที่ RDG5610020

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการยาเสพติดกับ
วิถีชีวิตมุสลิมในจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง

ผู้วิจัย

ผศ.แพร ศิริศักดิ์ดำเกิง

ภาควิชามานุษยวิทยา

คณะโบราณคดี

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ชุดโครงการวิจัยมาเลเซีย: นัยที่สำคัญต่อประเทศไทย

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

สารบัญ

ยาเสพติดกับวิถีชีวิตมุสลิมในจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง	1
ทบทวนวรรณกรรม	2
ป็นต้ง : ชุมชนชายทะเล	6
ชุมชนที่ถูกกลืนโทษ ?	13
พัฒนาการของยาเสพติดในเมืองบูกันและป็นต้ง	16
นโยบายของรัฐกับผู้ใ้ยาเสพติด	20
คนเลว ? หรือคนบาป ?	27
อิสลาม พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ กับคนติดยา	37
น้ำเต้ากับซัฟร่า : สายสัมพันธ์ที่ (บางครั้ง) สำคัญกว่ากฎใดๆ	42
คนป็นต้งกับลูกหลานเพื่อนบ้านที่ใ้ยาเสพติด	45
บรรณานุกรม	49

โครงการยาเสพติดกับวิถีชีวิตมุสลิมในจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง

บทคัดย่อ

นับตั้งแต่ความไม่สงบเกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้มานานนับเป็นเวลา 10 ปี ปัญหาที่รุนแรงควบคู่ไปกับสถานการณ์ไม่สงบคือปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด โดยเฉพาะช่วง 5 ปีที่ผ่านมา คนในพื้นที่เริ่มรู้สึกว่ายาเสพติดเป็นปัญหาที่หนักกว่าความรุนแรงประจำวัน งานวิจัยเรื่องนี้จึงเริ่มจากคำถามว่าเหตุใดยาเสพติดซึ่งเป็นสิ่งผิดกฎหมายและหลักการศาสนาจึงแพร่ระบาดอย่างมากในพื้นที่ของชนมุสลิมซึ่งคนส่วนใหญ่ในสังคมรู้สึกว่าเป็นผู้เคร่งครัดศาสนา เมื่อมีผู้ใช้ยาเสพติดมากผู้คนในชุมชนอยู่ร่วมกับคนที่ใช้ยาเสพติดได้อย่างไร

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาวิถีชีวิตของผู้ใช้ยาเสพติดและคนในชุมชนที่หมู่บ้านแห่งหนึ่งในจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง ซึ่งคนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม และมีสถิติการแพร่ระบาดของยาเสพติดที่สูงสุดในอำเภอ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย คือ ศึกษาชีวิตประจำวันของผู้ใช้ยาเสพติดและผู้คนในชุมชนที่ใช้ชีวิตร่วมกับผู้ใช้ยาเสพติดในชุมชน และศึกษาการตีความหรือการให้ความหมายในทางศาสนาอิสลามต่อเรื่องยาเสพติดของผู้นำศาสนา และคนในชุมชน

ผลการศึกษาพบว่าด้วยการแพร่ระบาดอย่างหนักของยาเสพติดทำให้มุมมองที่มีต่อยาเสพติดในชุมชนเปลี่ยนไปจากเดิมที่เคยเห็นว่าคนใช้ยาเสพติดเป็นคนน่ารังเกียจ แต่เมื่อเกือบทุกครอบครัวมีลูกหลานใช้ยาเสพติด การมองคนใช้จึงกลายเป็น “เรื่องปรกติ” มากกว่าในอดีต เมื่อผู้ใช้ยาเสพติดส่วนใหญ่ยังคงทำงานและทำหน้าที่ต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ตลอดจนรับผิดชอบครอบครัวและตัวเอง การใช้ยาเสพติดจึงไม่ได้เป็นปัญหามากนักกับทั้งครอบครัวและชุมชน ตลอดจนความสัมพันธ์ทางเครือญาติเป็นคุณค่าที่คนในชุมชนให้ความสำคัญมากกว่าบรรทัดฐานอื่นๆ ซึ่งมีส่วนในการเอื้ออำนวยให้ยาเสพติดระบาดในหมู่บ้านมากขึ้น ขณะเดียวกันกลับป้องกันไม่ให้คนใช้ยาเสพติดก่ออาชญากรรมรุนแรงในชุมชน

Drugs and Muslim Life in a Thai Lower Southern Province

Abstract

One problem that happening along with the insurgency in the southernmost provinces of Thailand since 2004 is the spread of drugs. In the past five years, local people feel that drugs have become a bigger problem than the violence. It raised a question of this research to find out why drug which is illegal and against the Islam has spread in the Muslim group and how they live together between drug users and non-drug users in the village.

This research studies the way of life of drug users and people in a community in the lower southern village in Thailand where most people are Muslim but the statistic shows the highest spread of drugs. There are two objectives in this research. The first objective is to study the everyday life of drug users and local people who live with drugs users. Another is to interpretation of drugs in Islam from Islamic religious leaders and people in the community.

The research reveals that the heavy spread of drug has changed the local people's perspective on drug. They used to think that drug users are disgusting, but when members of almost all families in a community have been drug users, drug addiction turns normal. Drug users are still responsible for their works, families, and their everyday life; therefore, drug use is not a problem in both family and community. Moreover, they value a kinship relationship more than others social norms that serve the spread of drugs but protects drug criminal in a community at the same time.

ยาเสพติดกับวิถีชีวิตมุสลิมในจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง

นับจากปี 2546 เป็นต้นมาเมื่อรัฐบาลภายใต้การนำของพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ประกาศนโยบายสงครามยาเสพติด ต่อเนื่องมาจนถึงรัฐบาลของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ที่ประกาศว่าปัญหายาเสพติดกลายเป็นวาระแห่งชาติ ทำให้ยาเสพติดกลายเป็นข่าวหลักที่ปรากฏในสื่อต่างๆ ทุกวัน ผลจากการดำเนินนโยบายและการประกาศข่าวทำให้ยาเสพติดถูกทำให้เป็นปัญหาที่ปรากฏชัดขึ้น จากผลการสำรวจสถานการณ์ยาเสพติด¹ แสดงให้เห็นถึงความรุนแรงของปัญหาที่สอดคล้องกับคำบอกเล่าของคนในพื้นที่ว่า “ปัญหาหนักในพื้นที่ตอนใต้คือยาเสพติดนี่แหละ ไม่ใช่เรื่องความรุนแรง” เมื่อถามถึงความหนักหนาของสถานการณ์ คนส่วนใหญ่จะตอบว่า “ประมาณ 60-70% ของวัยรุ่นในหมู่บ้านใช้ยาเสพติด” ทั้งยังเล่าถึงการใช้ยาเสพติดในชีวิตประจำวันว่า “พอกับลูกต้มน้ำหอม (น้ำกระเทียม) ด้วยกันในบ้าน แม่คอยดูไม่ให้เดือดลงไฟ” หรือ “น้ำหอมหาได้ทั่ว ตั้งขายเป็นขวดๆ” คำพูดเหล่านี้พูดกันทั่วไปทั้งในหมู่บ้านใช้ยาและคนในชุมชนที่ไม่ใช้ยาเสพติดในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง

ตั้งแต่ 8 โมงเช้าถึงเที่ยงของทุกวัน ชายหนุ่มกว่า 80 คน จะทยอยเดินเข้าออกตึกใหม่ ที่ตั้งอยู่ด้านหลังสุดของรั้วโรงพยาบาลเมืองบุหลับ² ห้องคลินิกฟ้าใสและยาน้ำสีเหลืองผสมน้ำหวานสีแดงเป็นจุดหมายปลายทางของพวกเขา นอกจากนี้ในวันจันทร์ พุธ และศุกร์ จำนวนผู้มาใช้บริการคลินิกฟ้าใสมีมากขึ้นอีก 30 คน เป็นผู้ที่จะต้องเข้าโปรแกรมกาย จิต สังคมบำบัด ที่ส่วนใหญ่ถูกจับข้อหาเสพยาเสพติดผิดกฎหมาย หนุมๆ เหล่านี้มีทั้งที่เป็นวัยรุ่นอายุ 20 กว่า จนกระทั่งถึงผู้ใหญ่วัย 50 ปลายๆ ทั้งที่นับถือศาสนาอิสลาม และพุทธอาศัยอยู่ในตำบลต่างๆ ของเมืองบุหลับ ในจำนวนนี้หนุมๆ จากป็นตังชุมชนชายทะเลจะมีจำนวนมากที่สุด

เพียงเดือนพฤษภาคมผู้ดูแลผู้ติดเชื้อเอชไอวีซึ่งส่วนใหญ่ติดเชื้อมาจากการใช้ยาเสพติดชนิดฉีดเล่าให้ฟังจากประสบการณ์ที่เคยลงทำงานในป็นตังเมื่อประมาณ 5 ปีก่อนว่า ป็นตังเป็นหมู่บ้านที่มีคนใช้ยาเสพติดเยอะมาก น่าจะมากที่สุดในเมืองบุหลับ ผู้ชายทั้งผู้ใหญ่และวัยรุ่นต่างใช้ยาเสพติดชนิดใดชนิดหนึ่ง หากเข้าไปในหมู่บ้านแล้วไปยืนอยู่ที่หน้ามัสยิดหันไปทางซ้ายจะเป็นที่ขายยาเสพติด หันไปทางขวาจะเป็นที่ขายยาเสพติด ในซอยมัสยิดแทบไม่มีบ้านไหนที่ลูกหลานไม่ใช้ยาเสพติด ด้วยคำบอกเล่าซ้ำๆ ถึงการแพร่ระบาดอย่างหนักของยาเสพติดจากคนทำงานเรื่องยาเสพติดและเอชไอวีในป็นตัง ทำให้ผู้วิจัยสงสัยว่าเหตุใดยาเสพติดซึ่งเป็นสิ่งผิดกฎหมายและหลักการศาสนาจึงแพร่ระบาดอย่างมากในพื้นที่แห่งนี้ ผู้คนในชุมชนอยู่ร่วมกับคนที่ใช้ยาเสพติดได้อย่างไร

¹ รายงานผลการสำรวจสถานการณ์เยาวชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปี 2555 จัดทำขึ้นโดยมูลนิธิเอเชียประเทศไทย และโครงการสะพานในการสำรวจทัศนคติของเยาวชน อายุระหว่าง 18-25 ปี ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ระบุว่าปัญหาที่เยาวชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้กังวลมากที่สุดไม่ใช่สถานการณ์ความไม่สงบหรือความไม่ปลอดภัยในการดำรงชีวิต หากแต่เป็นเรื่องยาเสพติดที่กำลังระบาดอย่างหนัก

² เมืองบุหลับ และป็นตัง เป็นชื่อสมมติของเมืองและชุมชนแห่งหนึ่งในภาคใต้ตอนล่าง ผู้คนที่อยู่อาศัยประกอบด้วยคนมลายูมุสลิม ไทยมุสลิม (มุสลิมที่พูดภาษาไทยถิ่นใต้) ไทยพุทธ และจีน อาศัยอยู่ร่วมกันมาหลายร้อยปี พื้นที่เมืองบุหลับแบ่งเป็นพื้นที่ชายฝั่งทะเลซึ่งผู้คนที่อาศัยอยู่รอบบริเวณดังกล่าวประกอบอาชีพทำประมงกันมาอย่างยาวนาน พื้นที่ราบลุ่มที่ต่อเนื่องกับพื้นที่ชายฝั่งเหมาะกับการทำนา และผู้คนที่อยู่บนพื้นที่เนินสูงจะเพาะปลูกผลไม้ ปัจจุบันบุหลับมีสถานะเป็นอำเภอ ป็นตังเป็นตำบลหนึ่งของ อำเภอบุหลับที่มีพื้นที่ส่วนใหญ่ติดทะเล

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. ศึกษาชีวิตประจำวันของผู้ใช้ยาเสพติดและผู้คนในชุมชนที่ใช้ชีวิตร่วมกับผู้ใช้ยาเสพติดในชุมชน
2. ศึกษาการตีความหรือการให้ความหมายในทางศาสนาอิสลามต่อเรื่องยาเสพติดของผู้นำศาสนา และคนในชุมชนที่ส่งผลต่อชีวิตของผู้ใช้ยาเสพติด

ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับยาเสพติด

งานเขียนเรื่องยาเสพติดในวงวิชาการค่อนข้างมีความหลากหลายในสาขาวิชาทั้งในวรรณกรรม ภาษาต่างประเทศและของไทยเอง ในที่นี้ผู้วิจัยเลือกทบทวนเฉพาะวรรณกรรมด้านสังคมศาสตร์ โดยพิจารณา งานวิจัยในมิติต่างๆ ดังนี้

ภาพรวมการวิจัยเรื่องยาเสพติด

เรื่องราวของยาเสพติดเริ่มต้นจากบันทึกของนักเดินทางที่เข้าไปยังสังคมต่างๆ ในช่วงแรกจึงเป็นการ บันทึกถึงรายละเอียดของลักษณะ การออกฤทธิ์ การใช้สารเสพติดซึ่งในอดีตเป็นสมุนไพรหรือรากต้นใบดอก ของพืชต่างๆ มีหน้าที่บางอย่างในแต่ละสังคม ความรู้เรื่องสารเสพติดจึงเป็นหนึ่งในองค์ความรู้ของท้องถิ่นที่คน ต่างถิ่นให้ความสนใจใคร่รู้ ต่อมา มีการสังเคราะห์ยาเสพติดจากสารเคมีขึ้นมาอีกหลายชนิด ส่วนหนึ่งเป็นไป ด้วยเพราะเกี่ยวข้องกับการทำสงคราม ส่วนหนึ่งเป็นการผลิตเพื่อการค้า ยาเสพติดกลายเป็นสินค้าที่มี ทางเลือกหลากหลายแก่ผู้บริโภค

เมื่อยาเสพติดเกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจและการตลาดทั้งถูกและผิดกฎหมาย การแพร่ระบาดจึง เป็นไปอย่างรวดเร็วและมีแนวโน้มจะรุนแรงขึ้น กลายเป็นปรากฏการณ์ที่สลับซับซ้อนและส่งผลกระทบต่อ สังคมแต่ละแห่งในวงกว้าง ความสนใจของนักวิชาการต่อเรื่องยาเสพติดจึงไม่ได้หยุดอยู่ที่เพียงบทบาทหน้าที่ ของสารเสพติดในแต่ละสังคมอีกต่อไป หากแต่วิชาการต่างๆ ได้พัฒนาแนวคิดทฤษฎีเพื่อมาอธิบายและทำ ความเข้าใจปรากฏการณ์ยาเสพติดที่เปลี่ยนแปลงและสลับซับซ้อนมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ผู้ค้า ผู้ใช้และผู้ติดยาเสพติดในงานวิชาการ

จากการทบทวนงานชาติพันธุ์วรรณนาเกี่ยวกับยาเสพติดที่ผ่านมาพบว่า นักวิชาการสาขาต่างๆ มักให้ ความสนใจศึกษาผู้ใช้ยาเสพติดโดยกำหนดขอบเขตการศึกษาตาม ชนชั้น ฐานะทางเศรษฐกิจ กลุ่มชาติพันธุ์ เป็นหลัก หากมีคำถามว่าใครเป็นผู้ติดยาหรือค้ายาเสพติดโดยพิจารณาจากงานวิชาการทั้งด้านสังคมศาสตร์และ สาธารณสุข คำตอบที่น่าจะเป็นคนจน ชาติพันธุ์ที่เป็นคนกลุ่มน้อยในแต่ละสังคม และวัยรุ่น ในงานศึกษาแต่ละ เรื่องอาจจะมียุคประภคของคนที่ถูกศึกษาข้างต้นตั้งแต่หนึ่งอย่างหรือทั้งหมด เช่น การศึกษาการใช้สาร เสพติดของ Carlos Castaneda ในกลุ่มชาวอินเดียนแดงเผ่าYaqui งานศึกษากลุ่มผู้ใช้เฮโรอีนอเมริกัน อเมริกันในชิคาโก ของ Harold Finestone (1957) การศึกษาการใช้ยาเสพติดในกลุ่มวัยรุ่นอเมริกันเอเชียใน Dallas ของ Philip Q. Yang (2002) งานศึกษากลุ่มวัยรุ่นที่ใช้ยาอีโนออสเตรเลีย ของ John Fitzgerald (2003) และ Michelle Gourley (2004) การศึกษากลุ่มผู้ใช้ยาชาวเปอร์โตริโก ของ Phillipe Bourgois (1995) และอีก 10 กว่าปีต่อมา Bourgois ได้เข้าไปศึกษากลุ่มคนชาวไร่บ้านที่ใช้เฮโรอีน หรือแม้กระทั่ง การศึกษาเรื่องยาเสพติดในวงวิชาการของไทยก็ให้ความสนใจศึกษาโดยกำหนดขอบเขตไม่ต่างกัน โดยส่วนใหญ่ จะให้ความสนใจศึกษาพฤติกรรม การติดยาเสพติดของคนจนในสลัม กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ บนพื้นที่สูง และวัยรุ่น

เช่น การศึกษาพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของคนหนุ่มสาวไทย ของสนธิ สมัครการ (2530) หรืองานศึกษาการใช้ยาเสพติดในกลุ่มคนมั่ง ของอรัญญา ศิริผล (2544)

นอกจากการกำหนดขอบเขตของการศึกษาตามชนชั้น ฐานะทางเศรษฐกิจ ชชาติพันธุ์ และวัยข้างต้นแล้ว การศึกษาเรื่องยาเสพติดในวงวิชาการต่างประเทศยังแบ่งการศึกษากลุ่มผู้ใช้ยาเรื่อยๆ ตามชนิดของยาเสพติด ในเบื้องต้นมีการแบ่งการศึกษาเป็นยาเสพติดที่ถูกและผิดกฎหมาย กลุ่มแรกคือเหล้าและบุหรี่ ซึ่งมีการศึกษาเรื่องเหล่านี้ด้วยแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ส่วนการศึกษายาเสพติดที่ผิดกฎหมายจะมีการแบ่งแยกย่อยตามชนิดของยาเสพติด ที่พบบ่อยคือ ผีน กัญชา เฮโรอีน โคเคน ยาอี กลุ่มยานอนหลับต่างๆ การศึกษาตามชนิดยาเหล่านี้สัมพันธ์กับช่วงเวลาของการเกิดและแพร่ระบาดของยาเสพติดแต่ละชนิด กล่าวคือปัจจุบันการศึกษาเรื่องผีนมีน้อยมาก ทั้งนี้เนื่องจากการแพร่ระบาดของยาเสพติดแบบสังเคราะห์มีมากกว่า ทั้งยังเป็นที่ยอมรับในกลุ่มผู้ใช้ยาเสพติดมากกว่า ยกเว้นกัญชาที่ยังคงเป็นยาเสพติดที่ได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง นอกเหนือจากงานที่กล่าวมาข้างต้นก็ยังมียาน เช่นการศึกษากระบวนการกลายเป็นผู้ติดกัญชา ของ Howard S. Becker (1953) หนังสือเรื่อง Angel Dust: an Ethnographic Study of Phencyclidine User ของ Michel Agar (1979) งานศึกษากลุ่มผู้ใช้เฮโรอีนและโคเคนแบบผิดในเมือง Dayton และ Ohio ของ Robert G. Carlson และคณะ (2000) หรืองานเรื่อง Youth Gang and Drugs: the Case of Marijuana ของ Kathleen MacKenzie และคณะ (2005) จากการพิจารณาการแบ่งกลุ่มย่อยๆ เช่นนี้จะพบว่าการศึกษาเรื่องยาอี (ecstasy) มักสัมพันธ์กับกลุ่มวัยรุ่น เพราะยาอีถูกจัดให้เป็นยาเสพติดที่ใช้เพื่อความบันเทิงหรือเพื่อเข้าสังคม (club drugs) บางครั้งการศึกษาเรื่องการใช้ยาอีจึงทำให้เห็นภาพของผู้ใช้ในระดับชั้นทางสังคมอีกแบบหนึ่ง เช่นเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัย หรือเป็นกลุ่มคนทำงานที่มีงานสร้างสรรค์ในคลับ บาร์ต่างๆ นอกจากนี้ช่วงเวลาที่น่าจะมีการศึกษากลุ่มผู้ใช้ยาเสพติดประเภทผิดมากที่สุดน่าจะเป็นช่วงหลังการแพร่ระบาดของเชื้อเอชไอวี

การกำหนดขอบเขตกลุ่มคนที่ศึกษาเช่นนี้เป็นมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน แม้ว่าแนวคิดทฤษฎีต่างๆ จะเปลี่ยนแปลงไปตามปรากฏการณ์ทางสังคม หากแต่กลุ่มคนที่เป่าหมายในการศึกษาเรื่องยาเสพติดยังคงเหมือนไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม การวิจัยเรื่องยาเสพติดในกลุ่มคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจหรือชนชั้นกลางมีน้อยมาก

ชีวิตประจำวันของผู้ใช้ยาเสพติด

เมื่อทบทวนงานวิจัย 17 เรื่องที่ทำวิจัยตั้งแต่ปี 2539 – 2550 ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่ามีประเด็นการศึกษา 4 ประเด็นหลักๆ ด้วยกัน คือ 1.สำรวจการแพร่ระบาดของยาเสพติดในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเริ่มมีการทำวิจัยตั้งแต่ปี 2540 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน 2.การวิจัยถึงสาเหตุและแรงจูงใจของการใช้ยาเสพติด ที่มักมีการสรุปแบบตีตราประทับผู้ใช้ยาเสพติด เช่น “ผู้ติดยาเสพติดมีปมด้อย” “ขึ้นชอบในทางชั่ว” “ครอบครัวขาดการอบรมสั่งสอน” (ประจักษ์ มณีนิลและจิราภา วรเสียงสุข 2540 : บทคัดย่อ) และมักยึดมั่นผูกพันในศาสนาจนน้อยจึงทำให้ไปใช้ยาเสพติด (คณิดา นิจจรัลกุล 2539 : 71 และเบญจพร ทองสุข 2540) 3.การสรุปบทเรียนและประเมินโครงการแก้ปัญหา ยาเสพติดทั้งของรัฐและของเอกชนที่ใช้ศาสนาอิสลามในการอบรมหรือแก้ปัญหา ซึ่งส่วนใหญ่จะประเมินว่าโครงการต่างๆ ได้ผลสำเร็จดี บางโครงการแม้คนในพื้นที่ส่วนใหญ่จะไม่เคยได้ยินชื่อ แต่คิดว่าโครงการมีประโยชน์ (ดลมนรจ บากาและคณะ 2540 : 56) หรืองานวิจัยประเมินผลศูนย์บำบัดยาเสพติดดารุลอีมาน จังหวัดยะลา มีข้อค้นพบว่าการดำเนินงานของศูนย์ได้ผลดี ทำให้ผู้ที่เคยใช้ยาเสพติดปฏิบัติศาสนกิจและสามารถเลิกยาเสพติดได้ในที่สุด (เฉลิม มากงดี 2541 : 80-84)

4. การเชื่อมโยงศาสนาอิสลามกับปัญหายาเสพติดซึ่งอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเด็นย่อย คือ 1.ศาสนาอิสลามช่วยป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติด เช่น เพราะคนไม่เคร่งศาสนาจึงติดหรือค้ายาเสพติด หากคนมุสลิมเคร่งครัดในศาสนาจะไม่มียาเสพติดในชุมชน และ 2.สามารถนำศาสนามาช่วยในการบำบัดหรือป้องกันยาเสพติดในชุมชน

งานวิจัยเกือบทั้งหมดเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณและประเมินผลโครงการซึ่งเป็นภาพสะท้อนมุมมองของคนนอก นักวิชาการหรือเจ้าหน้าที่รัฐที่มีต่อปัญหาเสพติดในชุมชน แต่ไม่มีการนำเสนอมุมมองของคนในชุมชนต่อปัญหาเสพติดที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของตัวเอง ทั้งยังไม่มีงานวิจัยเรื่องใดที่พูดถึงชีวิตของผู้ใช้ยาเสพติดโดยการเล่าเรื่องของผู้ใช้ยาเสพติดเอง รวมถึงไม่มีงานวิจัยเชิงคุณภาพที่พิจารณาบริบทของภูมิศาสตร์ การเมือง และวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อสถานการณ์ยาเสพติดในพื้นที่ ดังที่มีงานวิจัยลักษณะเช่นนี้ในพื้นที่ภาคเหนือหรือภาคกลาง³

พัฒนาการของแนวคิด : การเปลี่ยนแปลงมุมมองต่อผู้ใช้และผู้ค้ายาเสพติด

งานชาติพันธุ์วรรณาเรื่องยาเสพติดสามารถแบ่งการศึกษาชาติพันธุ์วรรณาเรื่องยาเสพติดในงานนี้เป็น 3 กลุ่ม เพื่อแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางความคิดในการศึกษาเรื่องยาเสพติด คือ 1.งานชาติพันธุ์วรรณาเกี่ยวกับยาเสพติดกับแนวคิดหน้าที่นิยม การแพร่กระจายและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม งานในกลุ่มนี้มองว่ายาเสพติดมีอยู่ในทุกสังคมเพราะว่ามีหน้าที่บางอย่างในสังคมนั้นๆ หลายสังคมใช้ยาเสพติดในการประกอบในพิธีกรรมทำให้ไม่มีมุมมองว่ายาเสพติดเป็นสิ่งเลวร้าย นอกจากนี้งานเขียนที่ใช้กรอบคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมพยายามแสดงให้เห็นว่าการใช้ยาเสพติดของคนในวัฒนธรรมต่างๆ มีความหมายต่อชุมชน แต่เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงจากการที่มีคนนอกเข้ามาในสังคมทำให้ความหมายที่มีต่อยาเสพติดเปลี่ยนไป ยาเสพติดกลายเป็นสิ่งเลวร้ายในสังคมจากการตีความใหม่ของคนนอก 2.งานชาติพันธุ์วรรณาเกี่ยวกับยาเสพติดกับแนวคิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนและวัฒนธรรมย่อย งานในกลุ่มนี้แบ่งเป็น 2 กลุ่มที่ตอบโต้กัน กลุ่มแรกพยายามอธิบายว่าการติดยาเสพติดเป็นพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนจากบรรทัดฐานหนึ่งในสังคม ขณะที่กลุ่มที่สองเห็นว่าการอธิบายว่าพฤติกรรมเบี่ยงเบนเป็นการประทับตราต่อกลุ่มผู้ใช้ยา ดังนั้นจึงมีความพยายามหากรอบความคิดมาอธิบายว่ากลุ่มผู้ใช้ยาเป็นคนอีกกลุ่มที่มีวัฒนธรรมเป็นของตนเองหรือวัฒนธรรมย่อย 3.งานชาติพันธุ์วรรณาเกี่ยวกับยาเสพติดกับแนวคิดเรื่องอำนาจและผู้กระทำการ เป็นแนวคิดที่พยายามแสดงให้เห็นว่าการพิจารณาเรื่องยาเสพติดในสังคมปัจจุบันที่มีความสลับซับซ้อนมากกว่าสังคมชนพื้นเมืองในอดีตจำเป็นต้องทำความเข้าใจอำนาจต่างๆ ที่ให้ความหมายต่อยาเสพติดและกระทำต่อผู้ใช้ยาเสพติดอย่างไร

³ งานวิจัยลักษณะนี้เช่น หนังสือเรื่องการเมืองและเอโรอิน ของ Alfred McCoy (2537) ที่ทำให้เห็นมิติทางเศรษฐกิจการเมืองที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับเครือข่ายการค้าเอโรอินทั่วโลก ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และในไทย วิทยานิพนธ์ของอรุณาศิริผล (2544) เรื่องฝันกับคนมั่ง : พลวัตรความหลากหลายและความซับซ้อนแห่งอัตลักษณ์ของคนชายขอบ ที่สนใจศึกษากระบวนการสร้างภาพลักษณ์ฝันให้ติตราประทับกับคนมั่งว่ามีมิติที่ซับซ้อนและหลากหลาย กลายเป็นภาพตัวแทนทางการเมือง งานวิจัยเรื่องปฏิบัติการสงครามของการรณรงค์ปัญหาเสพติดในประเทศไทย (2553) ของพวงทอง ภวัครพันธุ์ ที่ศึกษาเรื่องนโยบายยาเสพติดโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับยาบ้าของรัฐบาลที่เปลี่ยนให้ยาบ้าซึ่งเคยเป็นปัญหาสังคมมาเป็นปัญหาทางการเมืองและการทหาร การสร้างความกลัวต่อยาเสพติดให้กับประชาชน กลายเป็นการให้ความชอบธรรมกับอำนาจรัฐในการที่จะปฏิบัติการรุนแรงต่อผู้ค้าและผู้เสพได้ ดังเช่นนโยบายฆ่าตัดตอนในสมัยของพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร

ขณะที่งานวิจัยในสังคมไทยส่วนใหญ่ใช้กรอบแนวคิดในกลุ่มที่ 2 คือมองผู้ขายเสพติดเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานของสังคมไทย ทั้งเป็นผู้ที่กระทำผิดต่อกฎเกณฑ์ต่างๆ ของชุมชน ผิดต่อหลักการศาสนา และผิดกฎหมาย ซึ่งงานวิจัยฉบับนี้มีคำถามต่อการศึกษาเรื่องผู้ขายเสพติดที่ผ่านมามีว่า หากผู้ขายเสพติดเป็นผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนและถูกตีตราประทับเช่นนั้นแล้ว เขาหรือเธอดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ ในสังคมอย่างไร แท้จริงแล้วเขาเบี่ยงเบนจริงหรือไม่ และการใช้กรอบบรรทัดฐานเดียวชี้วัดผู้ขายเสพติดช่วยแก้ปัญหาได้หรือไม่อย่างไร

ป็นต้ง : ชุมชนชายทะเล

ป็นต้งเป็นตำบลชายทะเลแห่งหนึ่งในภาคใต้ตอนล่าง มีอาณาบริเวณครอบคลุม 9 หมู่บ้าน ด้านหนึ่งของป็นต้งเป็นพื้นที่ติดชายฝั่งทะเล พื้นที่ตรงกลางของตำบลมีถนนทางหลวงแผ่นดิน 6 เลนส์ตัดพาดผ่าน แยกชุมชนออกเป็น 2 พากถนน แต่พื้นที่ป็นต้งดั้งเดิมนั้นตั้งอยู่ด้านตะวันออกที่ติดกับทะเล

กำเนิดของป็นต้ง : การตั้งบ้านเรือน ผู้คน และการแบ่งที่อยู่อาศัย

ป็นต้งเป็นชื่อเก่าแก่ตั้งมาพร้อมกับการเข้ามาตั้งบ้านเรือนของผู้คน คนป็นต้งเชื่อกันว่าคนมุสลิมเป็นชนกลุ่มแรกที่เข้ามาอยู่ที่นี่เมื่อประมาณ 200 ปีก่อน คนเหล่านี้เดินเท้ามาจากชุมชนชายทะเลแห่งหนึ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ หนีการระบาดของโรคหิวตักโรคเดินเท้าไล่เลาะมาตามป่า ที่แรกที่ตัดสินใจตั้งรกรากอยู่บริเวณนี้คือที่บ้านปากน้ำ พื้นที่บริเวณปากแม่น้ำซึ่งไหลเรื่อยมาจากภายในแผ่นดินใหญ่ ผู้คนอีกกลุ่มได้ขยายเข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ป็นต้ง บริเวณที่เรียกกันว่าบ้านขายน้ำ ปัจจุบันยังคงหลงเหลือหุ้มนมูฮัมหมัดที่สำคัญคือมัสยิดที่เก่าแก่ที่สุดในป็นต้ง เป็นอาคารไม้หลังคาทรงไทย ลักษณะคล้ายศาลาการเปรียญเก่า บ้านเรือนกลุ่มแรกจึงตั้งอยู่รายรอบมัสยิดแห่งนั้น แล้วค่อยๆ ขยาย ออกมาโดยรอบ อาณาบริเวณที่เรียกว่าป็นต้งแต่ดั้งเดิมคือพื้นที่ ม.1 บ้านป็นต้งหัวนอน ม.2 บ้านไทย ม.5 ขายน้ำ และ ม.9 บ้านบนควน ของต.ป็นต้งในปัจจุบัน แต่เมื่อทางการเข้ามาแบ่งเขตจัดตั้งตำบลขึ้น ได้รวมเอา ม.4 บ้านปากน้ำ ม.3 บ้านท่าแร่ ม.6 บ้านโคกสูง ม.7 บ้านท่าบ่อ และม.8 บ้านสวนยาง เข้ามาไว้ในเขตตำบลป็นต้งด้วย แต่เมื่อพูดถึงคนป็นต้ง คนเมืองบุลันจะรับรู้ได้ทันทีว่าหมายถึงคน ม.1 ม.2 ม.5 และม.9 ของตำบลป็นต้งเท่านั้น ส่วนคนหมู่บ้านอื่นๆ นอกเหนือจากนี้จะเรียกตัวเองตามชื่อบ้าน เช่นคนม.4 จะบอกว่าเป็นคนปากน้ำ คนม.6 เป็นคนโคกสูง คนม.7 เป็นคนท่าบ่อ เป็นต้น การแบ่งว่าเป็นคนป็นต้งหรือไม่ใช่ ไม่ได้แบ่งเพียงพื้นที่อยู่อาศัยเท่านั้น หากแต่คนป็นต้งยังอธิบายว่าสำเนียงเสียงภาษาใต้ของคนป็นต้งนั้นมีความเฉพาะที่แตกต่างจากคนบ้านอื่นๆ อีกทั้งคนป็นต้งยังรู้จักและสามารถนับญาติกันได้หมดทั้ง 4 หมู่บ้านว่าใครเป็นลูกใคร ใครเป็นพี่น้อง หรือลูกพี่ลูกน้องใคร

ส่วนคนจีนเป็นชนกลุ่มที่สองที่เข้ามาในพื้นที่ริมทะเลแห่งนี้⁴ เชื่อกันว่าในช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 คนจีนกลุ่มหนึ่งล่องเรือมาจากเมืองจีน มาขึ้นฝั่งที่ป็นต้งและตั้งบ้านเรือนอยู่เรื่อยมาถึงปัจจุบัน คนจีนกลุ่มนี้เป็นคนจีนฮกเกี้ยนที่ไม่สามารถพูดภาษาจีนได้แล้วเช่นเดียวกับคนมุสลิมไม่สามารถพูดภาษามลายู) ภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวันเป็นภาษาไทยถิ่นใต้สำเนียงเฉพาะของคนป็นต้งเช่นกัน

คนไทยพุทธน่าจะเป็นกลุ่มคนที่เดินทางเข้ามาทีหลังสุดและมีจำนวนน้อยที่สุดเชื่อกันว่าแรกเริ่มมีคนไทยพุทธอาศัยอยู่ประมาณ 4-5 ครัวเรือนเท่านั้น ทั้งยังไม่มีวัดที่ป็นต้ง คนพุทธต้องเดินทางไปทำบุญที่ต่างอำเภอซึ่งไกลออกไป การเดินทางจะไปทางเรือเข้าไปในแผ่นดินใหญ่ ใช้เวลาเดินทางกว่าครึ่งค่อนวันจึงจะถึงวัด ต่อมาเพื่อนบ้านมุสลิมช่วยกันสร้างวัดให้คนพุทธเพื่อให้คนพุทธไม่ต้องเดินทางไปทำบุญไกล ทั้งวัด ศาลเจ้า และมัสยิดในบ้านป็นต้งจึงตั้งอยู่ไม่ไกลกันมากนัก คนมุสลิมที่นี่ มีความคุ้นเคยกับวัดเป็นอย่างมาก เพราะไม่ว่าจะเป็นคนจีน คนมุสลิมต่างมีส่วนช่วยสร้างวัด เมื่อครั้งสร้างโบสถ์ คนมุสลิมไปช่วยขนหินและทราย เวลาที่มีงานศพของคนไทยพุทธ เพื่อนบ้านมุสลิมและจีนจะไปนั่งเฝ้าศพจนกระทั่งเข้า

⁴ เมื่อสอบถามจากคนจีน คนจีนเชื่อว่าตัวเองเป็นชนกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งรกรากอยู่ในป็นต้ง เชื่อว่าศาลเจ้าของคนจีนเก่าแก่กว่ามัสยิดหลังเดิม

คนมุสลิม คนจีน และคนไทยพุทธในปิ่นดั่งอยู่ร่วมกันมานับ 100 ปี ในอดีตคนในหมู่บ้านอยู่ด้วยกันช่วยเหลือกันในพิธีกรรมต่างๆ ทั้งงานแต่งงานและงานศพ งานเดียวที่คนมุสลิมไม่เข้ามาร่วมกับคนไทยพุทธคืองานบวช

การติดต่อกับภายนอก การเดินทาง และการเปลี่ยนแปลง

คนปิ่นดั่งเริ่มมีการติดต่อกับคนภายนอกตั้งแต่เริ่มตั้งหมู่บ้าน ด้วยทำเลที่ตั้งอยู่ติดชายฝั่งทะเล ทำให้การติดต่อค้าขายเป็นไปอย่างสะดวกกว่าพื้นที่ภายในแผ่นดิน คนจีนต่างชาติพันธุ์กลุ่มแรกที่เดินทางเข้ามาติดต่อค้าขาย ขณะที่คนปิ่นดั่งประกอบอาชีพทำประมงชายฝั่ง และทำนาทำสวน คนจีนยังคงยึดอาชีพค้าขายทางทะเล โดยนำสินค้าในท้องถิ่น เช่น ปลาเค็ม กระปิ ปลาร้า (น้ำบูดู) เกลือ เสื่อกระจูด กระสอบกระจูด ไปขายยังเมืองท่าต่างๆ บางครั้งล่องเรือไปไกลถึงปีนัง ตรัง กานูเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย โดยออกเดินเรือไปครั้งละประมาณ 7 วันถึง 1 เดือน หากล่องเรือกลับมาขายยังปิ่นดั่งด้วย เช่น ผ้า บุหรี่ น้ำหอม ทองคำ อาหารแห้ง อาหารกระป๋อง และอุปกรณ์เครื่องใช้ภายในบ้าน

เมื่อประมาณ 50 ปีก่อนที่จะมีการตัดถนน เส้นทางคมนาคมสายหลักของปิ่นดั่งคือทะเลและคลอง หากจำเป็นต้องเดินทางไปทั่วจังหวัดที่ตั้งอยู่ตอนเหนือของปิ่นดั่งเพื่อไปโรงพยาบาลบางครั้งจะโดยสารเรือเลาะชายฝั่งไป แต่หากไม่รีบร้อนมากนัก คนปิ่นดั่งจะพายเรือเลาะตามคลองปิ่นดั่งไปที่ท่ามะกาแล้วขึ้นรถไฟไปที่สถานีรถไฟควนขนุน จากนั้นจึงโดยสารรถประจำทางไปยังจังหวัดเป็นการประหยัดค่าเดินทาง

การเข้าเมืองหรือไปตลาดของคนปิ่นดั่งในอดีตจะนิยมไปตลาดที่นาใหญ่⁵ และตลาดภูมิ⁶ คนปิ่นดั่งจะนำสินค้าจากทะเลไปขายที่ตลาดนัดวันอังคารที่นาใหญ่ และตลาดนัดวันพฤหัสบดีที่ภูมิ ก่อนที่จะมีรถยนต์ คนปิ่นดั่งเดินทางไปนาใหญ่ด้วยการพายเรือไปจนถึงท่ามะกา จากนั้นเดินเท้าต่อไปยังนาใหญ่ ซึ่งอยู่ไกลจากปิ่นดั่งประมาณ 40 กิโลเมตร หากจะไปขายของในตลาดนัดวันอังคารจะเริ่มออกเดินทางกันตั้งแต่วันจันทร์ เมื่อขายของเสร็จเดินทางกลับถึงบ้านในวันอังคารค่ำๆ หรือวันพุธ พร้อมกับสินค้าต่างๆ จากนาใหญ่กลับมาด้วย

ก่อนหน้านี้จะมีการตัดทางหลวงผ่านปิ่นดั่ง คนปิ่นดั่งไม่ค่อยจะเดินทางออกไปไหน แม้กระทั่งจะไปภูมิซึ่งอยู่ห่างจากปิ่นดั่งไปเพียง 10 กิโลเมตรยังเป็นเรื่องยากลำบาก คนที่เดินทางไปนอกปิ่นดั่งมักเป็นผู้ชาย กลุ่มแรกคือคนที่ทำประมง โดยจะนำเรือขึ้นไปหาปลาที่ทะเลแถว อ.สิชล จ.นครศรีธรรมราช ส่วนคนอีกกลุ่มที่ออกนอกหมู่บ้านคือคนที่ไปเรียนศาสนา สมัยก่อนนิยมไปเรียนศาสนาที่ปอเนาะดาลอ จ.ปัตตานี และปอเนาะกาตง อ.ยะหา จ.ยะลา หากไปเรียนที่ปัตตานีจะนั่งเรือไปขึ้นที่ท่ามะกา แล้วต่อรถไฟไปลงที่ อ.โคกโพธิ์ ต่อจากนั้นจึงนั่งรถโดยสารต่อเข้าเมืองปัตตานี และหารถต่อไป อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานีซึ่งเป็นที่ตั้งของปอเนาะดาลอ ส่วนการเดินทางไปเรียนที่ยะลา จะใช้เส้นทางรถไฟเช่นกัน โดยจะไปลงรถไฟที่สถานีรถไฟยะลา แล้วต่อรถไฟไป อ.ยะหา ที่ตั้งของปอเนาะกาตง ด้วยการเดินทางที่ยากลำบากและค่าใช้จ่ายสูงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้คนปิ่นดั่งไม่ค่อยได้ไปเรียนศาสนา และเมื่อไปแล้วจะอยู่ที่ปอเนาะนานเป็นปีหรืออาจหลายปีจึงจะกลับบ้านสักครั้ง

การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของปิ่นดั่งอาจเกิดขึ้นหลายครั้ง แต่สิ่งหนึ่งที่ทำให้ปิ่นดั่งเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วคือการตัดถนนทางหลวงเมื่อประมาณ 40 ปีก่อน การเข้ามาของถนนหลวงทำให้บุลักกลายเป็น

⁵ นาใหญ่เป็นพื้นที่อำเภอหนึ่งที่ลึกเข้าไปภายในแผ่นดินใหญ่ มีอาณาเขตติดกับ อำเภอบุตัน

⁶ ภูมิเป็นชื่อของหมู่บ้านซึ่งเป็นศูนย์กลางของเมืองบุลัก เป็นที่ตั้งของสถานที่ราชการ โรงพยาบาล ธนาคาร และศูนย์กลางคมนาคมในปัจจุบัน

ทางผ่านจากภาคใต้ตอนบนลงไปสู่ภาคใต้ตอนล่าง รถโดยสารและรถขนส่งสินค้าต่างๆ ได้เปลี่ยนมาใช้เส้นทางนี้ด้วยเป็นถนน 4 เลนส์ (ขณะนี้กำลังขยายเป็น 8 เลนส์) ที่ช่วยย่นระยะทางไปยังจังหวัดชายแดนภาคใต้มากขึ้น ยังความเปลี่ยนแปลงให้หมู่บ้านต่างๆ ในเมืองบุนัน รวมทั้งป็นตังอย่างมาก

เมื่อแรกที่ถนนเข้ามาคนป็นตังยังไม่ได้มีรถยนต์ใช้กันแพร่หลายมากนัก ครั้งที่มียนต์ทั้งป็นตังมีรถยนต์ 3 คัน ต่อมาเมื่อคนป็นตังเริ่มหันมาปลูกยางพาราแทนการทำนาและสวน รยนต์จึงไม่ได้เป็นสิ่งหายากอีกต่อไป ยิ่งราคายางพาราขึ้นมากเท่าไร การมีรถยนต์ใช้ก็ยิ่งง่ายขึ้น ไม่ใช่เรื่องยาก แทบไม่มีบ้านไหนในป็นตังที่ไม่มีรถยนต์ใช้ แม้ไม่ใช่ทุกบ้านที่มีรถยนต์ หากกว่าครึ่งของครัวเรือนในป็นตังที่มีรถยนต์ใช้ จากเดิมที่คนป็นตังจะเดินทางไปภูมินานๆ ครั้ง เมื่อมีทางหลวง คนป็นตังเข้าไปภูมิมือไกร้ตามที่อยากจะไป ทุกวันนี้หากใครที่ไม่มีรถส่วนตัวแล้วต้องการไปจังหวัดชายแดนภาคใต้หรืออำเภออื่นๆ ในจังหวัดเดียวกันจะใช้โทรศัพท์จ้องที่นั่งในรถตู้โดยสารประจำทางเพื่อให้แะรับหน้าปากทางป็นตัง ถ้าต้องการขึ้นกรุงเทพฯ จะไปต่อรถไฟที่สถานีรถไฟหรือรถทัวร์ที่บุนัน หากต้องการโดยสารเครื่องบินเพียงนั่งรถไปที่สนามบินในอีกอำเภอ ใช้เวลาเดินทางเพียง 40 นาทีสามารถจะเดินทางโดยเครื่องบินได้โดยสะดวก

การเดินทางที่สะดวกสบายขึ้นทำให้หนุ่มสาวป็นตังเดินทางออกจากบ้านเพื่อไปเรียนหนังสือ รวมทั้งทำงานในพื้นที่อื่น การเดินทางไปเรียนหนังสือทั้งสายสามัญและศาสนาไม่ใช่เรื่องใหญ่อีกต่อไป สถาบันการศึกษาทั้งวิชาชีพและอุดมศึกษาในจังหวัดยะลาจะได้รับความนิยมในกลุ่มคนป็นตังไม่น้อยไปกว่าสถาบันการศึกษาในเมืองสงขลา โซเฟีย⁷ เป็นคนแรกๆ ที่เดินทางออกจากป็นตังไปเรียนหนังสือที่กรุงเทพฯ

สำหรับคนที่ประกอบอาชีพรับจ้างประมงเมื่อเส้นทางคมนาคมทางบกสะดวกขึ้น ชายหนุ่มป็นตังรุ่นอายุ 30-40 ปีในตอนนั้นเริ่มออกไปรับจ้างบนเรือประมงพาณิชย์ที่จังหวัดปัตตานีเมื่อตอนที่พวกเขาอยู่ในวัย 20 ต้นๆ เรือประมงดังกล่าวจะออกจากปัตตานีไปหาปลาในน่านน้ำสากล บางลำออกไปหาปลาที่ประเทศมาเลเซีย การเดินทางไปทำงานในเรือประมงที่ปัตตานีจะใช้เวลาประมาณ 1 เดือนจึงกลับบ้านครั้งหนึ่ง ต่อมาทะเลฝั่งตะวันออกเริ่มมีปลาน้อยลง ประกอบกับคนป็นตังเริ่มรู้จักกับเจ้าแก๊วเรือจากจังหวัดสตูลที่เดินทางมาหาแรงงานประมงจากป็นตัง คนป็นตังจึงเริ่มขยับย้ายไปทำงานรับจ้างในเรือประมงที่หาปลาในทะเลฝั่งตะวันตก โดยเดินทางไปมาเลเซียผ่าน จ.สตูลในปัจจุบัน การเดินทางไปรับจ้างในเรือประมงเหล่านี้ เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้หนุ่มป็นตังมีโอกาสไปรู้จักและใช้ยาเสพติดชนิดต่างๆ จากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่งต่อเนื่องกันมา

นอกจากจะประกอบอาชีพตามความถนัดแล้ว คนหนุ่มสาวชาวป็นตังพร้อมที่จะเดินทางออกไปแสวงหาโอกาสในพื้นที่อื่นเสมอ เมื่อการคมนาคมสะดวกและรวดเร็วขึ้น หลายคนเคยไปใช้ชีวิตทั้งเรียนและทำงานในเมืองใหญ่ เช่นกรุงเทพฯ ภูเก็ต สมุย หาดใหญ่ สำหรับคนใช้ยาส่วนใหญ่ หลังจากไปใช้ชีวิตอยู่นอกบ้านช่วงหนึ่ง จะเดินทางกลับมาอยู่บ้าน เมื่อกลับมาอยู่บ้านแล้วรู้สึกสภาพร่างกายแย่จากการใช้ยาเสพติดอย่างหนัก จะหาทางไปทำงานนอกบ้าน ด้วยคิดว่าในป็นตังยาเสพติดหาง่าย จึงทำให้ไม่สามารถหยุดใช้ยาเสพติดได้ การออกไปอยู่ข้างนอกจะช่วยให้หายาเสพติดได้ยากขึ้น รายได้จากการทำงานคงจะเหลือเก็บมาก

⁷โซเฟียเป็นสาวประเภทสองวัย 55 ปี เธอเรียนหนังสือที่ป็นตังจนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.7) หลังจากเรียนจบ เธอขออนุญาตพ่อไปเรียนหนังสือที่กรุงเทพฯ โดยไม่บอกว่าต้องการเรียนอะไร เมื่อไปถึงกรุงเทพฯ โซเฟียเลือกเรียนแต่งหน้าทำผมที่สถาบันเสริมสวยเกศสยามจนจบ เธอกลับมาอยู่บ้านและรับจ้างแต่งหน้าทำผมในงานแต่งงาน งานแสดงต่างๆ ทั้งต่างอำเภอและต่างจังหวัด เมื่อไม่มีงานจึงจะกลับมาอยู่บ้าน โซเฟียไม่ได้เปิดร้านเสริมสวยที่บ้านแต่อย่างใด เธอชอบชีวิตที่ได้เดินทางไปในที่ต่างๆ มากกว่าจะทำงานอยู่ที่บ้าน

ถนนไม่ได้พาคนป็นต้งออกไปข้างนอกเท่านั้น แต่ถนนยังนำเอาโรงงานอุตสาหกรรมและคนแปลกหน้าเข้ามาในเมืองบุลันและป็นต้งอีกด้วย นับตั้งแต่มีทางหลวง โรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ เริ่มทยอยเข้ามาลงหลักปักฐานในบุลันอย่างต่อเนื่อง โรงงานน้ำยางแห่งแรกเริ่มต้งขึ้นพ.ศ.2529 มีพื้นที่ถึง 200 ไร่ ในบริเวณไม้ไกลจากป็นต้งมากนัก ปี 2535 โรงงานขนาดใหญ่อีก 3 แห่ง เริ่มสร้างฐานการผลิต 2 แห่ง เป็นโรงงานน้ำยาง และอีกแห่งเป็นโรงงานแปรรูปอาหารทะเลเพื่อส่งออก รับฝากสินค้าแช่แข็ง และขนส่งสินค้า ต่อมาในช่วงปี 2546 และ 2548 มีโครงการอุตสาหกรรมด้านพลังงานขนาดใหญ่อีก 3 โครงการที่ตั้งอยู่บนพื้นที่เกือบ 1,000 ไร่ การเข้ามาของโรงงานอุตสาหกรรมทั้งขนาดเล็กใหญ่ และอุตสาหกรรมการผลิตพลังงานเหล่านี้ นอกจากจะส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมในป็นต้งแล้ว ยังส่งผลโดยตรงต่อวิถีชีวิตของคนป็นต้ง สำหรับโรงงานอุตสาหกรรมทั้งขนาดใหญ่และเล็ก ทั้งโรงงานยางและแปรรูปอาหารทำให้ผู้หญิงป็นต้งออกไปทำงานนอกบ้านมากขึ้น และเข้าสู่ระบบการทำงานเป็นเวลา การทำงานล่วงเวลา มีรายได้ที่แน่นอนขึ้น ขณะที่อุตสาหกรรมพลังงานที่เคยเป็นความหวังของคนหนุ่มสาวป็นต้งว่าจะมีงานที่มีรายได้แน่นอนใกล้บ้านนั้นกลับไม่ได้เปิดโอกาสให้กับคนป็นต้งหรือคนหมู่บ้านไหนๆ ในบุลันอย่างแท้จริง เพราะคนที่เข้ามาทำงานในโรงงานพลังงานกลับเป็นคนต่างถิ่น ส่วนคนที่ต้องการจะเข้าไปทำงานที่นี่ได้จะต้องใช้เส้นสายหาตำแหน่งและฝากเข้าไปทำงาน

อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะเป็นโรงงานอุตสาหกรรมเล็กใหญ่ ตลอดจนโรงงานพลังงานต่างมีนโยบายไม่รับผู้ช้ยาเสพติดเข้าทำงาน อาหมัดเล่าว่าครั้งหนึ่งเขาเคยไปสมัครทำงานในโรงงาน ทำอยู่นานนับปี วันหนึ่งเ้าถามว่า “ใครช้ยาเสพติดบ้าง” อาหมัดคิดว่าที่ผ่านมาเขาไม่เคยทำงานบกพร่องแม้จะช้ยาเสพติด ไม่เคยมาทำงานสายและไม่เคยหนีงาน แต่เมื่อเขาแสดงตัวว่าเป็นผู้ช้ยาเสพติด เ้ากลับไล่เขาออกจากงาน นับตั้งแต่นั้นมา อาหมัดไม่เคยไปสมัครงานประจำที่ไหนอีกเลย “เขารังเกียจคนช้ยา เราก็เลยต้องกรีดขี้น” แม้แต่อัสลานที่ได้เข้าทำงานในโรงไฟฟ้าแล้วต้องมารับเมทาโดนที่โรงพยาบาลทุกวัน ช่วงแรกเขาต้องแอบออกมารับยาในที่สุดด้วยความกลัวว่าหัวหน้าจะรู้ว่าเขาช้ยาเสพติด อัสลานจึงต้องเลิกมารับเมทาโดนที่โรงพยาบาล และบางครั้งกลับไปช้ยาเสพติดหลังเลิกงานเพื่อบรรเทาให้ “หายเสียน” ยา ขณะที่ผู้ช้ยาเสพติดบางคนรู้สึกเบื่อหน่ายกับการที่จะต้องไปทำงานในโรงงานที่มีตารางเวลาแน่นอน มะห์ดีเล่าว่า “ไปทำงานโรงงานมันเบื่อมาก ต้องตื่นแต่เช้า ทำงานไปดูแต่นาฬิกา เมื่อไหร่จะได้เลิกงานซะที” สุดท้ายมะห์ดีก็ลาออกจากโรงงานแล้วมารับจ้างทั่วไป

การเดินทางออกไปนอกป็นต้ง นอกจากจะทำให้ชายหนุ่มป็นต้งได้มีโอกาสในการเรียนหนังสือและทำงานแล้ว ยังเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้ชายป็นต้งได้รู้จักผงขาวเมื่อ 50 ปีก่อน ซุป⁸ เล่าว่าคนรุ่นพ่อเป็นรุ่นแรกที่เดินทางไปหาปลาที่ อ.สิชล จ.นครศรีธรรมราช แล้วมีโอกาสรู้จักผงขาวเป็นครั้งแรก คนกลุ่มนั้นเอาผงขาวใส่

⁸ ซุปชายหนุ่มอายุ 47 ปี รูปร่างผอม สูงประมาณ 165 เซนติเมตร เขาเริ่มช้ยามาตั้งแต่อายุประมาณ 16-17 ปี โดยเริ่มสูบกัญชา แล้วต่อมาจึงโรยหน้าด้วยผงขาว ซุปเล่าว่าตั้งแต่จำความได้ก็เห็นว่าผงขาวอยู่ในหมู่บ้านแล้วส่วนในรุ่นของซุปมีคนที่ช้ผงขาวในหมู่บ้านประมาณ 10 คน ทั้งหมดเป็นคนที่ไปออกเรือหาปลา เวลาที่จะซื้อผงขาวจะไปที่หลังสถานีรถไฟหาดใหญ่ สมัยนั้นการเดินทางจากป็นต้งไปหาดใหญ่ไม่ได้สะดวกสบายเช่นในทุกวันนี้ ซุปและเพื่อน ๆ จะรวบรวมเงินจากเพื่อน 5-6 คน คนละ 20-30 บาท แล้วเดินจากหมู่บ้านป็นต้งไปขึ้นรถเมล์แดงที่ถนนปากทางหมู่บ้าน มาลงที่บุลันแล้วนั่งรถไฟต่อไปหาดใหญ่ ซุปเล่าว่าสมัยก่อนยาเสพติดที่มีอยู่ในหมู่บ้านนอกจากผงขาวกับกัญชาแล้วยังมียาบ้าอีกด้วย แต่ยาบ้าจะช้กับลิโพเวลาทำงานปกติแล้วเวลาออกเรือจะช้ผงขาว ครั้งหนึ่งจะซื้อไป 5 บิ๊กบีกหนึ่งจะช้กัน 5-6 คน ส่วนใหญ่จะช้หมดภายใน 1 วัน 1 คืน

ลูกมะพร้าวกลับมาที่ป็นตัง นับแต่นั้นมาป็นตังไม่เคยขาดผงขาวอีกเลย ต่อมาการเดินทางไปเรียนหนังสือ เกณฑ์ทหารหรือทำงานที่อื่นทำให้หนุ่มป็นตังได้รู้จักยาเสพติดอีกหลากหลายชนิด อีกทั้งทางหลวงยังนำพาเอา รถบรรทุกที่คนขับนิยมใช้ยาบ้าเพื่อเสริมกำลังในการขับรถทางไกลมาให้แรงงานรับจ้างชนไม่ยั้งพาราได้รู้จัก จนกระทั่งแพร่หลายในกลุ่มวัยรุ่นในปัจจุบัน

การทำมาหากิน

อาชีพเก่าแก่ของคนป็นตังคือการทำประมง ในอดีตคนป็นตังทำประมงชายฝั่งทะเล เมื่อจับได้กุ้ง หอย ปู ปลา จะเก็บไว้รับประทานในครัวเรือน กุ้งบางส่วนนำมาทำกะปิ อาหารทะเลเป็นสินค้าที่นำไปขายในตลาดนัดทั้งที่ท่าใหญ่และบ้านบุหลัน ต่อมาเมื่อเริ่มมีการทำประมงพาณิชย์ด้วยเรืออวนลาก อวนรุน ในจังหวัดปัตตานี และมาเลเซีย ประกอบกับรัฐบาลตัดถนนทางหลวง ทำให้การเดินทางสะดวกสบายมากขึ้น ชายหนุ่มจากป็นตัง จึงเปลี่ยนเส้นทางประกอบอาชีพเดินทางออกจากบ้านไปยัง อ.เมือง จ.ปัตตานี เพื่อรับจ้างเป็นลูกเรือประมงพาณิชย์ ออกเรือไปหาปลาครั้งละ 20 – 30 วันจึงจะกลับบ้านสักครั้ง ยุคของการไปทำงานที่ปัตตานีเริ่มหมดไปเมื่อประมาณ 10 ปีก่อน คนป็นตังเริ่มย้ายที่ทำงานอีกครั้ง ด้วยการเดินทางไปรับจ้างเป็นลูกเรือประมงที่ มาเลเซียในทะเลฝั่งตะวันตก

การไปรับจ้างเป็นแรงงานที่เรือประมงที่มาเลเซียเริ่มจาก “เจ้าแแก่” เรือ (เจ้าของเรือ) จะส่งนายหน้ามาหาคนหนุ่มในหมู่บ้าน เมื่อรวบรวมคนได้ประมาณ 10 – 15 คน เจ้าแแก่จะส่งรถตู้มารับถึงหมู่บ้าน ในวันเวลาที่นัดหมายเพื่อพาลูกเรือทั้งหมดเดินทางไป จ.สตูล ข้ามแดนไปยังมาเลเซียที่นั่นแล้วลงเรือที่เมืองชื่อว่าบางกอกที่ชายฝั่งมาเลเซีย ลูกเรือเหล่านี้จะอยู่ที่มาเลเซีย 25 วันแล้วจึงได้หยุดกลับบ้าน 5 วัน รถตู้จะมาส่งที่หมู่บ้าน จนครบวันหยุด รถตู้จะกลับมารับไปลงเรืออีกครั้ง ค่าแรงที่ได้ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับอาหารทะเลที่จับได้ ขายได้เท่าไรเจ้าแแก่จะแบ่งให้ตามสัดส่วน รายได้อยู่ที่ประมาณ 5,000 – 15,000 บาท ชีวิตที่มาเลเซียจะออกทะเลครั้งละ 1-2 วัน เมื่อจับปลาได้มากพอแล้วจึงกลับเข้าฝั่งครั้งหนึ่ง ลูกเรือคนที่มาจากประเทศไทยจะกินนอนอยู่ในเรือ เจ้าแแก่เรือจะมีอาหารให้รับประทาน 3 มื้อ หนุ่มป็นตังหลายคนเล่าว่าได้เรียนรู้เรื่องยาเสพติดเมื่อไปออกเรือดังที่ มุตตาฟา ชายหนุ่มร่างเล็กวัย 39 ปีเล่าว่าเขาติดกัญชาตั้งแต่อายุ 16 ปี เมื่อไปออกเรือที่ปัตตานีตอนอายุ 17 ปีเขาเห็นเพื่อนรุ่นพี่ใช้เฮโรอีน จึงไปถามเขาว่า “เวลาเล่นรู้สึกยังไง หรอยไหม” เพื่อนจึงให้ลองสูบ “ความเมาของมันทำให้คลายเครียด หายเบื่อ ชีวิตในเรือมันไม่มีอะไร” ไม่ต่างกับเรื่องราวของชอนนีย์ (อายุ 29 ปี) และสะการียา (อายุ 27 ปี) 2 พี่น้องที่ไปออกเรือประมงที่ทะเลฝั่งตะวันออกเกือบ 10 ปี แม้ว่ารอบบ้านของทั้ง 2 จะมีคนใช้ยาเสพติดจำนวนไม่น้อย แต่เฮโรอีนเหมือนจะไม่ใช่วิถีชีวิตที่ใกล้เคียงกับเขาเท่าที่เมื่อไปทำงานในเรือ ครั้งแรกที่ชอนนีย์ได้ลองเฮโรอีนคือครั้งแรกที่ไปทำงานในเรืออวนดำ ชีวิตการเป็นลูกเรือประมงรับจ้างที่ใช้ยาเสพติดจะวนเวียนกับการทำงานหนักในเรือ เมื่อเรือขึ้นฝั่งจะลงจากเรือไปหาซื้อเฮโรอีนหรือยาบ้ากักตุนไว้ในเวลาที่เรือออกจากฝั่ง ทำเรือทุกแห่งไม่ว่าฝั่งไทยหรือมาเลเซียหาซื้อยาเสพติดได้ไม่ยาก เพียงแต่คุณภาพอาจต่างกันไปบ้าง โดยเฉพาะเฮโรอีนที่ฝั่งมาเลเซียเรียกว่าบราวหรือแป๊ะหูน จะมีผงสีน้ำตาลไม่ขาวเหมือนกับผงขาวของไทย หลายครั้งที่ลูกเรือประมงเหล่านี้จะกลับมาบ้านมือเปล่า ไม่มีเงินเหลือมาให้ครอบครัวด้วยเพราะนำเงินไปใช้ซื้อยาเสพติดหมดแล้ว บางคนที่ควบคุมตัวเองได้จะเหลือเงินไว้ครั้งหนึ่งเพื่อนำกลับมาให้ครอบครัวที่ป็นตัง

ขณะที่ชายหนุ่มจำนวนหนึ่งเดินทางจากป็นตังไปทำประมงนอกพื้นที่ คนป็นตังยังคงออกเรือหาปลาในท้องทะเลหน้าบ้านของตัวเองอยู่เช่นเคย เจ้าแแก่เรือมีทั้งคนจีนและคนมุสลิม เรือที่ใช้ในการหาปลาแถวชายฝั่งมีทั้งเรืออวนลาก อวนปู เรือท้ายตัด และอวนลอย เรือแต่ละชนิดจับสัตว์น้ำแตกต่างกันไป จำนวนคนและเวลา

ในการหาปลาต่างกันไป ยกตัวอย่างเช่นเรืออวนลากจะใช้คนในการหาปลาแต่ละครั้ง 4-5 คน ออกจากฝั่งประมาณ 17.00 น. และกลับเข้าฝั่งประมาณ 8.00-10.00 น. เรืออวนปูมีคนไปช่วยในเรือประมาณ 7-8 คน ออกเรือ 8.00 น. และจะกลับเข้าฝั่งประมาณ 5.00 น.ของอีกวัน เรือท้ายตัดใช้คนประมาณ 2-3 คน ออกเรือตั้งแต่ 17.00 น.กลับเข้าฝั่งประมาณ 8.00-10.00 น. เช่นเดียวกับเรืออวนลาก การออกเรือที่ชายฝั่งหน้าป็นตังมีหลายลักษณะ เริ่มตั้งแต่ออกเรือและอวนของครอบครัว รายได้ทั้งหมดจะเป็นของครอบครัว ออกเรือและอวนของตัวเองโดยการชวนเพื่อนไปช่วยออกแรง เมื่อจับปลาได้จะแบ่งให้เพื่อนตามสัดส่วน อาจแบ่งเป็นเงินหลังจากขาย หรือแบ่งเป็นสัตว์น้ำที่จับได้แล้วต่างคนต่างนำไปขาย สำหรับคนที่ไม่มีเรือเป็นของตัวเองอาจไปเช่าเรือและอวนของเจ้าแก่ หรือเช่าเฉพาะเรือแต่อวนเป็นของเรา เมื่อหาปลาได้จะหักค่าเช่าเรือหรืออวนให้เจ้าแก่ รายได้ของคนหาปลาจะไดจากการขายปลาในวันนั้นๆ บางครั้งอาจไม่ได้แม้กระทั่งค่าเช่าเรือ รายได้ที่มากที่สุดอยู่ที่ประมาณ 2,000 – 3,000 บาท คนที่ออกเรือจะนำสัตว์ทะเลที่จับได้ขายให้เจ้าแก่ที่แปปลา อาจแบ่งบางส่วนกลับมาที่บ้าน บางคนนำมาตั้งขายที่ตลาดในหมู่บ้าน วิธีการใช้ยาเสพติดของคนทำประมงเช่นนี้จึงต่างกับลูกเรือประมงพาณิชย์ เวลาที่ออกทะเลลูกเรือประมงชายฝั่งไม่จำเป็นต้องเตรียมยาเสพติดไปใช้ เพราะไปออกเรือเพียง 1 คืนเท่านั้น คนใช้ยาเสพติดจึงจะใช้ยาก่อนออกเรือและกลับมาหาซื้ออีกครั้งภายหลังจากได้เงินจากการขายปลา หลังจากนั้นจึงกลับไปนอนพักผ่อน แต่บางคนจะกลับไปนอนก่อนแล้วจึงออกมาหาซื้อและใช้ยาเสพติด

ทำนาและทำสวน เป็นอาชีพดั้งเดิมของคนป็นตังเช่นเดียวกับการทำประมง การทำนาของคนป็นตังจะทำปีละครั้ง ข้าวที่ได้เพียงพอเฉพาะบริโภคในป็นตังเท่านั้น ไม่สามารถนำไปขายได้ ภายหลังจากที่คนป็นตังเริ่มหันมาปลูกยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจ นาข้าวและสวนผลไม้เริ่มลดน้อยลง 20 ปีที่ผ่านมาคนป็นตังไม่ได้ทำนาอีกต่อไป แต่ยังไม่ได้ละทิ้งการทำสวน สวนที่ยังมีอยู่มากคือสวนมะพร้าว การดูแลสวนมะพร้าวไม่ต้องทำงานเป็นเวลา เช่นเดียวกับทำสวนผลไม้ ช่วงเวลาไหนที่ว่างชาวสวนจะเข้าไปดูแลถางหญ้า ใส่ปุ๋ยบ้าง สวนส่วนใหญ่เป็นสวนสมรม หมายถึงการปลูกผลไม้ปะปนกันหลายชนิด ส่วนใหญ่ปลูกเพื่อบริโภค ไม่ได้ปลูกเพื่อขาย

คนป็นตังเริ่ม**ปลูกยางพารา**เมื่อประมาณ 50 ปีก่อน ฮาซัน (บิหลันมัสยิดป็นตัง) เล่าว่าการปลูกยางพาราทำให้คนป็นตังมีฐานะดีขึ้นกว่าทำประมง สวนยางส่วนใหญ่จะตั้งอยู่บริเวณหมู่ 9 และหมู่ 3 ซึ่งอยู่อีกฝั่งถนน คนป็นตังหลายครอบครัวค่อยๆ ขยับขยายไปตั้งบ้านเรือนตามสวนยางของตัวเองมากขึ้น ชีวิตประจำวันของคนทำสวนยางเมื่อครั้งที่ต้องทำยางแผ่นเริ่มตั้งแต่ 2.00-3.00 น. ผู้ชายในบ้านจะออกไปกรีดยางที่สวน เมื่อกรีดยางเสร็จแล้วจึงเริ่มทยอยเก็บน้ำยาง นำน้ำยางกลับบ้านในช่วง 8.00-9.00 น.เพื่อมาทำยางแผ่น กระบวนการทั้งหมดเสร็จสิ้นประมาณ 14.00 น.ของแต่ละวัน ซึ่งหมายถึงยางแผ่นได้ส่งถึงมือผู้รับซื้อ คนกรีดยางจึงได้เงินกลับบ้าน ประมาณ 10 กว่าปีที่ผ่านมาผู้รับซื้อเลิกรับซื้อยางแผ่นแล้ว เนื่องจากมีโรงงานยางพารา มาตั้งใกล้ๆ และรับซื้อน้ำยางโดยตรงจากคนกรีดยาง ราคาน้ำยางแม้จะถูกกว่าขายยางแผ่น แต่คนป็นตังรู้สึกว่าจะไม่ต้องเสียเวลาทำยางแผ่นอีกหลายชั่วโมง จึงหันมานิยมขายน้ำยาง ดังนั้นการทำอาชีพกรีดยางในปัจจุบันจึงเสร็จสิ้นภายใน 9.00 – 10.00 น.ของแต่ละวัน เมื่อคนกรีดยางนำน้ำยางไปขายให้เจ้าแก่หรือโรงงานแล้ว การประกอบอาชีพกรีดยางในป็นตังเหมือนกับที่อื่นๆ ในภาคใต้คือแบ่งเป็น 3 ลักษณะ เจ้าของสวนยางพารา ดูแลและกรีดยางเอง รายได้ที่ได้จากการขายน้ำยางทั้งหมดไม่ต้องแบ่งใคร ลักษณะที่ 2 สวนยางพาราเป็นของพ่อแม่ ลูกๆ จะแบ่งกันกรีดยาง การแบ่งจะแบ่งเป็นไร่ เช่นศักดิ์กรีดยางให้แม่ 10 ไร่ต่อวัน รายได้จากการกรีดยาง 10 ไร่จะแบ่งกับแม่คนละครึ่ง นอกจากนี้จะเป็นลักษณะรับจ้างกรีดยาง คนที่ไม่มีสวนยางของตัวเอง จะ

ไปรับจ้างกรีดยางให้กับเจ้าของสวนในฐานะ “ลูกกุหลาบ” จะได้ส่วนแบ่งค่าน้ำยาง 60:40 เจ้าของสวนได้ 60 ลูกกุหลาบรับไป 40 โดยลูกกุหลาบจะจัดการนำน้ำยางไปขายและเอาเงินมาส่งให้เจ้าของสวนวันต่อวัน การกรีดยางไม่ได้กรีดยางทุกวัน ส่วนใหญ่จะกรีดยาง 3 วันหยุด 1 วัน วันที่ฝนตกจะกรีดยางไม่ได้ ดังนั้นในช่วงฤดูฝนคนกรีดยางจึงแทบจะไม่มีรายได้เลย นอกจากนี้รายได้ในแต่ละช่วงจะขึ้นกับราคายางพาราในแต่ละวัน ช่วงที่ราคายางขึ้นสูงสุดประมาณ 100 บาทต่อกิโลกรัมและน้ำยางออกดี ชาวสวนยางจะมีรายได้ประมาณ 30,000 – 35,000 บาทต่อ 10 ไร่ แต่ช่วงปี 2555 ที่ผ่านมาราคายางตกต่ำถึงกิโลกรัมละ 50 บาท ทำให้ชาวสวนยางประสบปัญหาเศรษฐกิจอย่างมาก สำหรับคนกรีดยางที่ขายยาเสพติดและรับยาเมทาโดนที่คลินิกฟ้าใส มักจะไปรับยาที่โรงพยาบาลหลังจากขายน้ำยางเสร็จแล้ว บางคนที่ไม่ได้รับเมทาโดนแต่ขายยาเสพติดชนิดอื่นจะไปหาซื้อยาแทนที่ได้รับเงินค่าน้ำยาง แล้วใช้ก่อนที่จะกลับไปพักผ่อน

วัวชน เป็นอีกอาชีพหนึ่งของคนป็นตัง การเลี้ยงวัวชนจะต้องมีเงินลงทุนมาก ลูกวัวชน 1 ตัวราคาประมาณ 15,000 – 20,000 บาท ดังนั้นการเลี้ยงวัวชนจึงสร้างอาชีพและรายได้ให้คนอีกจำนวนหนึ่ง คนที่ลงทุนเลี้ยงวัวและเป็นเจ้าของคอกคือเจ้าแก้ววัว แก้วแก้ว 1 คนจะมีวัว 5 ตัวขึ้นไป ในป็นตังมีกรณีเจ้าแก้ววัวที่ไม่มีคอกจะไปฝากให้เจ้าแก้วที่มีคอกเลี้ยงด้วย วัว 1 ตัวจะต้องจ้างคนดูแลวัว 1 คน คนดูแลวัวจะต้องอยู่กับวัวทั้งวันทั้งคืน “ดูแลวัวยิ่งกว่าดูแลลูกกับเมีย” ปริศนาเจ้าหน้าที่พรตส.เล่าถึงการดูแลวัวของสามีตัวเอง ช่วงเช้าเด็กเลี้ยงวัวจะต้องพาวัวไปเดินและวิ่งเพื่อให้วัวได้ออกกำลังกาย หลังจากนั้นจะพาวัวมาอาบน้ำ ทำความสะอาดคอก เอาหญ้าให้วัวกิน ตอนเย็นจะต้องก่อไฟหรือกางมุ้งคอยไล่ยุง ตอนกลางคืนจะต้องนอนเฝ้าวัว ส่วนเจ้าแก้ววัวจะมาคอยดูการทำหน้าที่ของเด็กเลี้ยงวัว และซื้อข้าวปลาอาหารมาให้เด็กเลี้ยงวัว เด็กเลี้ยงวัวส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่น การเลี้ยงวัวไม่ต้องมีวุฒิการศึกษาใดๆ จึงเปิดโอกาสให้คนขายยาเสพติดสามารถทำงานนี้ได้ รายได้ที่ได้จากเจ้าแก้ววัวอาจเป็นรายได้ต่อวันหรือต่อเดือนขึ้นอยู่กับเจ้าแก้ว ประมาณเดือนละ 5,000 บาท หากวัวแข่งขันจะได้เปอร์เซ็นต์จากเงินรางวัลด้วย นอกจากคนเลี้ยงวัวแล้ว ยังมีคนรับจ้างตัดหญ้าที่มีรายได้จากวัวชน คนตัดหญ้ามักจะไปตัดหญ้าตามที่สาธารณะต่างๆ แล้วนำมาขายให้เจ้าแก้ว กระสอบละประมาณ 150 บาท ราคาอาจมากหรือน้อยกว่านี้ขึ้นอยู่กับชนิดของหญ้า วัว 1 ตัวจะกินหญ้าวันละ 1 กระสอบ งานตัดหญ้าจึงเป็นอีกงานที่ทำให้คนขายยาเสพติดมีรายได้ใช้จ่ายในชีวิตประจำวันได้

นอกจากอาชีพหลักๆ ข้างต้นแล้ว คนป็นตังยังมีอาชีพเลี้ยงเป็ดไก่ เลี้ยงแพะพื้นเมือง ทำกะปิ ทำปลาเค็ม ปลาตากแห้งและถักอวน แม้ว่าคนป็นตังจะไปทำงานรับจ้างเป็นลูกเรือประมงที่ทะเลเซีย แต่ไม่ได้ไปทำงานอื่นๆ เช่นร้านอาหาร เรขายของในมาเลเซียดังเช่นคนภูมิ ทั้งนี้เนื่องจากคนภูมิสามารถพูดภาษามลายูได้ ทำให้สามารถไปประกอบอาชีพต่างๆ ในมาเลเซียได้หลากหลายกว่า

ในอดีตผู้หญิงป็นตังส่วนใหญ่เป็นแม่บ้าน อาจช่วยประกอบอาชีพเล็กๆ น้อยๆ ด้วยการช่วยสามีที่ออกเรือในการคัดอาหารทะเลที่จับได้ และนำไปขายให้กับเจ้าแก้ว บางคนถักอวนสำหรับใช้จับปลาอยู่ที่บ้าน บางคน

⁹ การแข่งวัวชนเป็นการพนันอย่างหนึ่งที่นิยมกันในภาคใต้ สนามแข่งวัวที่มีการพนันอยู่ด้วยนั้นมีทั้งที่ถูกกฎหมายซึ่งจัดขึ้นโดยรัฐและผิดกฎหมายเรียกสนามซ้อม ในพื้นที่ 7 จังหวัดภาคใต้ คือ สงขลา นครศรีธรรมราชพัทลุงกระบี่ ตรัง สุราษฎร์ธานี และสตูล มีสนามชนวัวถูกต้องตามกฎหมายรวม 28 แห่ง ได้รับอนุญาตให้เปิดแข่งขันเดือนละ 1 วัน ส่วนการแข่งขันในสนามซ้อมจะผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนไปโดยมีการกำหนดให้วันไม่ตรงกัน จึงมีการแข่งวัวชนกันแทบทุกวัน ยกเว้นวันพระ หลักการพนันคือ “วัวเท่ากัน คนเท่ากัน เงินเท่ากัน” เงินหมุนเวียนในการพนันแต่ละสนามประมาณ 10-50 ล้านบาท (ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน <http://gamblingstudy-th.org/>)

सानเลื่อกระจุต ทำกระสอบกระจุต บ้านที่กริดยางบางบ้าน ผู้หญิงจะออกไปช่วยกริดยาง หรือรอช่วยตากยางแผ่น ภายหลังจากที่เมืองบุลันเริ่มมีโรงงานมาตั้งมากขึ้น¹⁰ ผู้หญิงกว่าครึ่งในป็นตังจึงออกไปทำงานในโรงงานทั้งในเมืองบุลันและอำเภอใกล้เคียง การทำงานโรงงานจะมี 2 กะ กะแรกจะต้องออกเดินทางประมาณ 7.00 น. รถโรงงานจะมารับคนทำงานที่ถนนใหญ่หน้าปากทางเข้าป็นตัง ผู้หญิงจะทยอยเดินออกจากบ้าน บางคนจะมีสามี่ขี่มอเตอร์ไซด์มาส่ง แล้วสาวน้อยสาวใหญ่จากป็นตังจะขึ้นรถโดยสารของโรงงานเพื่อเดินทางไปยังโรงงาน รถคันเดิมจะกลับมาส่งพวกเธอประมาณ 17.00 น. สำหรับคนที่ไม่ได้ทำงานล่วงเวลา กะที่สองจะออกจากบ้านประมาณ 15.00 น. เพื่อไปเริ่มทำงานเวลา 16.00 น. สำหรับผู้หญิงป็นตังที่ไม่ได้เดินทางไปทำงานข้างนอก บางคนทำอาชีพค้าขายในตลาดเล็กๆ กลางหมู่บ้าน ขายของชำ ขายอาหาร แม่ค้าที่ขายของในตลาดจะออกไปซื้อผัก เนื้อสัตว์ ผลไม้ วัตถุดิบต่างๆ สำหรับประกอบอาหารที่ตลาดภูมิแต่เช้า และจะนั่งรถโดยสารประจำทางขนส่งสินค้ากลับมาป็นตังช่วงสายๆ เพื่อมาจัดร้านเตรียมขายของในช่วงบ่าย นอกจากการทำงานเหล่านี้แล้ว ผู้หญิงป็นตังที่ต้องอยู่บ้านรับเอาปลา“ลูกเมะ”แห้ง (ปลาชิว) มาเด็ดหัวที่บ้าน วันหนึ่งจะมีรายได้ประมาณ 50-100 บาทแล้วแต่จำนวนที่ทำได้

นอกจากผู้ประกอบอาชีพต่างๆ ข้างต้นแล้ว ผู้ชายส่วนหนึ่งของป็นตังที่ไชยาเสพติดไม่ได้ทำงานอะไรในชีวิตประจำวัน บางคนรับจ้างทำงานทั่วไป แล้วแต่จะมีคนมาจ้างตัดหญ้า ถางป่า ยกของ หรืออื่นๆ ไม่ได้ทำงานประจำ ส่วนผู้ชายที่ว่างงานส่วนใหญ่มักต้องรับหน้าที่ดูแลลูก เมื่อเข้าไปในป็นตังจึงเห็นผู้ชายเหล่านี้อุ้มลูกหรือพาลูกซ้อนท้ายมอเตอร์ไซด์ไปไหนต่อไหนเป็นประจำ

ชุมชนที่ถูกกลบโหม ?

“คนทำผิด ทำให้อัลลอฮฺลงบาบ ทุกคนต้องรับผิดชอบร่วมกัน” คำอธิบายสั้นๆ ถึงสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดในป็นตังของ อาซัน บิหลัน¹¹ แห่งมัสยิดป็นตัง ซึ่งไม่ต่างจากคำอธิบายของลินดา ผู้หญิงที่สามี่ ลูกชาย และน้องชายไชยาเสพติด “เราถูกทดสอบในโลกคุณยา เป็นเหมือนกับสิ่งที่บันทึกไว้ ไม่ใช่แค่อิสลามเรา ไทยพุทธหรือใครก็โดนหมด เป็นการลงโทษของพระเจ้า เขาส่งมา ส่งสิ่งชั่วร้ายมา”

ด้วยการเก็บสถิติการใช้ยาเสพติดในหมู่บ้านไม่ใช่เรื่องง่าย สถิติของผู้ไชยาเสพติดมักจะได้จากสถิติการจับกุมและดำเนินคดีของตำรวจ และสถิติผู้ป่วยในโรงพยาบาลที่ไม่ครอบคลุมผู้ไชยาเสพติดในหมู่บ้านที่ไม่เคยถูกจับกุมและไม่ยอมเข้ารับการรักษา ภาพที่จะแสดงให้เห็นถึงการระบาดอย่างหนักของยาเสพติดในชุมชนจึงน่าจะเป็นเรื่องราวของครอบครัวที่พ่อ พี่น้องในบ้านไชยาเสพติดกันเกือบหมด

ลินดา ผู้หญิงร่างใหญ่อายุ 53 ปี เธอเกิดและเติบโตในป็นตัง แม้จะมีบางช่วงของชีวิตที่เธอไปทำงานและใช้ชีวิตอยู่นอกบ้าน หากชีวิตทุกวันนี้ของเธออยู่ที่ป็นตัง บ้านเกิดที่เต็มไปด้วยยาเสพติด สามี่ พี่น้อง ลูกชาย และหลานของเธอต่างไชยาเสพติด ลินดามีพี่น้องทั้งหมด 6 คน พี่สาวคนโตเป็นพี่สาวคนละพ่อของเธอ ส่วนพี่น้องแม่และพ่อเดียวกันของเธอมี 5 คน 3 คนแรกเป็นผู้หญิง และ 2 คนสุดท้ายต้องเป็นผู้ชาย ลินดาเป็นพี่คน

¹⁰ ด้วยเส้นทางคมนาคมที่สะดวกทำให้โรงงานอุตสาหกรรมเริ่มมาตั้งในเมืองบุลันมากขึ้น การเข้ามาของโรงงานอุตสาหกรรมค่อยๆ เพิ่มขึ้นในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา ในปี 2550 เมืองบุลันมีโรงงานอุตสาหกรรมกว่า 137 แห่ง โรงงานส่วนใหญ่เป็นโรงงานแปรรูปน้ำตาล รองลงมาเป็นโรงกลั่นและเชื่อมโลหะ โรงงานแปรรูปสัตว์น้ำ

¹¹ บิหลัน หมายถึง ผู้ประกาศเชิญชวนให้คนมาละหมาดที่มีสัจตามเวลา เป็นตำแหน่งหนึ่งในคณะกรรมการมัสยิด

โตสุดของลูกพ่อเดียวแม่เดียวกัน ครอบครัวของเธอมีกินใช้ยาเสพติดทั้งหมด 13 คน ใน 2 รุ่น ในจำนวนนี้เป็นผู้ชาย 12 คนและผู้หญิง 1 คน

ลินดาและพี่น้องทั้งหมดอาศัยอยู่ที่ปิ่นตังตลอดมา พี่สาวคนละพ่อเติบโตมาด้วยกัน จึงสนิทสนมกันเหมือนพี่น้องแท้ๆ พี่สาวมีลูกชายทั้งหมด 6 คน 5 คนแรก ใช้ยาเสพติดทั้งหมด ส่วนคนสุดท้ายอายุประมาณ 15 ปี ยังไม่มีทำที่ว่าไปใช้ยาเสพติด แต่ไม่ได้ไปโรงเรียนแล้ว พี่สาวต่างพ่อของลินดาเพิ่งเสียชีวิตไปประมาณ 4 – 5 ปีที่ผ่านมา ด้วยโรคหัวใจกระดูกสันหลัง หลังจากนั้นไม่นานพี่เขยแต่งงานใหม่ ลินดาบอกว่า “พ่อไปได้เมียใหม่ ลูกหลานบ้านพังหมด” ตอนนั้นลูกชาย 5 คนของพี่สาวไม่ได้เรียนหนังสือ ไปออกเรือหาปลาที่ทะเลเซีย แต่เงินไม่เคยพอเพราะเอาเงินไปใช้ยาเสพติด เวลากลั้บมาที่ปิ่นตัง หลานๆ ของลินดาไม่เคยกลับบ้าน แต่จะมากินนอนอยู่บ้านยะ ลูกสาวคนเดียวของลินดา

ลินดาเล่าถึงชีวิตของตัวเองว่าเธอแต่งงานกับสามีเมื่ออายุน้อย เมื่อครั้งเธอจะแต่งงานพ่อแม่ของเธอไม่เห็นด้วย เพราะเธออายุน้อยและเรียนหนังสือ “เธอจึงหนีตาม” ช่วงแรกที่อยู่ด้วยกันสามีเธอยังไม่เคยใช้ยาเสพติด จนกระทั่งลินดามีลูกคนที่สองพร้อมกับที่พ่อแม่อนุญาตให้เธอกลับมาอยู่บ้าน วันหนึ่งลูกพี่ลูกน้องของสามีที่ไปทำประมงที่นครศรีธรรมราชกลับมาเยี่ยมพร้อมกับนำผงขาวมาให้ลองใช้ แรกๆ สามีของเธอใช้กัญชาโรยหน้าผงขาว ต่อมาจึงใช้ผงขาวชนิดฉีดยา

ลินดาอยู่กับสามีกระทั่งมีลูกคนสุดท้าย ก่อนที่ลูกคนสุดท้ายของเธอจะป่วยเป็นมะเร็งและเสียชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างเธอกับสามีเริ่มแย่งลงเรื่อยๆ เมื่อสามีใช้ยาเสพติดมากขึ้น ครั้งหนึ่งลินดาจับได้ว่าเงินหายไป สามีของเธอบอกว่าลูกชายเป็นคนขโมย ตีลูกให้เธอดู สามีของเธอโกหกมากที่สุด นอกจากโกหกแล้วสามีของลินดายังใช้ความรุนแรงกับเธอด้วย เมื่อเลิกกับสามีใหม่ๆ เธอกับเพื่อนๆ ไปดูหนังเรื่อง “เสียชีวิต” เป็นครั้งแรกที่เธอเห็นคนใช้เข็มฉีดยา ฉีดผงขาวเข้าเส้น ลินดารู้สึกกลัวมาก เพราะรู้ว่าสามีของเธอใช้เข็ม ลินดาออกจากโรงหนังทั้งที่หนังยังไม่จบ

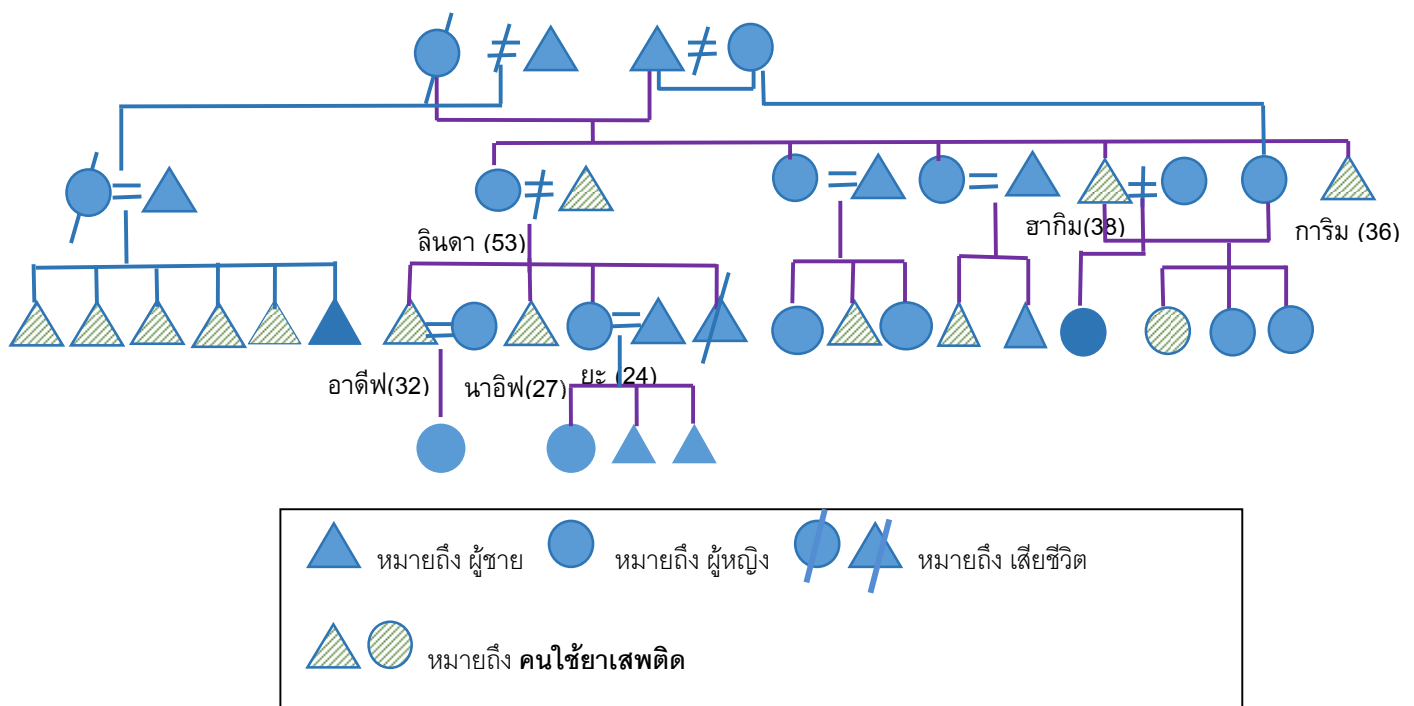
อาตีฟลูกชายคนโตของเธอเรียนหนังสือถึงชั้น ม.1 เขาเริ่มมีปัญหา เหม่อลอยที่โรงเรียน ครูจึงถามอาตีฟว่าเป็นอะไร เขาบอกครูว่าพ่อชอบทำร้ายแม่ เขาเห็นพ่อตีแม่ตลอด ครูสงสารจึงให้ทุนการศึกษา ต่อมาอาตีฟเริ่มตกขาว สอบไม่ผ่าน ม.1 ตาของอาตีฟจึงตัดสินใจไม่ให้อาตีฟเรียนต่อที่โรงเรียนมัธยมเดิม แต่พาไปเรียนศาสนาที่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาที่ปัตตานี อาตีฟอยู่ไม่ได้ เมื่อตาไปส่งกลับมาได้ 3 วัน อาตีฟหนีกลับมาที่บ้าน โดยเอาหนังสือติดตัวมาเพียงอย่างเดียว ลินดาให้อาตีฟกลับไปเรียนชั้น ม.1 ใหม่อีกครั้งที่โรงเรียนปากน้ำ แต่สุดท้ายเรียนไม่จบ แล้วเริ่มติดยาเสพติดอย่างหนัก ปัจจุบันอาตีฟติดคุกในข้อหาวิ่งราวทรัพย์ ก่อนที่จะก่อเหตุเขาพยายามหาเงินทุกวิถีทางเพื่อไปซื้อยา วันหนึ่งอาตีฟเห็นผู้หญิงคนหนึ่งขี่มอเตอร์ไซด์ผ่านมา โดยมีกระเป๋าเงินวางไว้หน้ารถ ช่วงจังหวะที่รถชะลออาตีฟวิ่งไปหยิบกระเป๋าที่วางอยู่ในตะกร้าหน้ารถ ในนั้นมีเงินอยู่เพียง 5 บาท แต่เจ้าของไม่ยอม แจ้งจับอาตีฟ วันนี้อาตีฟจึงอยู่ในคุก ส่วนนาอียฟลูกชายคนที่สองของเธอเป็นโรคไต ช่วงประถม นาอียฟเป็นคนที่เรียนเก่งมาก ตอนสอบเข้า ม.1 ที่บุลันวิทยา เขาไม่กล้าไปสอบ เพราะตัวเขาบวมมาก จนครูต้องเอารถตู้มารับเพื่อให้ได้สอบ นาอียฟเริ่มใช้ยาเพราะลูกพี่ลูกน้อง (ลูกชายคนที่ 4 ของพี่สาวลินดา) เอายามาให้ลองใช้ เมื่อเข้าเรียนชั้นมัธยม เขาเริ่มใช้ยาเสพติดมากขึ้น จนในที่สุดเรียนไม่จบ ทุกวันนี้ นาอียฟอยู่กับลินดาที่บ้าน เขาขโมยของในบ้านเป็นประจำ แม้กระทั่งผ้าถุง และเสื้อกระจุย จนกระทั่งลินดาไม่สามารถเก็บของอะไรไว้ในบ้านได้

ลูกชายคนเดียวของน้องสาวคนถัดจากลินดาเริ่มใช้ยาได้ไม่นาน คนนี้ไปเรียนที่กรุงเทพฯ จนจบปริญญาตรีแต่สุดท้ายไปใช้ยาเสพติด ส่วนน้องสาวคนต่อมามีลูกชาย 2 คน ลูกชายคนโตใช้ยาเสพติดมาก น้องสาวจึงส่งมาอยู่กับลินดา เมื่อมาอยู่ที่บ้านก็ลักขโมยข้าวของจนหมด ลูกชายคนที่สองนั้นเรียนเก่ง ครูจึงคอยดูแลอย่างใกล้ชิด พาไปสอบชิงทุนที่โน่นที่นี่

ฮาгимน้องชายคนรองสุดท้องของเธอ ปัจจุบันฮาгимติดคุกข้อมามียาเสพติดไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย ฮาгимใช้ยาเสพติดมาตั้งแต่วัยรุ่น ช่วงหลังเขาเริ่มขายยาเองจนกระทั่งถูกจับ ลูกของฮาгимเป็นผู้หญิงทั้งหมด ฮาгимมีภรรยาคนแรกในวัยเรียนมีลูก 1 คนแล้วเลิกกันไป เขาไม่ได้รับผิดชอบดูแลลูกกับภรรยาคนแรก ต่อมาฮาгимมีภรรยาใหม่มีลูกสาว 3 คน ลูกสาวคนแรกของภรรยาคนที่สองเป็นทอมเรียนอยู่ชั้น ม. 3 เริ่มใช้ยาเสพติด ภรรยาของฮาгимมาบอกลินดาว่าลูกใช้ยาเสพติดอยากมาฝากไว้กับลินดา ลินดาบอกเธอไปว่า “นี่ปัญหายังไม่พออีกหรือ เรามีปัญหามากให้เรา”

การิมน้องชายคนสุดท้อง เริ่มสูบบุหรี่ ต้มเหล้า เปียรในช่วงที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยเห็นรุ่นพี่ที่โรงเรียนใช้กัน หลังจากการิมไปเรียนที่วิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลไม่ถึง 1 ภาคการศึกษา การิมเริ่มรวมกลุ่มกับเพื่อนรุ่นพี่ซึ่งเป็นคนนครศรีธรรมราช บางครั้งไปชกต่อยกับนักเรียนต่างสถาบัน จนกระทั่งปิดภาคการศึกษาแรก การิมเก็บกระเป๋ากลับบ้าน เลิกเรียนหนังสือ เขาเริ่มออกเดินทางจากบ้านไปรับจ้างทำงานในจังหวัดต่างๆ ระหว่างนั้นก็ใช้ยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง ทั้งต้มเปียร เหล้า ใช้ยาบ้าและเฮโรอีนทั้งสูบและฉีดจนกระทั่งกลับมาอยู่บ้าน การิมก็มีเพื่อนบ้านซึ่งเป็นกลุ่มไ้ยาร่วมกันคือนรินทร์ เพื่อนรุ่นพี่ที่อายุมากกว่าเขาเกือบ 10 ปี สมชาย และอับดุลเพื่อนห้องเดียวกันตอนม.ต้น และยะโก๊บเพื่อนรุ่นน้องที่ฐานะค่อนข้างดี และไม่ค่อยไ้ยาร่วมกับคนอื่น ทุกวันนี้การิมยังคงไ้ยาเสพติดแต่ในปริมาณที่น้อยลงมาก เพียงเดือนละ 2 ครั้ง และเป็นหนึ่งในผู้ที่ไปรับเมทาโดนที่โรงพยาบาลบุลันทุกวัน ไม่เคยขาด

ผังครอบครัวเครือญาติของลินดา

เรื่องราวของครอบครัวลินดาเป็นเพียง 1 ครอบครัวที่สะท้อนให้เห็นของการแพร่ระบาดของยาเสพติดอย่างมากในปิ่นตึง คาคการณ์กันว่ามีเพียง 7 ครอบครัว¹² เท่านั้นที่ลูกๆ ไม่ใช้ยาเสพติด ทั้งยังแสดงให้เห็นว่ายาเสพติดไม่ได้เพิ่งเริ่มระบาดช่วง 10 ปีที่ผ่านมา แต่แท้จริงแล้วคนปิ่นตึงรู้จักยาเสพติดมานานกว่านั้น

พัฒนาการของยาเสพติดในเมืองบุลันและปิ่นตึง

เมื่อประมาณ 70 ปีก่อน คนบุลันรู้จักเคียวใบกระท่อม¹³ เพื่อช่วยให้มีแรงในการทำงานหนัก ส่วนกัญชานั้นเป็นส่วนหนึ่งของการผ่อนคลายความเหนื่อยล้า เล่ากันว่าคนสมัยก่อนเคียวใบกัญชากันครั้งละ 4-5 ใบ บางคนเคียวเฉพาะเวลาที่ทำงาน บางคนเคียวทั้งวัน คนที่ใช้ขนาดที่เรียกว่าติดคือเคียวทั้งวันจนไม่ยอมอาหาร ทุกบ้านจะปลูกต้นกระท่อมไว้ในบริเวณบ้าน เพื่อสะดวกในการบริโภค ใส่ในแกงหรืออาหาร ส่วนกัญชาก็สามารถหาซื้อและขายได้ทั่วไป แม้ว่าในพ.ศ. 2522 รัฐบาลจะตราพระราชบัญญัติยาเสพติด¹⁴ ซึ่งแบ่งประเภทของยาเสพติดเป็นชนิดต่างๆ 5 ประเภท ตามความรุนแรงของฤทธิ์ยา โดยระบุความผิดและการลงโทษทางกฎหมายที่แตกต่างกันไป พืชกระท่อมและกัญชาถูกระบุเป็นยาเสพติดให้โทษประเภทที่ 5 ก็ไม่ได้ทำให้คนในบุลันบริโภคพืชทั้ง 2 ชนิดนี้น้อยลงเลย

ต่อมาเมื่อประมาณ 50 ปีก่อน ชายหนุ่มชาวปิ่นตึงกลุ่มหนึ่ง เดินทางจากปิ่นตึงไปออกเรือหาปลาที่ อ.สิชล จ.นครศรีธรรมราช แล้วได้รู้จักกับผงขาวหรือเฮโรอีนเป็นครั้งแรก หลังจากได้ลองใช้แล้วจึงนำกลับมาขาย ปิ่นตึง เล่ากันว่าผงขาวถูกนำไปใส่ลูกมะพร้าวมาที่ปิ่นตึง เพื่อแบ่งให้คนปิ่นตึงทดลองใช้ ต่อมาจึงนำมาขายกันในหมู่ผู้ชายที่ออกเรือหาปลาในทะเล แต่ในขณะนั้นยังคงใช้ด้วยวิธีการสูบ ยังไม่มีใครรู้จักการฉีดผงขาวเข้า

¹² จากประมาณ 860 กว่าครัวเรือนในปิ่นตึง (4 หมู่บ้าน)

¹³ สำหรับพืชกระท่อมถูกบัญญัติเป็นสารควบคุมครั้งแรกในปี 2486 ภายใต้พระราชบัญญัติพืชกระท่อม คาคเดกันว่าที่รัฐบาลต้องออกกฎหมายควบคุมพืชกระท่อม เนื่องจากช่วงเวลาดังกล่าวรัฐบาลเป็นผู้จัดเก็บภาษีจากร้านค้าและผู้เสพฝิ่น ทำให้ฝิ่นราคาแพงขึ้น ผู้คนจึงหันไปใช้พืชกระท่อมแทน ทำให้รายได้จากภาษีฝิ่นของรัฐบาลลดลง รัฐบาลจึงหันไปออกพระราชบัญญัติควบคุมพืชกระท่อมให้เป็นพืชผิดกฎหมาย ตามคำอธิบายของ พล.ต.ต.พิน อมรวิสัยสรเดช สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดลำปาง ในการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมัยวิสามัญเมื่อวันที่ 7 มกราคม 2488 ว่า “ฝิ่นนั้นมีภาษีมาก แต่พืชกระท่อมไม่มีภาษี เมื่อฝิ่นแพงขึ้นคนก็หันไปสูบบุหรี่แทนฝิ่น ทำให้การค้าฝิ่นของรัฐบาลหย่อนลง” (Asnangkornchai, S. and Siriwong, A. 2005 อ้างถึงใน พาสกาล ทั้งเก. 2556 : 4)

¹⁴ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 จัดแบ่งประเภทของยาเสพติดไว้ในมาตรา 7 ออกเป็น 5 ประเภท คือ (สำนักงานป.ส. ความรู้พื้นฐานเพื่อการป้องกันยาเสพติดในเยาวชน)

ประเภท 1 ยาเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรง ไม่เป็นประโยชน์ทางการแพทย์ เช่น เฮโรอีน (Heroin) แอมเฟตามีน (Amphetamine) เมทแอมเฟตามีน (Methamphetamine) แอลเอสดี (LSD) เอ็กซ์ตาซี (Ecstasy) หรือ MDMA

ประเภท 2 ยาเสพติดให้โทษทั่วไป เช่น มอร์ฟีน (Morphine) โคคาอีน (Cocaine) โคเดอีน (Codeine) ฝิ่นยา (Medicinal Opium)

ประเภท 3 ยาเสพติดให้โทษที่มีลักษณะเป็นตำรับยา และมียาเสพติดให้โทษในประเภท 2 ผสมอยู่ด้วย เช่น ยาแก้ไอที่มีฝิ่น หรือโคเดอีนเป็นส่วนผสม

ประเภท 4 สารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษประเภท 1 หรือประเภท 2 เช่น อาเซติค แอนไฮไดรด์ (Acetic Anhydride) อาเซติลคลอไรด์ (Acetyl Chloride)

ประเภท 5 ยาเสพติดให้โทษที่มีได้เข้าอยู่ในประเภท 1 ถึงประเภท 4 เช่น กัญชา พืชกระท่อม (พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522)

เส้น จนกระทั่งมีคนไปทำงานบนเรือประมงพาณิชย์ที่ปัตตานี แล้วได้เรียนรู้การฉีดยาที่นั่น ขณะที่คนป็นตั้งเริ่มทดลองใช้ผงขาว คนเมืองบุลันตำบลอื่นๆ ยังคงไม่รู้จักผงขาว

หลังจากที่คนป็นตั้งเลิกไปหาปลาที่นครศรีธรรมราช แต่คนหนุ่มในป็นตั้งยังคงใช้ผงขาวอย่างต่อเนื่อง จากรุ่นสู่รุ่น คนป็นตั้งรุ่นต่อมาจึงเดินทางเข้าไปหาผงขาวจาก อ.หาดใหญ่ ตามที่ซูป (ปัจจุบันอายุ 47 ปี) เล่าว่าเขาและเพื่อนในหมู่บ้านประมาณ 10 คนจะรวบรวมเงินกันคนละ 20 บาทเพื่อเอาให้คนที่เดินทางไปซื้อผงขาวที่หลังสถานีรถไฟหาดใหญ่ การเดินทางจะต้องเดินออกจากหมู่บ้านไปขึ้นรถโดยสารตรงถนนใหญ่ (ทางหลวง) เข้าไปยังภูมิล้วนนั่งรถไฟต่อไปยังหาดใหญ่ ขากลับบางครั้งไม่มีรถกลับจะต้องเดินกลับมาจากหาดใหญ่บ้าง การเดินทางผ่านบ้านภูมิ ทำให้ผู้ชายภูมิ (ปัจจุบันอายุประมาณ 40-45 ปี) ได้รู้จักกับผงขาวด้วย แม้ผงขาวจะเป็นที่รู้จักในกลุ่มผู้ชายของทั้ง 2 พื้นที่ แต่เมื่อประมาณ 30 กว่าปีก่อน ผู้ใช้ผงขาวก็ยังคงมีจำนวนไม่มากนัก ซูปประมาณว่าในป็นตั้งมีคนใช้ผงขาวไม่เกิน 20 คนในหมู่บ้าน ซูปและเพื่อนเป็นคนรุ่นแรกของป็นตั้งที่รู้จักการฉีดยาขาวเข้าเส้นเลือด

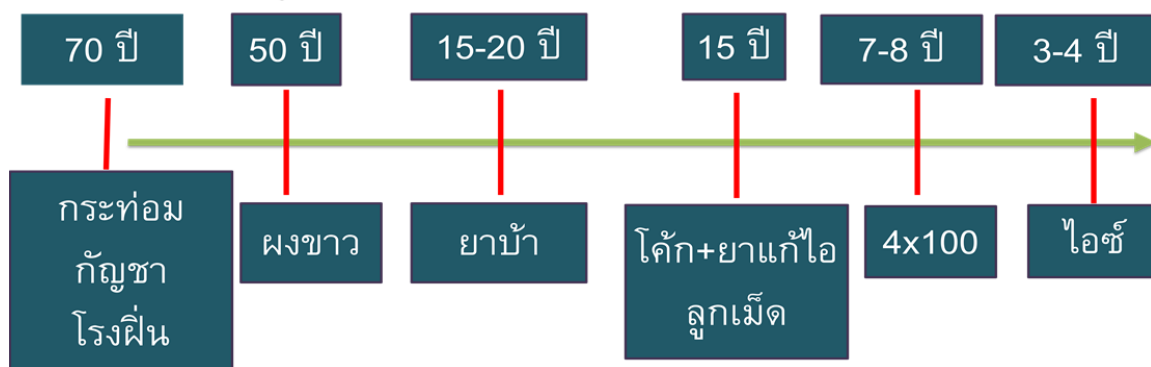
ซูปเล่าว่าเขาเห็นการฉีดยาขาวเข้าเส้นเลือดครั้งแรกจากการไปทำงานเรือประมงที่ปัตตานี เพื่อนๆ ในเรือนำเข็มออกมาฉีดยาเมื่อออกเรือไปกลางทะเล เขาจึงลองฉีดยาบ้าง การฉีดยาทำให้ยาเข้าไปในร่างกายอย่างรวดเร็ว และ “เปรม”¹⁵ มากกว่าสูบ นับแต่นั้นมาซูปจึงใช้ผงขาวในลักษณะฉีดยาอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังได้นำวิธีการนี้มาใช้ร่วมกับเพื่อนๆ ในป็นตั้ง จนกระทั่งกลุ่มที่ใชยาเสพติดร่วมกับเขาติดเชื่อเฮโรอีนกันหมด ในบรรดาผู้ใช้ผงขาวชนิดฉีดยาเดียวกับซูป ซูปเป็นคนเดียวที่ยังคงมีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน ส่วนที่บ้านภูมิคนใช้ผงขาวรุ่นราวคราวเดียวกับซูปยังคงมีชีวิตอยู่ประมาณ 3-4 คน

ช่วงประมาณ 30 ปีที่แล้วยาบ้ายังไม่เป็นที่นิยมในกลุ่มวัยรุ่นหรือคนทำงานที่ไม่ใช่คนใช้แรงงาน ส่วนใหญ่คนที่นิยมใช้ยาบ้าจะเป็นคนขับรถ เล่ากันว่ายาบ้าเริ่มปรากฏตัวเป็นที่รู้จักของคนบุลันเมื่อถนนทางหลวงตัดผ่านเข้ามาในเมืองบุลัน คนขับรถส่งสินค้าหรือรถโดยสาร รวมทั้งคนรับจ้างขนไม้ยางเป็นคนนำมาใช้ อย่างไรก็ตามในสมัยนั้นคนบุลันมองว่ายาบ้าเป็นยาเสพติดของคนใช้แรงงานเท่านั้น หากจะนำมาลองใช้บ้างก็เพียงครั้งคราว ไม่ได้เป็นที่นิยม ยาเสพติดที่เป็นที่นิยมของวัยรุ่นสมัยก่อนคือกาว หมด (อายุ 50 ปี) และ โก๋ (อายุ 45 ปี) เล่าว่า หลังจากดื่มกาวแล้วอยากได้อะไรก็ได้ “อยากได้ดาวเดือนก็สามารถเอามือจับได้ อยากได้ผู้หญิงเอาสวยแค่ไหนก็ได้ กำลังเคลิ้มๆ พอตื่นปั๊บ ภาพนั้นจะหายไป” แต่กาวก็เป็นที่นิยมในช่วงหนึ่ง ข้อเสียของกาวคือ ในวงดื่มกาวมักจะทะเลาะแย่งกาวกัน ทั้งที่กาวมีราคาที่ถูกที่สุดในบรรดาเสพติดทั้งหมด เมื่อก่อนกระป๋องละ 7 บาทเท่านั้น นอกจากนี้คนดื่มกาวยังเป็นที่รังเกียจเพราะจะมีกลิ่นเหม็นตลอดเวลา ทั้งยังไม่ชอบอาบน้ำ เนื้อตัวสกปรก ไปไหนมีแต่คนรังเกียจ อูสมาน (อายุ 36 ปี) เกิดและเติบโตในภูมิบอกว่า “พวกกาวนี่เป็นพวกไม่มีคลาส เราไม่ใช่หรือกาว สกปรก” ปัจจุบันแทบไม่พบว่ามีคนใช้กาวในเมืองบุลันเลย

นอกจากยาเสพติดที่ผิดกฎหมายแล้ว วัยรุ่นในบุลันและป็นตั้งยังนิยมดื่มเบียร์และเหล้ากันในชีวิตประจำวัน ในส่วนของวัยรุ่นมุสลิมบางกลุ่มจะดื่มยาแก้ไอผสมโค้ก ซึ่งเป็นที่นิยมมากประมาณ 15 ปีก่อน ด้วยวัยรุ่นบางคนไม่ยอมให้ผู้ใหญ่เห็นหรือรู้ว่าเขาดื่มเบียร์หรือเหล้าซึ่งเป็นสิ่งต้องห้ามในหลักการศาสนาอิสลาม การหลีกเลี่ยงไปดื่มโค้กผสมยาแก้ไอ นอกจากจะไม่มีข้อห้ามที่ชัดเจนในหลักการศาสนา (ตามการตีความและการรับรู้ของวัยรุ่น) ยังไม่มีกลิ่นหรืออาการเมาปรากฏเท่ากับเหล้าหรือเบียร์

¹⁵ เปรม เป็นคำที่ใช้อธิบายถึงอาการเมาและเคลิ้มจากการใช้ยาผงขาว

เมื่อรัฐบาล พ.ต.ต.ทักษิณ ชินวัตร ประกาศนโยบายสงครามยาเสพติด ในพ.ศ. 2546 ด้วยการดำเนินการลงโทษรุนแรงกับผู้ค้า (หนึ่งในแนวทางปฏิบัติคือฆ่าตัดตอน) และให้ผู้เสพเป็นผู้ป่วย การดำเนินนโยบายดังกล่าวทำให้ยาเสพติดหายาก ผู้ใช้ยาเสพติดหลายคน โดยเฉพาะกลุ่มที่ใช้เฮโรอีนมีสภาพร่างกายที่ทรุดโทรม หลายคนจึงต้องเข้ามารับการบำบัดรักษาในโรงพยาบาล ทำให้ผู้เสพยาเสพติดปรากฏตัวขึ้นอย่างชัดเจน อย่างน้อยที่สุดในพื้นที่โรงพยาบาล นอกจากนี้ผลกระทบอีกอย่างที่เกิดขึ้น คือคนใช้ยาเสพติดเริ่มหันมาใช้ยาเสพติดชนิดใดก็ได้ที่พอจะหาได้ในขณะนั้น ทำให้ภายหลังเมื่อนโยบายดังกล่าวเลิกไป และยาเสพติดหาได้ง่ายกว่าเดิม ทำให้มีผู้ใช้ยาเสพติดหลายชนิดในเวลาเดียวกัน

ปัจจุบันในเมืองบุลันและปิ่นตัง คนใช้ยาเสพติดจะแบ่งเป็นกลุ่มต่างๆ เช่น วัยรุ่นประมาณร้อยละ 80 ในแต่ละหมู่บ้านนิยมดื่ม 4x100 พร้อมสูบกัญชาในเวลาเดียวกัน บางคนชอบที่จะใส่ยาบ้าหรือที่เรียกกันในกลุ่มผู้ใช้ยาเสพติดว่า “ไอแดง” ผสมเข้าไปใน 4x100 นอกจากนี้วัยรุ่นบางคนยังชอบยาเสพติดประเภทยาหล่อมประสาท ยานอนหลับ หรือกลุ่มยาจิตเวช ที่เรียกกันในพื้นที่ว่า “ลูกเม็ด” ดังเช่นชีวิตประจำวันของดลรอเหม แต่ละวันเขาจะตื่นประมาณ 9-10 โมงเช้า ชีมนอเตอร์ไซด์จากบ้านโคกสูง ไปยังบ้านป่าสวญเพื่อซื้อยา ลูกเม็ด 1 เม็ดและกินทันที (ดลรอเหมบอกว่าถ้าพกพามาจะถูกตำรวจจับได้ ซื้อแล้วควรกินเลย) เมื่อกินลูกเม็ดเรียบร้อยแล้ว เขาจะขี่รถกลับมาที่โรงพยาบาลบุลันเพื่อรับยาเมทาโดน ดลรอเหมรู้สึกว่าการได้กินลูกเม็ดก่อนมารับเมทาโดนจะทำให้มีอาการแปรมมากกว่ากินเมทาโดนอย่างเดียว หลังจากกลับจากรับเมทาโดน เขาจะกลับไปนั่งดื่มชาที่ร้านน้ำชาแถวบ้าน แล้วจึงไป “เข้ารอบ”¹⁶ กับเพื่อนๆ ในวงดังกล่าวมักมีการดื่ม 4x100 ไปในเวลาเดียวกัน ช่วงบ่ายแก่ๆ เละห์ถึงจะกลับเข้าบ้านอีกครั้ง

สำหรับวัยรุ่นที่ปิ่นตังบางส่วนนอกจากจะดื่ม 4x100 และสูบกัญชาแล้ว ยังอาจสูบกัญชาโรยหน้าผงขาว ซึ่งเรียกกันอย่างไม่เป็นทางการว่า “ไอขาว” อีกด้วย สำหรับผู้ใหญ่รุ่น 35 ขึ้นไปหลายคนใช้วิธีฉีดผงขาวเข้าเส้นมากกว่าสูบ ด้วยการฉีดทำให้ออกฤทธิ์เร็วและแรงกว่า ใช้น้ำปริมาณน้อยกว่า ลูกเม็ดไม่เป็นที่นิยมในกลุ่มวัยรุ่นปิ่นตัง “เพราะลูกเม็ดคุมไม่ได้ มันชอบควั่น (งุ่นวาย) พวกเราไม่ชอบอาการมัน” การิมและอับดุลให้ความเห็นตรงกัน ส่วนที่บ้านภูมิมีคนฉีดผงขาวน้อยมาก โดยเฉพาะเด็กรุ่นใหม่แทบไม่มีใครฉีดผงขาวแล้ว เพียงแค่ใช้โรยหน้ากัญชาเท่านั้น ส่วนหนึ่งเห็นว่าการฉีดผงทำให้ติดโรค และเห็นผู้ใช้ยาเสพติดรุ่นก่อนๆ

¹⁶ เข้ารอบคือการไปรวมกลุ่มกันสูบกัญชา กิจกรรมในเวลาที่จะเข้ารอบคือทุกคนจะต้องช่วยกัน “ยา” กัญชา หมายถึงการหั่นกัญชา ใส่บ้อง เวียนกันสูบ

เสียชีวิตไปหมดแล้ว นอกจากการฉีดผงขาวเข้าเส้นแล้ว ในระยะหลังพบว่าผู้ใช้ยาเสพติดแบบฉีด นำยาบ้า ยาไอซ์ และเมทาโดนไปฉีดเข้าเส้นด้วย ซึ่งทั้งหมดนี้ก่อให้เกิดอันตรายต่อร่างกายมากกว่าฉีดผงขาว

ยาไอซ์หรือที่เรียกกันว่าน้ำแข็งเป็นยาเสพติดอีกชนิดที่นิยมในคนบุลัน แต่ด้วยราคาที่แพงมากกว่ายาเสพติดชนิดอื่นๆ¹⁷ จึงทำให้คนใช้ยาเสพติดชนิดนี้น้อยกว่ายาเสพติดชนิดอื่น อย่างไรก็ตามช่วงประมาณ 2-3 ปีที่ผ่านมาผู้ค้าไอซ์เริ่มแบ่งขายในปริมาณที่น้อยลง มีเงินเพียง 200 บาทก็อาจจะซื้อไอซ์ได้ จึงทำให้มีผู้ใช้ไอซ์มากขึ้น อย่างไรก็ตามการใช้ยาไอซ์จะขึ้นอยู่กับปริมาณไอซ์ในท้องตลาด บางช่วงไอซ์ขาดตลาด คนที่ชอบเสพไอซ์ต้องหันไปใช้ยาบ้าทดแทน ประมาณ 3-4 ปีที่ผ่านมาผู้หญิงในภาคใต้ รวมทั้งจังหวัดสงขลาเริ่มใช้ไอซ์มากขึ้น ด้วยความเชื่อว่าไอซ์จะทำให้ผิวขาวใส รูปร่างผอมบาง

ลูกเม็ดเป็นยาเสพติดอีกประเภทที่นิยมกันมากในกลุ่มผู้ใช้ยาเสพติด ชื่อทางยาก็คือ Alprazolam อาจมีชื่อทางการค้าคือ Xanax หรือ Mano บางคนนิยมกินลูกเม็ดพร้อมดื่ม 4x100 เพราะเชื่อว่าจะทำให้ “ขึ้น” มากกว่าเดิม แต่ลูกเม็ดไม่ได้เป็นที่นิยมในป็นตัง แทบจะไม่มีให้เห็นหรือมีคนใช้ยาเสพติดชนิดนี้เลย เพราะคนใช้ยาเสพติดในป็นตังเห็นว่า ฤทธิ์ของยาเสพติดทำให้คนใช้ยา “ควั่น” คือรุ่มรวย ลูกลึกลุ่น หนุ่มป็นตังเห็นว่ากริยาเช่นนั้นเป็นกริยาที่ไม่น่าดู จึงแทบไม่มีใครใช้ลูกเม็ดในป็นตัง

เมื่อพิจารณาภูมิลาเนาของผู้ป่วยที่มารับการบำบัดยาเสพติดในโรงพยาบาลพบว่า คนที่มีภูมิลาเนาในป็นตังจะเป็นผู้มารับการบำบัดรักษาในโรงพยาบาลมากที่สุด มีสลับ หนึ่งในผู้มารับยาเมทาโดน (สารทดแทนเฮอร์อีน) เล่าว่า ที่บ้านป็นตังรู้จักกันในนาม “รัง” ของยาเสพติด หากถามว่าพื้นที่ไหนในบุลันมียาเสพติดมากที่สุด คงไม่มีใครลังเลที่จะตอบว่าป็นตัง ผู้ใช้ยาเสพติดบริเวณบ้านภูมิและตำบลต่างๆ หากต้องการซื้อขายยาเสพติดไม่ว่าชนิดใด จะตรงไปที่ป็นตัง ครั้งหนึ่งผู้เขียนมีโอกาสคุยกับนกซึ่งทำอาชีพขายบริการทางเพศในร้านคาราโอเกะแห่งหนึ่งของบ้านภูมิ นกบอกว่าคืนไหนที่เธอได้เงินจากแขกมาก เช้าวันรุ่งขึ้นเธอจะนั่งรถสองแถวไปที่ป็นตังเพื่อซื้อขายยาบ้าหรือไอซ์

ด้วยหมู่บ้านป็นตังได้ชื่อว่ามีคนใช้ยาเสพติดมานานและคนใช้ยาเสพติดมีจำนวนมาก ชื่อเสียงเรื่องการระบาดหนักของยาเสพติดทำให้หน่วยงานต่างๆ มีโครงการมาลงเยอะ ถ้ามีการให้ความรู้เรื่องยาเสพติดคนป็นตังจะมาประชุม เพราะอยากรู้ความรู้ไปคุยกับบุตรหลาน เช่น เมื่อพ่อแม่ได้รู้เรื่องโทษของใบและน้ำกระท่อมได้ไปคุยกับลูกว่า ถ้ากินใบกระท่อมมากทำให้ลำไส้อุดตันได้ อาจไม่เห็นโทษในวันสองวัน หลายครั้งที่แม่บางคนได้แลกเปลี่ยนในวงประชุมถึงความทุกข์ของตัวเองว่ามีความทุกข์แค่ไหน พ่อแม่บางส่วนเล่าถึงความพยายามขอให้ลูกไปดะวะห์ แต่ดูเหมือนดะวะห์ไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาในระยะยาว จริงอยู่ที่ในช่วงแรกลูกชายที่ไปดะวะห์กลับมาแล้วเลิกใช้ยาไปได้ประมาณ 1 – 2 สัปดาห์ หลังจากนั้นก็กลับมาใช้ชีวิตเฉกเช่นเดิม

¹⁷จำนวนยาและราคา ราคาของยาเสพติดที่จำหน่ายกันในท้องตลาดขึ้นอยู่กับปริมาณการซื้อขายยกตัวอย่างเช่น ยาบ้าขาย 2 – 3 เม็ด ราคาประมาณ 200-250 บาท ขายเป็นแถวใส่หลอดน้ำแข็งหลอดละ 10 เม็ด เป็นถุงถุงละ 200 เม็ด เป็นก้อนห่อและพันด้วยเทปสีน้ำตาลประมาณ 2,000 เม็ด ขายส่งประมาณ 150 – 200 บาท ผงขาวใส่หลอดน้ำแข็งตัดหัวเรียกเป็นตัว ราคาเริ่มต้นตั้งแต่ 100 บาท 200 บาท ถึง 500 บาท ถ้าใส่หลอดแบบหลอดขนมเด็กมีฝาปิดสีแดงเรียกเป็นบีก ยาไอซ์ขายเป็น G (ประมาณ 1 กรัม) ละ 1,000 บาท ครั้ง G ประมาณ 700 บาท สำหรับ 4x100 ราคาประมาณ 250 บาท (ประกอบด้วยส่วนผสมหลัก 4 อย่าง) ใบกระท่อมเม็ดละ 35 – 40 บาท ยานอนหลับเม็ดละประมาณ 25-30 บาท ราคาข้างต้นอาจจะถูกกว่านี้หากไปซื้อที่ อ.สุไหงโกลิก หรือชายแดนไทยมาเลเซียด้านอื่นๆ เช่น อ.เบตง จ.ยะลา ด่านนอก อ.สะเดา จ.สงขลา

ผู้นำศาสนาในหมู่บ้านต่างๆ พยายามให้ความร่วมมือเพราะเห็นว่าปัญหาเรื่องยาเสพติดเป็นปัญหาหนักในพื้นที่ ผู้นำศาสนาเองพยายามใช้การอ่านคุดะห์วันศุกร์เรื่องยาเสพติดให้กับคนในชุมชน ด้วยความคิดว่าตอนนี้คนใช้ยาเสพติดอาจไม่เคยฟังหรือฟังแล้วยังไม่ได้คิด สักวันเขาอาจได้ยินและได้คิด ส่วนของบ้านบุลัน ผู้นำศาสนาและผู้นำท้องถิ่นไม่ให้ความร่วมมือในเรื่องนี้มากนัก ด้วยผู้นำบุลันคิดว่าเรื่องยาเสพติดเป็นเรื่องของบ้านเมืองและโรงพยาบาล

นโยบายของรัฐกับผู้ติดยาเสพติด

หากพิจารณาการใช้ยาเสพติดของคนในหมู่บ้านป็นต้งข้างต้น เห็นได้ว่ายาเสพติดมีอยู่ในหมู่บ้านมานานกว่า 50 ปีแล้ว แต่ในช่วงระยะเวลา 15 ปีที่ผ่านมาอาจมีการแพร่ระบาดมากขึ้น และยาเสพติดมีหลากหลายชนิดมากขึ้น ในช่วงแรกที่มีคนใช้ผงขาวในป็นต้ง ด้วยลักษณะและอาการอันเกิดจากการใช้ยาเสพติด อาจทำให้คนใช้ยาเสพติดเป็นที่รังเกียจอยู่มาก ประกอบกับกฎหมายและภาพประทับที่สร้างขึ้นโดยรัฐ ซึ่งมองว่าผู้ติดยาเสพติดเป็นผู้กระทำผิดกฎหมายและต่อมาเป็นผู้ป่วยตามการเปลี่ยนแปลงของนโยบายรัฐ ทำให้ผู้ติดยาเสพติดซึ่งเป็นญาติพี่น้องของคนในชุมชน กลายเป็นคนที่เบี่ยงเบนไปจากสังคม อาจเป็นอันตรายเกินกว่าจะคบหาได้

เมื่อย้อนกลับไปพิจารณากฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดจะพบว่า นโยบายการแก้ไขปัญหายาเสพติดที่ชัดเจนเด็ดขาดเริ่มต้นในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ โดยในปี 2501 มีประกาศจากคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 37 ลงวันที่ 9 ธันวาคม 2501 ให้เลิกการเสพและจำหน่ายฝิ่นทั่วราชอาณาจักร โดยประกาศให้ผู้เสพฝิ่นขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเสพฝิ่นภายในวันที่ 31 ธันวาคม 2501 หลังจากวันที่ 1 มกราคม 2502 ห้ามร้านค้าหรือผู้ไม่ได้ลงทะเบียนจำหน่ายฝิ่นแก่ผู้ไม่มีใบอนุญาตให้สูบฝิ่น ต่อจากนั้นจะยุบเลิกร้านที่จำหน่ายฝิ่นให้กับผู้ไม่มีใบอนุญาตภายในวันที่ 30 มิถุนายน 2502 ทั้งหมดนี้อยู่ในการดูแลของกระทรวงการคลัง ส่วนของนโยบายการขึ้นทะเบียนผู้ติดยา เมื่อประกาศไปแล้วมีผู้มาขึ้นทะเบียนจำนวน 70,985 คน ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ ร้อยละ 61.1 เป็นคนต่างด้าว (วิชัย โปษยะจินดา 2523 : 6-7)

ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2502 ผู้กระทำผิดในฐานะผู้เสพฝิ่นหรือผู้ปลูกฝิ่นจะต้องได้รับโทษทางกฎหมายแล้วจะต้องส่งไปบำบัดให้เลิกเสพฝิ่นที่สถานพยาบาลเป็นเวลา 90 วัน จอมพลสฤษดิ์ ยังได้ให้กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงมหาดไทยร่วมกันจัดตั้งสถานบำบัดและพักฟื้นผู้สูบบุหรี่ และมีการทำลายกลองสูบฝิ่นตลอดจนเผาฝิ่นที่ท้องสนามหลวง ทั้งยังแก้ไขกฎหมายเพิ่มโทษเกี่ยวกับฝิ่นสูงขึ้นในวันเดียวกัน นับเป็นครั้งแรกที่กระทรวงสาธารณสุขเข้ามาดูแลรับผิดชอบในเรื่องยาเสพติด และรัฐบาลพิจารณาเห็นว่าผู้ติดยาเสพติดเหล่านี้เป็นทั้งผู้ป่วยและกระทำผิดกฎหมายในเวลาเดียวกัน ซึ่งไม่ได้ปรากฏมาก่อนหน้านี้ กฎหมายก่อนหน้านี้ นั้นระบุว่าผู้เสพเป็นผู้กระทำผิดกฎหมายเท่านั้น ไม่ใช่ผู้ป่วย จากนั้นนโยบายของรัฐบาล ในปี 2504 กระทรวงสาธารณสุขได้ออกประกาศจัดตั้งสถานพยาบาลและสถานพักฟื้นสำหรับผู้ติดยาเสพติดให้โทษ 8 แห่งแรกของประเทศไทย¹⁸ โรงพยาบาลเหล่านี้นอกจากจะเป็นสถานบำบัดแล้วยังเป็นที่รับแจ้งผู้ติดยาเสพติด ทั้งยังให้

¹⁸ คือ โรงพยาบาลยาเสพติด ตำบลรังสิต อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี สถานพักฟื้นของสถานสงเคราะห์คนติดยา ตำบลรังสิต อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี โรงพยาบาลบาราศณราศูร์ จังหวัดนนทบุรี โรงพยาบาลโรคปอด จังหวัดนนทบุรี สถานพยาบาลพระประแดง ของกองควบคุมโรคเรื้อน สำหรับในต่างจังหวัดให้ตั้งในโรงพยาบาลเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง โรงพยาบาลขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น และโรงพยาบาลเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา (สำนักงานกลางปราบปรามยาเสพติดให้โทษ 2506 : 109-110)

โรงพยาบาลประสาท พญาไท จังหวัดพระนคร เป็นสถานที่กลางสำหรับรับแจ้งผู้ติดยาเสพติด และจัดส่งไปยังสถานพยาบาลอื่นๆ ตามความเหมาะสม (สำนักงานกลางปราบปรามยาเสพติดให้โทษ 2506 : 109-110)

ปี 2504 คณะรัฐมนตรีมีมติให้แต่งตั้งคณะกรรมการกลางปราบปรามยาเสพติดให้โทษ (ก.ป.ส.) โดยมีอธิบดีกรมตำรวจเป็นประธาน รองปลัดกระทรวง อธิบดี และผู้แทนหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องเป็นกรรมการ โดยมีสำนักงานกลางอยู่ที่กรมตำรวจมีหน้าที่ดำเนินการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษและทำการสืบสวนผู้มีกรณีเกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้โทษระหว่างประเทศตามข้อตกลงกับองค์การสหประชาชาติหรือองค์การตำรวจสากลหรือประเทศต่างๆ ขอร้องมา ทั้งทำหน้าที่ประสานงานหน่วยราชการต่างๆ ทัวราชอาณาจักร เมื่อหมดสมัยของจอมพลสฤษดิ์ คณะกรรมการกลางปราบปรามยาเสพติดให้โทษหมดวาระไปด้วย

เวลาเดียวกับที่รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ออกกฎหมายเกี่ยวกับการทำลายฝิ่นนั้น เฮโรอีนเริ่มเข้ามาแพร่ระบาดในสังคมไทย เรียกกันว่า “แค๊ป” ใช้สุดโดยเผาในกระดาชตะกั่ว ต่อมาได้พัฒนาการใช้เป็นละลายน้ำ เรียกกันว่า “ผงขาว” ปี 2502 สถานสงเคราะห์คนติดยาได้มีรายงานว่าพบวัตถุลักษณะเป็นเกล็ดหยาบสีแดง คล้ายจากคนไข้ บรรจุในซองกระดาชแก้ว ใส่ซองสีเหลือง มีตราไก่ทั้งสองด้าน เมื่อส่งไปให้กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์วิเคราะห์พบว่าเป็นมอร์ฟินไฮโดรคลอไรด์ ต่อมาเดือนมกราคม 2503 พบวัตถุเป็นผงสีขาวละเอียดจากคนไข้ เมื่อตรวจพิสูจน์ผลปรากฏว่าเป็นเฮโรอีน จึงได้กลับไปตรวจผงสีแดงใหม่พบว่าเป็นเฮโรอีนไม่ใช่เป็นมอร์ฟินดังที่รายงานในครั้งแรก (วิชัย โปษยะจินดา 2523 : 9-10) จากสถิติการจับกุมตั้งแต่ พ.ศ. 2502 – 2506 พบว่าเริ่มมีการจับกุมเฮโรอีนได้ในปี 2503 จำนวน 15,622 กรัม ปี 2505 จับกุมได้มากที่สุดคือ 138,867 กรัม (กรมตำรวจ 2508 : 31)

ภายหลังจากที่กระทรวงสาธารณสุขเข้ามารับผิดชอบงานด้านการบำบัดยาเสพติดได้มีการทำงานวิจัยด้านการระบาดวิทยาซึ่งเมื่อพิจารณาการระบาดของเฮโรอีนพบว่าในช่วงแรกที่พบจะมีสถิติเพิ่มสูงขึ้นทุกปี แต่เมื่อผ่านไป 3-4 ปี สถิติการระบาดเริ่มคงตัว การระบาดครั้งใหม่เริ่มปรากฏขึ้นในช่วงปี 2510-2512 เริ่มพบว่ามีการใช้เฮโรอีนเบอร์ 4 (ผงขาว) (วิชัย โปษยะจินดา 2523: 16) หากเปรียบเทียบเวลาการค้นพบผงขาวของทางราชการในส่วนกลางกับการเข้ามาของผงขาวในป็นดังพบว่าเป็นเวลาที่ใกล้เคียงกัน

พ.ศ. 2519 ได้มีการออกพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 เป็นพ.ร.บ.ที่กล่าวถึงความหมายของยาเสพติด กฎหมายย่อยเกี่ยวกับยาเสพติด ความหมายของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ทั้งยังกำหนดให้มีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) เป็นหน่วยงานกลางในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ชอลดา พันธุเสนา 2545 : 91-92) พ.ร.บ. ดังกล่าวได้ให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานในการที่จะเข้าไปในเคหสถาน ในเวลากลางวันเพื่อตรวจค้น ยึดหรืออายัดยาเสพติด ค้น

นอกจากนี้ยังให้มีการจัดตั้งสถานบำบัดในโรงพยาบาลของ 3 กองทัพสำหรับทหารและพลเรือนที่ติดยาเสพติด ส่วนของกองทัพประกอบด้วยโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า โรงพยาบาลอานันทมหิดล จังหวัดลพบุรี โรงพยาบาลศูนย์ฝึកกำลังทดแทน อำเภอบราญบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ หมวดยาบาลจังหวัดทหารบกพิษณุโลก โรงพยาบาลสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา กองทัพเรือมี 2 โรงพยาบาลคือโรงพยาบาลทหารเรือกรุงเทพฯ และโรงพยาบาลทหารเรือสัตหีบ จังหวัดชลบุรี กองทัพอากาศมีแผนกแพทย์กองบินน้อยที่ 4 จังหวัดนครสวรรค์ แผนกแพทย์กองบินน้อยที่ 5 จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (สำนักงานกลางปราบปรามยาเสพติดให้โทษ 2506 : 109-110)

เคสสถาน สถานที่มีหรือบุคคลใดๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัย จับกุมบุคคลใดๆ ที่กระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ตรวจสอบสถานประกอบการต่างๆ ว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือไม่

พ.ศ. 2522 เมื่อมีการแพร่ระบาดของยาเสพติดหลากหลายชนิดมากขึ้น จึงมีการตราพระราชบัญญัติยาเสพติด ซึ่งแบ่งประเภทของยาเสพติดเป็นชนิดต่างๆ 5 ประเภท ตามความรุนแรงของฤทธิ์ยา โดยระบุความผิดและการลงโทษทางกฎหมายที่แตกต่างกันไป พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 จัดแบ่งประเภทของยาเสพติดไว้ในมาตรา 7 ออกเป็น 5 ประเภท¹⁹ โดยมีมาตรการการลงโทษคำนวณตามน้ำหนักโทษสำหรับผู้ครอบครองระบุไว้ว่า หากครอบครองยาเสพติดประเภท 1 จะต้องโทษจำคุกตั้งแต่ 1 ปีถึง 10 ปี หรือปรับตั้งแต่ 20,000 – 200,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้าหากเสพหรือใช้อุบายล่อลวง ประทุษร้ายให้ผู้อื่นเสพจะต้องจำคุกตั้งแต่ 1 ปี ถึง 10 ปี หรือปรับตั้งแต่ 100,000 – 1,000,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ โทษครอบครองสำหรับยาเสพติดประเภทที่ 2 คือ จำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ส่วนเสพหรือใช้อุบายล่อลวง ประทุษร้ายผู้อื่นให้เสพมีโทษเหมือนประเภทที่ 1 ยาเสพติดประเภทที่ 3 ไม่ได้มีระบุโทษกับผู้ครอบครองหรือเสพ ยาเสพติดประเภทที่ 4 ระบุโทษครอบครองเท่ากับยาเสพติดประเภทที่ 2 ส่วนการเสพไม่มีการระบุโทษ นอกจากนี้โทษการใช้อุบายล่อลวงเท่ากับประเภทที่ 1 และ 2 โทษครอบครองประเภทที่ 5 เฉพาะกัญชา ฝิ่น เห็ดขี้ควาย จำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ส่วนเสพมีโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี ปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ใช้อุบายล่อลวง ประทุษร้ายผู้อื่นให้เสพมีโทษมีโทษเท่ากับยาเสพติดประเภทที่ 1 โทษครอบครองสำหรับยาเสพติดประเภทที่ 5 ประเภทกระท่อม มีโทษเท่ากับการครอบครองประเภทที่ 3 แต่การเสพจะมีโทษน้อยกว่าคือจำคุกไม่เกิน 1 เดือน ปรับไม่เกิน 2,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ต่อมาในพ.ศ. 2539 รัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา ได้ประกาศเปลี่ยนชื่อยามาเป็นยาบ้า ทั้งยังออกประกาศกระทรวงสาธารณสุข ยกกระต๊อฐานของยาบ้าจากยาเสพติดประเภท 5 ให้เป็นยาเสพติดประเภท 1 หมายถึงผู้ค้าหรือผู้นำเข้า รวมถึงผู้ครอบครองจะได้รับโทษสูงสุด (พวงทอง 2553 : 115) พระราชบัญญัติในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ได้เพิ่มกฎหมายการลงโทษโดยเฉพาะกับผู้ค้ายาเสพติด (ชอลดา พันธุเสนา 2545 : 94-96)

¹⁹ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 จัดแบ่งประเภทของยาเสพติดไว้ในมาตรา 7 ออกเป็น 5 ประเภท คือ (สำนักงานป.ป.ส. ความรู้พื้นฐานเพื่อการป้องกันยาเสพติดในเยาวชน)

ประเภท 1 ยาเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรง ไม่เป็นประโยชน์ทางการแพทย์ เช่น เฮโรอีน (Heroin) แอมเฟตามีน (Amphetamine) เมทแอมเฟตามีน (Methamphetamine) แอลเอสดี (LSD) เอ็กซ์ตาซี (Ecstasy) หรือ MDMA

ประเภท 2 ยาเสพติดให้โทษทั่วไป เช่นมอร์ฟีน (Morphine) โคคาอีน (Cocaine) โคเดอีน (Codeine) ฝิ่นยา (Medicinal Opium)

ประเภท 3 ยาเสพติดให้โทษที่มีลักษณะเป็นตำรับยา และมียาเสพติดให้โทษในประเภท 2 ผสมอยู่ด้วย เช่นยาแก้ไอที่มีฝิ่น หรือโคเดอีนเป็นส่วนผสม

ประเภท 4 สารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษประเภท 1 หรือประเภท 2 เช่น อาเซติก แอนไฮไดรด์ (Acetic Anhydride) อาเซติลคลอไรด์ (Acetyl Chloride)

ประเภท 5 ยาเสพติดให้โทษที่มีได้เข้าอยู่ในประเภท 1 ถึงประเภท 4 เช่น กัญชา พืชกระท่อม (พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522)

หลังจากนั้นในปี 2544 รัฐบาลของพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ประกาศนโยบายพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด โดยแบ่งมาตรการต่างๆ เป็นนโยบายเร่งด่วน คือเร่งรัดตั้งสถานบำบัดผู้ติดยา ควบคู่ไปกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ต่อมาจึงเกิดเป็นคลินิกฟ้าใสขึ้นในโรงพยาบาลประจำอำเภอต่างๆ ในพ.ศ.2546 นโยบายเสริมสร้างสังคมเข้มแข็งมีหลักการคือผู้เสพต้องได้รับการรักษาและผู้ค้าต้องได้รับการลงโทษโดยเด็ดขาด ซึ่งกลายมาเป็นปฏิบัติการฆ่าตัดตอนในปี 2546 นโยบายความมั่นคงแห่งรัฐคือสนับสนุนกองทัพให้ความร่วมมือกับส่วนราชการ องค์กรและภาคประชาชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด และสนับสนุนการบำบัดผู้ติดยาเสพติด เป็นต้น (<http://www1.oncb.go.th/document/oncb-report45.pdf>)

เมื่อนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2554 ได้ประกาศวาระแห่งชาติ นโยบายปฏิบัติการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด โดยมีแผนปฏิบัติการ 6 ประการคือ 1.เสริมสร้างพลังแผ่นดินเน้นชุมชนและหมู่บ้าน สร้างเครือข่ายเฝ้าระวัง ทั่วประเทศ 2.ผู้เสพ ถือหลักสำคัญว่าผู้เสพเป็นคนไข้ที่ป่วย โดยแบ่งเป็นผู้ป่วยหนัก ปานกลางและเล็กน้อย โดยผู้ป่วยหนักต้องร่วมมือกับโรงเรียนวิวัฒน์พลเมืองเข้าบำบัดและรักษา ส่วนผู้ป่วยน้อยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมบูรณาการให้หายขาดหรือฟื้นฟู 3.ป้องกันพื้นที่กลุ่มเสี่ยง 4.การปราบปรามผู้ค้ายาเสพติดและผู้ทรงอิทธิพลที่ยึดหลักนิติธรรม 5.ส่งเสริมความร่วมมือกับต่างประเทศและชายแดนในการป้องกันปราบปรามขบวนการค้ายาเสพติดข้ามชาติ 6.ดึงผู้ป่วย 400,000 กว่ารายมารักษา (http://www.phrae.go.th/drug_phrae/doc/policy-ncccd.pdf)

จากการทบทวนนโยบายของรัฐข้างต้นตลอด 50 กว่าปีที่ผ่านมา ในช่วงแรกเห็นได้ว่าผู้ขายยาเสพติดถูกนิยามให้เป็นผู้กระทำผิดกฎหมาย แต่ต่อมาในสมัยของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้เพิ่มให้ผู้ใช้ยาเสพติดเป็นผู้ป่วยด้วย ถึงกระนั้นก็ยังมีความผิดทางกฎหมายอยู่ โดยเฉพาะมีบทลงโทษที่ชัดเจนจากพรบ.ยาเสพติด พ.ศ.2522 ที่แยกประเภทยาเสพติดออกเป็น 5 ประเภท ทั้งระบุความผิดและการลงโทษตามประเภทต่างๆ ของยาเสพติด โดยทั่วไปโทษสูงสุดคือการจำคุก สำหรับผู้เสพโทษที่ร้ายแรงที่สุดคือจำคุก 1-10 ปี ปรับ 100,000 – 1,000,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ส่วนยาเสพติดประเภทที่ 4 ซึ่งเป็นสารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดนั้นไม่มีระบุโทษผู้เสพ โทษที่น้อยที่สุดสำหรับการเสพยาเสพติดคือประเภทที่ 5 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพืชเช่นกระท่อมจะต้องโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี ปรับไม่เกิน 20,000 บาท

อย่างไรก็ตามนโยบายต่างๆ ได้ปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยของรัฐบาลและความรุนแรงของยาเสพติดแต่ละประเภท เห็นได้ว่าในสมัยของนายกบรหาร ศิลปอาชา ยาเมทแอมเฟตามีนหรือที่รู้จักกันในชื่อของยาบ้าหรือยาบ้าตามนิยามใหม่ ถูกระบุให้เป็นยาเสพติดร้ายแรงมากในสมัยนั้น โดยเปลี่ยนประเภทของยาเพื่อให้ผู้เสพและผู้ค้าได้รับการลงโทษร้ายแรง จนกระทั่งถึงรัฐบาลพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นโยบายฆ่าตัดตอนส่งผลต่อผู้ค้ายาเสพติดและผู้เสพออย่างมาก โดยเฉพาะเมื่อนโยบายถูกนำไปปฏิบัติในท้องถิ่น ดังเช่นที่เมืองบุลัน

โรงพยาบาลบุลันกับนโยบายยาเสพติดของรัฐบาล

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดนิยาม “การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด หมายถึง การดำเนินงานเพื่อแก้ไขสภาพร่างกาย และจิตใจของผู้ติดยาเสพติด ให้เลิกจากการเสพ และสามารถกลับไปดำรงชีวิต อยู่ในสังคมได้อย่างปกติ” โดยแบ่งระบบการรักษาเป็น 3 ระบบ คือ ระบบสมัครใจหมายถึง ผู้ใช้ยาเสพติดสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาในสถานพยาบาลทั้งในแนวการรักษาแบบแพทย์แผนปัจจุบันและแพทย์แผนไทย ระบบที่สองคือระบบต้องโทษ หมายถึง การที่ผู้ติดยาเสพติดกระทำความผิดและต้องโทษคุมขัง ต้องเข้ารับการบำบัดรักษาภายใต้กฎหมายในทัณฑสถานบำบัดพิเศษต่างๆ ของกรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ

และสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งทั้งหมดนี้สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับกระทรวงมหาดไทยและกระทรวงยุติธรรม ระบบสุดท้ายคือระบบบังคับ หมายถึง การใช้กฎหมายบังคับให้ผู้ติดยาเสพติดเข้ารับการบำบัดรักษาในศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพที่จัดตั้งขึ้น ตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2534 (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด www.oncb.go.th เข้าถึงเมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2554)

ด้วยการกำหนดระบบการบำบัดรักษาดังกล่าว หน่วยงานของรัฐด้านสาธารณสุขจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการจัดการด้านการรักษาและบำบัดผู้ติดยาเสพติด สำหรับในเมืองบุนัน โรงพยาบาลบุนันเป็นสถานพยาบาลที่เปิดรับบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด โดยก่อนหน้าปี 2546 โรงพยาบาลบุนันมีคลินิกบำบัดยาเสพติด ภายใต้แผนกจิตเวชมาตั้งแต่ปี 2542 แล้ว มีผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดประมาณปีละ 10 คน ต่อมาใน พ.ศ. 2546 รัฐบาลได้ประกาศสงครามยาเสพติดตามนโยบายของรัฐบาลพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร โรงพยาบาลบุนันจึงตั้งคลินิกฟ้าใสขึ้นให้มีการดูแลผู้ติดยาเสพติดแบบองค์รวม คือ ส่งเสริมป้องกันและรักษาผู้ติดยาเสพติด ในปี 2546 ซึ่งเป็นปีเริ่มตั้งคลินิก ภายหลังจากประกาศนโยบายสงครามยาเสพติดมีผู้ติดยาเสพติดเข้ารับการบำบัด 950 คน แบ่งเป็นผู้ติดยาบ้า 580 คน กัญชา 375 คน และเฮโรอีน 225 คน อย่างไรก็ตามจำนวนดังกล่าวลดลงเรื่อยๆ ในปี 2547-2548 กังพยาบาลคนแรกของแผนกจิตเวชและดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนกจิตเวชในปัจจุบันเชื่อว่าน่าจะมาจากนโยบายยาเสพติดที่เปลี่ยนแปลงไปตามผู้นำรัฐบาลในยุคต่อมา ต่อมาปี 2549 – 2554 จำนวนผู้มารับยาเพิ่มขึ้น เพราะยาเสพติดกลับมาซื้อขายคล่องอีกครั้ง

ต่อมาในปี 2547 โรงพยาบาลบุนันเปิดให้บริการคลินิกฟ้าใสนอกเวลาราชการในทุกวันหยุดเสาร์ อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ ตั้งแต่เวลา 8.00 – 12.00 น. เพื่อให้บริการทั้งการจ่ายยาเมทาโดน การให้คำปรึกษา และการเป็นที่พึ่งด้านกำลังใจแก่ผู้ป่วย

เมื่อคลินิกฟ้าใสเปิดให้บริการครั้งปี 2542 ผู้รับบริการกลุ่มแรกเป็นผู้ใช้เฮโรอีนจากปิ่นดั่ง ขณะนี้ยังคงมีชีวิตอยู่เพียงคนเดียวคือซุบซึ่งเลิกใช้ยาเสพติดไปแล้ว การให้บริการเมทาโดนที่นี่จะเป็นรูปแบบการให้บริการเมทาโดนระยะยาว ไม่ใช่แบบถอนพิษในระยะสั้นดังเช่นการบำบัดในสถานบำบัดยาเสพติดแบบผู้ป่วยใน ผู้ป่วยที่มาเรียนานที่สุดคือมารับเมทาโดนประมาณ 10 ปีที่ผ่านมาและยังคงรับอย่างต่อเนื่อง

ปี 2556 มีผู้มารับเมทาโดนที่โรงพยาบาลบุนันวันละประมาณ 80 คน ในปริมาณที่แตกต่างกันไปตามการใช้ยาเสพติดของแต่ละคน โดยปกติแล้วเมทาโดนจะเป็นยาควบคุมที่ไม่สามารถนำออกจากโรงพยาบาลได้ และผู้ป่วยจะต้องดื่มเมทาโดนต่อหน้าเจ้าหน้าที่ สำหรับการให้บริการของโรงพยาบาลบุนันจะมีการยืดหยุ่นให้กับผู้ป่วย โดยเฉพาะในช่วงเวลาเดือนถือศีลอดหรือรอมฎอน ทางโรงพยาบาลจะจัดประชุมครอบครัวให้มาทำความเข้าใจเกี่ยวกับโทษและฤทธิ์ของเมทาโดน ผู้ป่วยคนไหนที่มารับประทานยาอย่างสม่ำเสมอตลอดหลายปีที่ผ่านมา ทั้งไม่เคยมีประวัติการนำเมทาโดนไปใช้ในทางที่ผิดจะได้รับอนุญาตให้นำเมทาโดนไปรับประทานที่บ้านในตอนเช้าตรู่ก่อนที่จะเริ่มถือศีลอดในแต่ละวัน โดยญาติจะต้องมารับยากลับไปให้ผู้ป่วย และผู้ป่วยต้องมาตรวจปัสสาวะเป็นระยะ หากตรวจพบสารเสพติดในปัสสาวะทางคลินิกฟ้าใสจะงดให้เมทาโดนกลับบ้านทันที ส่วนผู้ป่วยที่อาจยังมีความประพฤติที่ไม่ถึงขั้นที่จะนำเมทาโดนกลับบ้าน หรือไม่มีญาติมารับยากลับไป ก็สามารถมารับประทานยาที่โรงพยาบาลในช่วงหัวค่ำหลังรับประทานอาหารละศีลอดในแต่ละวันได้

ช่วงแรกการให้บริการของคลินิกฟ้าใสมีเพียงการบริการเมทาโดนสำหรับผู้ใช้อีโรนเท่านั้น แต่ต่อมาเมื่อยาบ้าแพร่ระบาดมากขึ้น โรงพยาบาลรัฐจึงจัดให้มีการบำบัดที่เรียกว่า Matrix Program²⁰ หรือกายจิตสังคมบำบัด และให้คลินิกฟ้าใส โรงพยาบาลต่างๆ ทั่วประเทศนำไปใช้ ส่วนโรงพยาบาลบุลัน ก็เป็นคนแรกที่ไปอบรมหลักสูตรกายจิตสังคมบำบัด และหลังจากนั้นโรงพยาบาลบุลันได้ให้บริการการทำกลุ่มบำบัดกับผู้ติดยาเสพติดเพิ่มเติม นอกจากการให้บริการเมทาโดน การทำกลุ่มกายจิตสังคมบำบัดแล้ว ผู้ติดยาเสพติดที่ไม่ได้อยู่ในชั้นติดหรือติดหนักจะเข้ารับการบำบัดในรูปแบบการให้คำปรึกษาอีกด้วย

ปี 2554 จากนโยบายวาระแห่งชาติพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด ของนายอภิรักษ์ โกษะโยธิน ที่มีนโยบายเร่งด่วนในการปราบปรามลงโทษผู้ผลิต ผู้ค้า ผู้มีอิทธิพล และผู้ประพฤตินิยม โดยบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด สำหรับผู้เสพคือผู้ป่วยที่ต้องได้รับการบำบัดรักษา “ให้กลับมาเป็นคนดีของสังคม” พร้อมทั้งมีกลไกติดตามช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ (ศูนย์อำนวยการแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด, 2554 : 6)

เมืองบุลัน มีแผนงานในการดำเนินงาน 3 แผนด้วยกัน คือ แผนงาน 1 การสร้างพลังแผ่นดินแก้ไขปัญหายาเสพติด ประกอบด้วย

1. จัดทำสื่อรณรงค์ประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบ เพื่อกระตุ้น 139 หมู่บ้าน
2. สร้างชุมชนเข้มแข็งเอาชนะยาเสพติด การจัดระเบียบ สร้างกติกาหมู่บ้าน ฮุกุมปากัด 139 หมู่บ้าน 66 มัสยิด
3. จัดตั้งเครือข่ายเฝ้าระวังยาเสพติด โดยคณะกรรมการหมู่บ้านเป้าหมาย 139 หมู่บ้าน ได้ดำเนินการแล้ว
4. จัดตั้งเครือข่ายกลุ่มพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด เมืองบุลัน เป้าหมาย 139 หมู่บ้าน ได้ดำเนินการแล้ว 3158
5. การเพิ่มจำนวนหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดินเมืองบุลันเป้าหมาย 70 หมู่บ้าน จัดตั้งศูนย์เรียนรู้กองทุนแม่ของแผ่นดินเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับยาเสพติด

แผนงาน 2 แผนการแก้ไขปัญหายาเสพติด อำเภอได้รณรงค์ผู้เสพเข้าสู่กระบวนการบำบัดโดยสมัครใจ เป้าหมาย 3 รุ่น รุ่นละ 50 คน จำนวน 150 คน ดำเนินการแล้ว 1 รุ่น 66 คน จัดตั้งศูนย์ฟื้นฟู มีผู้ผ่านการบำบัดแล้วจำนวน 350 กว่าคนมีชุดวิทยากรเป็นเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ 10 คน และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงาน

²⁰ Matrix Program เป็นกระบวนการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดที่เน้นการให้องค์ความรู้ (Cognitive Domain) ต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับผู้ป่วยและครอบครัว โปรแกรมการรักษาดังกล่าวใช้เวลา 1 – 2 ปี ความรู้ต่างๆ จะถูกสอดแทรกเข้าไปในกิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมการบำบัดเป็นระยะ ซึ่งอาจแบ่งการบำบัดรักษาเป็น 2 ระยะ

ระยะที่ 1 Intensive Phase หรือ Intensive Outpatient Program (Matrix IOP) เป็นช่วงแรกของการบำบัดรักษาใช้ระยะเวลา 4 เดือน นับเป็นช่วงสำคัญที่จะช่วยให้ผู้ติดยาเสพติดสามารถเลิกใช้ยาเสพติดได้หรือไม่ได้ ประกอบด้วยกิจกรรม 4 กิจกรรมคือ การให้คำปรึกษาต่อบุคคลและครอบครัว ฝึกทักษะการเลิกเสพยาเสพติดเริ่มต้น กลุ่มป้องกันการหันกลับไปเสพยา กลุ่มให้ความรู้แก่ครอบครัว

ระยะที่ 2 After Care Program หรือ Supportive Phase เป็นระยะประคับประคอง ใช้ระยะเวลา 8 เดือนต่อจากระยะที่ 1 โดยมีกิจกรรมสำคัญ 2 อย่างคือ กลุ่มประคับประคองทางสังคม (Social Support Group) และกลุ่มประชุม 12 ขั้นตอน (12 Step Meeting) (ศูนย์บริการวิชาการและพัฒนาบุคลากรด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด 21 กรกฎาคม 2552)

ภายนอกมาให้ความรู้ด้านวิชาการ ด้านศาสนา ด้านการประกอบอาชีพ อบรมอาชีพ นอกจากนี้ยังดำเนินการตามมาตรการบังคับอย่างเข้มข้นในกลุ่มเจ้าหน้าที่ โดยตรวจสอบสารเสพติดครอบคลุมข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน 1,300 คน ดำเนินการไปแล้ว 1,153 คน พบสารเสพติด 70 คนตรวจซ้ำ 70 คนพบซ้ำ 6 คน จึงดำเนินการให้ออกจากราชการ

แผนการ 3 แผนการสำรวจป้องกันยาเสพติด อำเภอได้ทำสัญญากับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้ดำเนินการแก้ปัญหาเสพติดให้ลดน้อยลงเหลือผู้เสพและผู้ค้าให้น้อยที่สุด ดำเนินการสร้างภูมิคุ้มกันในสถานศึกษา ด้วยการสร้างโรงเรียนสีขาว โครงการเข้าวัดวันอาทิตย์

การดำเนินนโยบายดังกล่าวเริ่มปฏิบัติการด้วย ฝ่ายปกครองโดยความร่วมมือระหว่างตำรวจ ปลัดอำเภอฝ่ายปกครอง และกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม (อส.) ประจำอำเภอบุหลัน ตั้งด่านตรวจจับยาเสพติดในพื้นที่ต่างๆ ในการตั้งด่านเจ้าหน้าที่จะตรวจค้นตัว ยานพาหนะ เพื่อหาสารเสพติด หากค้นพบสารเสพติด เจ้าหน้าที่จะพิจารณา ชนิดและปริมาณของสารเสพติดนั้นว่าอยู่ในข่ายครอบครอง หรือจำหน่าย นอกจากนี้เจ้าหน้าที่จะตรวจปัสสาวะของผู้ผ่านด่านอีกด้วย หากพบปัสสาวะสีม่วงจะส่งให้สำนักงานคุมประพฤติ ดำเนินการพิจารณาว่าจะส่งบำบัดรูปแบบใด ส่วนใหญ่หากตรวจพบยาบ้าหรือกัญชาจะส่งเข้าบำบัดโปรแกรมกาย จิต สังคมบำบัด ในโรงพยาบาลใกล้บ้าน ดังนั้นแม้ว่าชาวบุหลันอาจถูกตรวจจับในพื้นที่อื่นก็จะถูกส่งมาบำบัดยังโรงพยาบาลอำเภอบุหลัน ผู้ใช้ยาเสพติดในบุหลันหลายคนรู้ว่าการตั้งด่านตรวจจับปัสสาวะ และค้นตัวนี้ไม่ใช่แนวทางที่ดี เพราะจะเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่บางคนทุจริต เรียกเก็บเงินจากผู้ถูกตรวจค้นโดยอ้างว่า “จ่ายตรงนี้จะไม่ถูกดำเนินคดี ไม่มีประวัติ” ดังเช่นกรณีน้องชายของมะยาก็ซึ่งตรวจพบปัสสาวะม่วง เจ้าหน้าที่ได้เรียกเงิน 5,000 บาท เพื่อจะไม่แจ้งความดำเนินคดีต่อ พ่อของมะยาก็ไม่ยอมให้น้องมีประวัติเนื่องจากเพิ่งได้งานทำในบริษัทแห่งหนึ่ง จึงต้องไปยืมเงินญาติๆ มาให้เจ้าหน้าที่กลุ่มที่ตรวจจับในคืนวันนั้น

ช่วงที่มีการตรวจจับบ่อยๆ เพื่อหาคนเข้าร่วมค่ายบำบัดให้ครบตามจำนวนที่กำหนดไว้ตามนโยบายของรัฐบาล ผู้ใช้ยาบ้านปิงตังจะเก็บตัวอยู่กับบ้านหรือขนาของตัวเอง ไม่ออกไปข้างนอกเหมือนปกติ คนที่ไปซื้อยาเสพติดที่บ้านปิงตังมีจำนวนน้อยลง ถึงกระนั้นหลายคนยังถูกจับและถูกส่งเข้าค่ายพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด หรือศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพฯ ซึ่งเป็นที่กล่าวขັນกันในหมู่คนใช้ยาฯ ว่าครูฝึกใช้กำลังรุนแรง จนทำให้ต้องหนีออกจากศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพฯ และยังคงมีคดีติดตัวจนถึงทุกวันนี้ บางคนที่มารับยาเมทาโดนที่โรงพยาบาลทุกวันจำเป็นต้องเปลี่ยนเส้นทางการเดินทางมาโรงพยาบาลทุกวันเพื่อหลบเลี่ยงด่านตรวจ ที่อาจตั้งขึ้นมาเมื่อไรและที่ไหนก็ได้

หลังจากผู้ใช้ยาเสพติดถูกจับ จะต้องผ่านกระบวนการและขั้นตอนการพิจารณาของสำนักงานคุมประพฤติ ผู้ใช้ยาเสพติดจะต้องมาติดต่อกับที่โรงพยาบาล พร้อมทั้งนำจดหมายและสมุดนัด (สีฟ้า) จากคุมประพฤติมายื่นต่อเจ้าหน้าที่ที่โรงพยาบาล สมุดนัดดังกล่าวจะลงวันที่นัดรายงานตัวกับทางคุมประพฤติไว้เป็นระยะในเวลา 1 ปี ทั้งยังมีตารางนัดของโรงพยาบาลประมาณ 35 ครั้ง ในการมาทำกลุ่มบำบัด และทำกลุ่มครอบครัวบำบัด หากช่วงเวลาที่ถูกจับมีการเตรียมค่ายบำบัดอยู่แล้ว ผู้ใช้ยาจะถูกส่งเข้าค่าย 9 วัน หลังจากนั้นต้องมารายงานตัวที่โรงพยาบาลบุหลันเป็นระยะๆ เป็นเวลา 1 ปี

สำหรับคนปิงตังที่มารับเมทาโดนเป็นประจำที่โรงพยาบาล การเข้ารับการบำบัดที่โรงพยาบาลในกรณีที่ถูกจับกุมนั้นดูเหมือนไม่ใช่เรื่องใหญ่แต่อย่างใด ดังเช่นอาปีตินที่มารับเมทาโดนที่โรงพยาบาลเป็นเวลาหลายปีแล้ว ช่วงเวลาที่ตำรวจดำเนินงานตามนโยบายข้างต้นเขาเป็นคนหนึ่งที่ถูกรวบและต้องมาเข้ากลุ่มบำบัด อาปีติน

ก็มาเข้ากลุ่มได้อย่างสม่ำเสมอ แม่ของเขาให้ความร่วมมือกับพยาบาลเป็นอย่างดี บางครั้งพยาบาลผู้ทำกลุ่มบำบัดยังแซวเขาว่าจะเข้าบำบัดให้ครบทุกโปรแกรมบำบัดใช่ไหม ขณะที่การถูกบังคับบำบัดในค่ายหรือศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพฯ กลับเป็นยาขมของผู้ชายпинตังมากกว่า ตลอดนี้เป็นคนหนึ่งที่ถูกรัดและบังคับให้ไปอยู่ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพฯ เขาอยู่ที่นั่นได้ไม่ถึงสัปดาห์หนีออกมา ด้วยเหตุผลว่าครูฝึกใช้กำลังรุนแรงจนทนไม่ได้ หลายคนเล่าถึงศูนย์แห่งนี้ว่าครูฝึกลงโทษด้วยการซ้อมหรือทุบตี บางครั้งให้กลิ้งตัวไปบนถนนกลางแดด บางครั้งให้วิ่งรอบศูนย์จนหมดแรง ด้วยเรื่องเล่าเช่นนี้ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพฯ จึงเป็นที่ๆ ไม่มีใครปรารถนาที่จะไป

อย่างไรก็ตามหากใครถูกจับในข้อหาเสพ ครอบครอง หรือค้ายาเสพติดในปินตังจะเป็นที่ขูขบขินนาของ คนในหมู่บ้านว่าลูกบ้านนั้น น้องชายบ้านนี้ถูกจับเมื่อวันก่อน ตอนนี้ต้องไปเข้าค่าย อยู่ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพฯ หรือต้องบำบัดอยู่โรงพยาบาล การมาโรงพยาบาลซึ่งจริงๆ แล้วดูเหมือนเป็นเรื่องปกติ หากใครเจ็บไข้ได้ป่วยต้อง มาโรงพยาบาล กลับเป็นเรื่องไม่ปกติสำหรับการมาบำบัดยาเสพติด แม้ว่ายาเสพติดจะถูกกล่าวถึงราวกับเป็น เรื่องปกติในชุมชน ด้วยการถูกจับและส่งให้บำบัดเช่นนี้คนปินตังถือว่า “หนักแล้ว” หมายถึงการใช้ยาเสพติด อย่างหนัก แต่ทั้งหมดนี้ไม่หนักเท่ากับการถูกจับไปอยู่ในคุกซึ่งคนปินตังเรียกกันว่า “โรงเรียนประจำ” ส่วนใหญ่ แล้วคนที่ถูกจับเข้าคุกในปินตัง มักเกิดจากคดีลักขโมย วิวาท และค้ายาเสพติด ไม่มีคดีปล้น ฆ่าหรือข่มขืน เกิดขึ้นในหมู่บ้าน แม้จะขึ้นชื่อว่าเป็นหมู่บ้านที่ยาเสพติดระบาดอย่างหนักก็ตาม

แม้ว่ารัฐบาลจะมีนโยบายให้ผู้เสพเป็นผู้ป่วย โดยไม่นับเป็นผู้กระทำผิดกฎหมาย หากเข้ารับการบำบัด ครบตามที่กำหนดไว้ในโปรแกรม หมายถึงการไม่มีคดีติดตัวเมื่อสิ้นสุด 1 ปี แต่การใช้เวลาในการบำบัด 3 เดือน 3 วันต่อสัปดาห์ในวันทำงาน (เฉพาะในโรงพยาบาลบุตัน สำหรับโรงพยาบาลอื่นๆ อาจใช้เวลาเพียง 1 หรือ 2 วัน แต่คงต้องอยู่ในเวลาราชการ) และรายงานตัวกับทางโรงพยาบาลเป็นระยะจนครบ 1 ปีนั้น ทำให้ผู้ใช้ยาเสพติดที่ ทำงานประจำต้องออกจากงาน โดยเฉพาะในหน่วยงานหรือองค์กรที่ไม่ยอมรับผู้ใช้ยาเสพติด การมาบำบัดไม่ได้ ทำให้ผู้บำบัดขาดงานเท่านั้น แต่ยังเป็นการประกาศสถานภาพการติดยาเสพติด บางหน่วยงานที่มีนโยบายไม่รับ คนใช้ยาทำงานจึงให้ผู้บำบัดออกจากงานไปในที่สุด ดังนั้นไม่ว่านโยบายของรัฐบาลจะเปลี่ยนผู้ใช้ยาเสพติดจาก ผู้กระทำผิดกฎหมายมาเป็นผู้ป่วยก็ยังคงเป็นการปฏิบัติที่ประทับตราให้กับผู้ใช้ยาเสพติดอยู่เช่นเดิม

คนเลว? หรือคนบาป?

จากการทบทวนวรรณกรรม มักมีข้อสรุปต่อผู้ใช้ยาเสพติดว่า “ผู้ติดยาเสพติดมีปมด้อย” “ขึ้นขอบในทาง ชั่ว” “ครอบครัวขาดการอบรมสั่งสอน” (ประจัน มณีนิลและจิราภา วรเสียงสุข 2540 : บทคัดย่อ) มองว่าคนใช้ยา เสพติดเป็นคนที่ขาดความรับผิดชอบต่อครอบครัวและการทำงาน หลายครั้งกระทำรุนแรงต่อคนในครอบครัวและ คนนอก สำหรับในปินตังซึ่งผู้ชายกว่าครึ่งใช้ยาเสพติดไม่ชนิดใดก็ชนิดหนึ่ง พบว่าผู้ชายที่ใช้ยาเสพติดหลายคนยังคง ทำหน้าที่ในครอบครัว ดำเนินชีวิตประจำวันของเขาเฉกเช่นคนทั่วไป แม้ว่าในบางมุมของชีวิตจะแตกต่างจากคนอื่น

ช่างไฟของอบต. พ่อของลูกสาว 4 คน

ส่วนใหญ่แล้ว เมื่อพูดถึงคนใช้ยาเสพติดที่มีครอบครัว ผู้คนส่วนใหญ่มักคิดถึงผู้ชายที่ไม่มีความ รับผิดชอบ ดูแลเลี้ยงดูภรรยาและลูก บางครั้งอาจใช้กำลังรุนแรงกับคนในครอบครัว ที่ปินตังผู้ชายบางคนก็เป็น เช่นที่งานวิจัยหลายฉบับสรุปไว้ หากเมื่อเข้าไปพูดคุยกับครอบครัว กลับพบว่าผู้ชายหลายคนยังคงทำงานและ หาเลี้ยงครอบครัวดังเช่นคนที่ไม่ใช้ยาเสพติด รุสตีเป็นหนึ่งในผู้ชายที่ทำงานหนักและรับผิดชอบครอบครัวเพียง คนเดียว

รูดี้ผู้ชายผอมสูงผิวคล้ำหน้าตาคนเข้มอมคร่ำวัย 45 ปี พูดเสียงเบา มักอ้อมยิ้มน้อยๆ เวลาที่มีใครมาพูดคุยด้วย ทุกวันศุกร์เที่ยงรูดี้จะอาบน้ำใส่เสื้อแขนยาวสีขาว นุ่งผ้าโสร่ง สวมหมวกกะปิเยาะ เดินไปมัสยิดเพื่อละหมาดรวมกับคนในชุมชน รูดี้ไม่ใช่คนป็นตั้งแต่เป็นคนบ้านพริกเข้าไปในแผ่นดินใหญ่ เขาแต่งงานกับผู้หญิงป็นตั้งชื่ออริยญาแล้วย้ายมาอยู่ชุมชนชายทะเลแห่งนี้นับมา 20 ปี ทำงานเป็นช่างในองค์การบริหารส่วนตำบลของป็นตั้งมา 3 ปีแล้ว ภาพที่ผู้วิจัยเห็นบ่อยๆ เมื่อผ่านไปท้อบต.ป็นตั้ง คือรูดี้จะเดินไปมา หยิบโน่นทำนี่ ตลอดเวลา วันที่ท้อบต.จัดโครงการพัฒนาถนน รูดี้เป็นคนหนึ่งที่ถือจอบถางหญ้าอยู่ริมถนนทั้งวัน วันงานท้อบต.พบประชาชน คนป็นตั้งจะเห็นรูดี้เดินเก็บขยะ กวาดพื้น เก็บเต็นท์ ยกของไม่หยุดหย่อน หลายคนในป็นตั้งบอกว่า “ท้อบต.ทำอะไรไม่เป็นถ้าไม่มีรูดี้” คำพูดนี้ได้รับการยืนยันจากเหตุการณ์เมื่อต้นปีที่ผ่านมามีไฟที่ท้อบต.จะใช้ต่อไปยังบ้านเรือนหายไป มีคนสงสัยว่ารูดี้ขโมยไปขายเพื่อเอาเงินไปซื้อยาเสพติด รูดี้จึงลาออก แต่เพียงเดือนเดียว ผู้ใหญ่ในท้อบต.ก็ไปตามเขากลับมาทำงานในตำแหน่งเดิม ด้วยไม่มีช่างและคนทำงานแบบรูดี้ อาหมะห์และซูไฮดา อสม. และบัณฑิตอาสาของป็นตั้งที่ทำงานดูแลผู้ติดเชื้อเอชไอวีเล่าว่า รูดี้เป็นคนขยันและดูแลครอบครัวดี แม้บางครั้งจะใช้ยาเยอะเกินไปก็ตาม

รูดี้เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้วออกมาทำงานรับซื้อน้ำยางกับญาติอำเภอหนึ่งในจังหวัดสงขลา เขาไปอาศัยอยู่กับญาติโดยที่ไม่รู้ว่าญาติที่รับซื้อน้ำยางนั้น ขายผงขาวด้วยในเวลาเดียวกัน เมื่ออยู่ที่บ้าน รูดี้เห็นเขาสูบผงขาว จึงอยากลองมาก ตอนนั้นรู้ว่าถ้าลองแล้วจะติด แต่ไม่รู้วิธีของผงขาวเป็นยังไง ในที่สุดรูดี้ได้ลองใช้ผงขาวกับญาติคนนั้น และเขาก็ติดผงขาวมาจนถึงปัจจุบัน

ต่อมารูดี้ติดทหารเกณฑ์ ไปประจำการที่จังหวัดหนึ่งทางภาคตะวันออก ที่นั่นเขาใช้ชีวิตกับยาเสพติดได้อย่างสุขสบาย รูดี้ได้เงินเดือนทหาร 800 บาท รูดี้เริ่มหาช่องทางซื้อยาเสพติดและพบว่ามีจำหน่ายมาขาย เขาเริ่มลงทุนซื้อยามาแล้วขายต่อให้เพื่อน ทำให้มีเงินเหลือเก็บและใช้ยาเสพติดได้โดยไม่ต้องจ่ายเงินเดือนของตัวเอง หลังจากปลดประจำการรูดี้กลับมาทำงานโรงงานน้ำยาง ช่วงนั้นเขาใช้ยาเสพติดหนักมาก ขโมยเงินของพ่อแม่และยาย ครั้งหนึ่งพ่อเขามารับไปส่งบำบัดที่ศูนย์บำบัด รูดี้อยู่ได้ 4 เดือน กลับออกมาเขาก็กลับไปใช้ยาทันที อีกครั้งที่ผู้จัดการโรงงานน้ำยางเรียกเขาไปพบ แล้วให้เขาไปบำบัดยาเสพติดโดยอนุญาตให้ทำงานได้ 1 เดือน รูดี้กลับไปบำบัดแต่ก็ไม่สามารถเลิกได้

รูดี้เจอกับอริยญาเพราะเธอไปเที่ยวบ้านญาติที่ใกล้โรงงานที่เขาทำงานอยู่หลายครั้ง จนกระทั่งเขาตัดสินใจแต่งงานแล้วย้ายมาอยู่ที่ป็นตั้ง รูดี้มีความรู้ด้านไฟฟ้าทำให้เขามีรายได้จากการรับจ้างติดตั้ง ซ่อมไฟฟ้าตามบ้านต่างๆ จนกระทั่งเมื่อ 3 ปีก่อน เขาและเพื่อนร่วมกันไปรับเหมาปรับปรุงมิเตอร์ไฟฟ้าให้บริษัทแห่งหนึ่ง ช่วงนั้นเป็นช่วงที่เขามีรายได้ดี รูดี้ตัดสินใจซื้อรถกระบะเพื่อใช้ทำงานด้วยเงินของเขาและส่วนหนึ่งพ่อให้ยืม แต่เขาขับไปเกิดอุบัติเหตุด้วยเพราะวันนั้นเขาใช้ยาด้วย รถเสียจนไม่อาจซ่อมและยังคงติดคดีกับคูกรณี รูดี้จึงเป็นหนี้ที่ยังผ่อนไม่หมด ทั้งยังต้องจ่ายค่าดำเนินคดีต่างๆ รวมถึงต้องจ่ายค่าปรับงานที่ไปรับเหมามา เพราะไม่สามารถทำงานให้เสร็จได้ รวมทั้งช่วงเวลาดังกล่าวเขาแอบไปมีความสัมพันธ์กับผู้หญิงอื่น จนกลายเป็นปัญหาภายในครอบครัว

ตลอด 3 ปีที่ผ่านมารูดี้รู้สึกท้อแท้กับชีวิตมาก ครั้งหนึ่งที่มีโอกาสคุยกัน เขาบอกผู้วิจัยว่า “ผมไม่อยากอยู่แล้ว ถ้าไม่มีลูกผมไม่อยู่แล้ว” รูดี้มีลูกกับภรรยาคนที่สอง 4 คนเป็นผู้หญิงทั้งหมด คนโตอายุ 16 ปี คนที่สอง 10 ปี คนที่สาม 7 ปี และคนสุดท้อง 5 ปี เมื่อแต่งงานกับรูดี้ อริยญาไม่เคยทำงานอะไร นอกจาก

เป็นแม่บ้านเลี้ยงลูก และบางครั้งอาจรับปลาชีวาเม็ดหัวมีรายได้วันละ 50 บาท รุสดีจึงเป็นห่วงลูกมากเพราะ อรัญญาไม่ได้ทำงานประจำอะไร

ทุกวันนี้รุสดีได้เงินเดือนจากการเป็นช่างให้กับอบต. เดือนละ 6,000 บาท วันเสาร์อาทิตย์เขาจะรับจ้างซ่อมหรือติดตั้งไฟฟ้าตามบ้านเป็นรายได้เสริม ใน 1 เดือนรุสดีจะต้องให้เงินค่าขนมลูกสาวคนโตเดือนละ 900 บาท ส่วนลูกสาวคนที่ 2 และ 3 จะได้คนละ 300 บาทต่อเดือน ส่วนตัวเขาใช้เงินวันละ 40 บาท รุสดีจะกินข้าว 3 มื้อที่บ้าน เพื่อเป็นการประหยัด ถึงกระนั้นรุสดียังคงหาเงินมาซื้อผงขาวได้ บางครั้งเขาจะรวมกลุ่มกับเพื่อน 2 – 3 คนไปหาซื้อยาที่อีกหมู่บ้านหนึ่ง หนึ่งในนั้นคือสมัคร ซึ่งรุสดีมักจะคอยเตือนไม่ให้ใช้ยาเสพติดเยอะเกินไป ให้นึกถึงลูกหลายๆ สมัครเล่าว่ารุสดีมักจะบอกเขาว่า “เรากินไอขาว 100 บาท 120 บาท กินคนเดียว แต่เบี่ยเท่านั้น ไม่ซื้อยาจะได้เหลือให้กินทั้งครอบครัว เหลือไปซื้อสาร (ข้าวสาร)” ช่วงครึ่งปีที่ผ่านมา รุสดีไปรับยาเมทาโดนที่โรงพยาบาลอย่างสม่ำเสมอ และพยายามขอลดยา เขาเล่าให้พยาบาลผู้บำบัดฟังว่า เขาตั้งใจจะเลิกยาเสพติดให้ได้ เพราะลูกสาวคนโตเริ่มขอร้องบ่อยขึ้น ด้วยเธออายุเพื่อนที่โรงเรียนที่มีพ่อติดยา

อรัญญาเล่าว่าเธอรู้มาตั้งแต่ก่อนแต่งงานแล้วว่ารุสดีติดยาเสพติด ที่ผ่านมาร้องยาเสพติดเป็นปัญหาบ้างในครอบครัว แต่ส่วนใหญ่รุสดีก็หาเงินมาเลี้ยงดูเธอและลูกพอมีกินมีใช้ เธอจะว่าอะไรเขามากไม่ได้เพราะเขาเป็นคนหาเงิน มีแค่ช่วงเวลาที่เขาตกงานที่อาจต้องไปขอยืมยืมจากญาติบ้าง แต่ก็ไม่นานนัก รุสดีจะดูแลลูกดีและสอนลูกดี ทุกวันนี้อรัญญาจะคอยไปรับยาเมทาโดนให้รุสดี ในวันที่เขาต้องทำงานและไม่สามารถไปรับยาได้ ทุกเดือนเธอจะเป็นคนไปรับเงินเดือนของเขาและนำไปเป็นค่าใช้จ่ายในบ้านทั้งหมด รุสดีจะมารับเงินส่วนของเขา 40 บาททุกวันจากอรัญญา

แต่ละวันรุสดีจะไปส่งลูกที่โรงเรียนก่อนมาทำงานที่อบต. และเมื่อเลิกงานจะไปรับกลับบ้าน ลูกสาวคนโตของเขาเป็นที่ชื่นชมของคนป็นต่งว่าสุขภาพเรียบร้อย ไม่เกรงหนีเที่ยว ในช่วงเดือนถือศีลอด อรัญญาจะทำเมี่ยงคำไว้ขาย รุสดีจะเอาเมี่ยงคำไปส่งที่ตลาดภูมิ ถ้าเหลือจะเอาไปขายต่อที่โรงพยาบาล เมื่อเขามารับยาเมทาโดน

“มันเป็นขี้ยา แต่ใจมันดี” เรื่องราวของการมีกับครอบครัวและเพื่อน

“...ที่ผ่านมามีว่าการมีเคยใช้ยาเสพติด ลักขโมย และติดคุก แต่คนป็นต่งรู้ว่าการมีไม่เคยขโมยของๆ ใคร นอกจากของคนในบ้าน” คำบอกเล่าของอาหมินะห์ อสม.ประจำตำบลป็นต่ง ดังนั้นเขาจึงเป็นคนใช้ยาเสพติดที่ “ไว้ใจได้” คนหนึ่ง ทั้งการมีกับนิรันดร์เพื่อนคู่หูรุ่นพี่ของเขา ยังเป็นที่พึ่งของทุกคนในป็นต่งเมื่อสิ่งของหาย เพราะมีคนมาลักขโมย ครั้งหนึ่งเครื่องสูบน้ำของเจริญคนพุทเจ้าของร้านขายเหล้า 1 ใน 2 ร้านของป็นต่งหายไป เจริญไม่แจ้งตำรวจ แต่ไปบอกการมีกับนิรันดร์ให้ช่วยจัดการให้ ทั้ง 2 คนไปสืบหาจนเจอว่าใครเอาไป ตามไปจนถึงร้านที่รับซื้อ “ของโจร” ซึ่งเป็นร้านค้าไม่ไกลจากป็นต่งนัก เป็นที่รู้จักกันของคนละแวกนั้นว่าร้านค้านั้นรับซื้อของที่ถูกขโมยมา นิรันดร์กับการมีเข้าไปบอกเจ้าของร้านถึงที่มาของเครื่องสูบน้ำที่เจ้าของร้านเพิ่งขายไป ทั้งยังขู่ว่าจะแจ้งตำรวจว่าร้านนี้รับซื้อของโจร หากไม่คืนเงินให้ ในที่สุดเจ้าของร้านคืนเงินให้เจริญจำนวน 13,000 บาท ส่วนคนขโมยถูกนิรันดร์ “ตบสั่งสอน” ไปเล็กน้อย หลังคดีเครื่องสูบน้ำไม่นาน ถึงแก๊สของอีกบ้านหนึ่งหาย หลานของเจ้าของแก๊สขี่มอเตอร์ไซด์มาหาการมีให้ช่วยหาแก๊ส ผ่านไป 2 วัน การมีกลับมาบอกว่ารู้ตัวคนขโมยแล้ว กำลังจัดการให้

การมีเป็นน้องชายคนสุดท้องของลินดา เมื่อเล็กๆ เขาเป็นคนขี้กลัว เมื่อครั้งยังเด็กพ่อแม่จะใช้ให้หาถ้ำ และการมีทำงานบ้านทุกอย่างเหมือนกับพี่สาว แต่หาถ้ำไม่ทำ ขณะที่การมีซึ่งกระฉับกระเฉงว่องไวทำงานให้ทุกอย่าง เวลาไปโรงเรียนการมีจะตื่นเอง จัดการตัวเอง ลินดาพูดถึงการมีว่า “มัน(การมี) เป็นขี้ยา แต่ใจมันดี

ไปถามดูได้เลย เด็กรุ่นน้องของมัน ที่เรียนบุลันวิทยาเมื่อก่อน ไม่ว่าใครจะมาแต่ไหน การิมจะเคลียร์ไม่ให้มีปัญหา ไม่ให้รบกัน ใครยังไม่กินข้าว การิมจะให้เงินกินข้าว เพราะการิมเป็นคนยังเบียร์ (มีเงิน) เขาเป็นคนแบบนี้ ตั้งแต่ก่อนยังไม่ติดยา เขาซื้ยาแต่คนเกรงใจเขามาก แต่คนอื่นๆ ก็มีสายตาเหยียดหยามเขามาก”

หมะ (แม่) และเจ๊ะ (พ่อ) ของการิมเป็นคนมีฐานะดีในป็นตัง หมะเป็นแม่บ้าน การิมจำได้ว่าหมะจะทำการหมาดทุกวันครบทุกเวลา ส่วนเจ๊ะเป็นคนพูดเก่ง นับตั้งแต่จำความได้เจ๊ะของเขาทำงานเป็นนายหน้าขายที่ดิน รายได้ของเจ๊ะดีมาก เจ๊ะซื้อสวนยางและที่ดินเก็บไว้หลายแปลงรายได้หลักของครอบครัวจึงมาจากการทำงานของเจ๊ะ และสวนยางของครอบครัว

ตอนนี้ (พ.ศ.2557) การิมอายุ 36 ปีเกิดและเติบโตในป็นตัง เขาเรียนหนังสือที่โรงเรียนประถมในป็นตัง และมีมัธยมในโรงเรียนประจำอำเภอ ช่วงที่เรียนประถม ทางบ้านส่งให้เขาไปเรียนศาสนาอิสลามที่บ้านของฮาซันเป็นเวลา 5 ปี การิมมักจะไม่ขาดเรียนศาสนา เพราะสมัยนั้นป็นตังยังไม่มีโทรทัศน์ ความบันเทิงหลังเลิกเรียนจึงอยู่ที่การได้ไปเจอกับเพื่อนๆ ที่เรียนศาสนาตอนเย็นช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงที่เขาปฏิบัติศาสนกิจเคร่งครัดที่สุดในชีวิต คือ ละหมาดครบ 5 เวลา

เมื่อจบมัธยมศึกษาปีที่ 3 พ่อตัดสินใจส่งเขาไปเรียนที่วิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสงขลา โดยให้เขาเช่าหอพักกับเพื่อนคนพุทธที่หน้าเทคนิคหาดใหญ่ เนื่องจากพ่อเห็นว่าเพื่อนคนนั้นเป็นคนเรียนเก่ง ถ้าอยู่ด้วยกันคงจะทำให้การิมสนใจการเรียนมากขึ้น เวลาผ่านไปไม่ถึง 1 ภาคการศึกษา การิมเริ่มรวมกลุ่มกับเพื่อนที่ซึ่งเป็นคนนครศรีธรรมราช ซึ่งบางครั้งไปชกต่อยกับนักเรียนต่างสถาบัน จนกระทั่งปิดภาคการศึกษาแรก การิมเก็บกระเป๋ากลับบ้าน บอกพ่อกับแม่ ว่าจะไม่เรียนแล้ว การิมเริ่มออกเดินทางจากบ้านไปรับจ้างทำงานในจังหวัดต่างๆ เริ่มจากปัตตานี รับจ้างยกของที่แพปลา ภูเก็ตเป็นลูกเรือประมง กรุงเทพฯ เอาเสื้อผ้าจากนราธิวาสไปขายที่หน้ามหาวิทยาลัยรามคำแหง ท้ายที่สุดการิมเลือกกลับมาอยู่บ้านที่ป็นตังและประกอบอาชีพรับจ้างรายวัน เช่นถางหญ้า ทาสี ฉีดยาฆ่าแมลง ใส่ปุ๋ย ตามแต่ใครจะจ้าง

เขาเริ่มสูบบุหรี่ ต้มเหล้า เบียร์ในช่วงที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยเห็นรุ่นพี่ที่โรงเรียนใช้กัน การิมใช้ยาเสพติดเรื่อยมา ทั้งต้มเบียร์ เหล้า ใช้ยาบ้าและเฮโรอีนทั้งสูบและฉีดจนกระทั่งกลับมาอยู่บ้าน การิมก็มีเพื่อนบ้านซึ่งเป็นกลุ่มใช้ยาด้วยกันคืออินรันดร์ เพื่อนรุ่นพี่ที่อายุมากกว่าเขาเกือบ 10 ปี สมชาย อับดุลเพื่อนห้องเดียวกันตอนม.ต้น และยะโก๊ปเพื่อนรุ่นน้องที่ฐานะค่อนข้างดี และไม่ค่อยใช้ยา ร่วมกับคนอื่น

ขณะที่การิมมีเพื่อนเป็นกลุ่มคนใช้ยาเสพติดด้วยกัน ผู้ใหญ่คนอื่นๆ ในหมู่บ้านจะพยายามห้ามลูกไม่ให้มาคบหากับการิม แม้กระทั่งหมะ (แม่) ของการิมเองก็ตาม เมื่อมีเพื่อนใหม่มาหาการิมที่บ้าน หมะจะเรียกมาหาแล้วบอกเพื่อนใหม่ว่า อย่ามาเล่นกับการิม เขาเป็นเด็กไม่ดีเกร และติดยา ถ้ามาเล่นด้วยจะไม่ดีไปด้วย แต่ด้วยนิสัยของการิมที่รักเพื่อน ปกป้องและมีน้ำใจกับเพื่อน ทำให้เขามีเพื่อนเยอะจนกระทั่งปัจจุบัน

หลังจากเดินทางไปทำงานในที่ต่างๆ การิมตัดสินใจกลับมาอยู่บ้าน เขามีแฟนคนหนึ่ง “จีบกันมาตั้งแต่ ม.1 แล้วคบกันมาตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เมื่อการิมกลับมาอยู่บ้านเขาและแฟนตัดสินใจอยู่กินด้วยกัน แต่การิมเริ่มใช้ยาเสพติดหนักขึ้นเรื่อยๆ ช่วงที่เขาใช้ยาเสพติดหนักที่สุด เขาขโมยเงินและข้าวของๆ ที่บ้าน ลินดาเล่าว่าทองของแม่เธอหมดไป 30-40 บาท รถมอเตอร์ไซด์ที่พ่อกับแม่ซื้อให้ถูกการิมนำไปจํานองนับครั้งไม่ถ้วน ครั้งสุดท้ายพ่อของการิมลงทุนตั้งร้านก๋วยเตี๋ยวให้ลินดา การิมกลับขโมยตู้ก๋วยเตี๋ยวไปขาย แต่ลินดาไม่เคยโกรธน้อง ในข้อเสียต่างๆ ที่มี การิมกลับมีข้อดีที่ทำให้ลินดารัก คือเขาเป็นคนอ่อนโยน รักแม่กับพ่อเป็นที่สุด เมื่อตอนที่พ่อไม่สบาย เขาเป็นลูกคนเดียวที่คอยดูแลเช็ดตัวให้พ่อ ครั้งที่พ่อป่วยหนักการิมเป็นคนไปเฝ้าพ่อที่

โรงพยาบาล เขาต้องนั่งรถไปกลับระหว่างบ้านกับโรงพยาบาลที่ตั้งอยู่ห่างจากบ้าน 40 กิโลเมตรทุกวัน เพื่อมารับเมทาโดนที่โรงพยาบาลในตอนเช้า ทานยาเสร็จแล้วก็นั่งรถกลับไปดูพ่อที่โรงพยาบาลทันที ไม่เคยไปเถลไถลที่ไหน ช่วงที่ดูแลพ่อการิมแทบไม่ใช้เวลาเสียดิเลย ตอนนั้นการิมเลี้ยงหลานเล็กๆ ของเขาทุกคน ทุกวัน หลังจากไปรับยาที่โรงพยาบาลการิมจะรีบกลับบ้านมาดูแลหลาน ทั้งอาบน้ำ ป้อนข้าวป้อนน้ำ ลินดาบอกว่า “การิมเป็นคนที่มีสะอาดที่สุดในบ้าน รักหลานที่สุดในบ้าน” วันหนึ่งเมื่อการิมไปรับยา พยาบาลทักการิมว่าเพิ่งไปตัดผมมาใหม่ การิมอมยิ้มแล้วบอกพยาบาลว่า “หลานมันบอกว่า จู (น้ำ) ผมๆ ทุกวัน ไม่รู้ใครสอนมัน มันทักทุกวัน จนไปตัดผมเมื่อวาน พอตัดเสร็จกลับบ้านมันวิ่งเข้ามากอดเลย”

ครั้งหนึ่งที่การิมใช้เวลาเสียดิมากจนเขาต้องยืมเงินคนไปทั่ว ด้วยหนี้สินที่มากมายการิมตัดสินใจปล้น เขาไปที่บ้านเพื่อนคนหนึ่งแล้วบอกเพื่อนว่าเขาไม่มีเงิน เพื่อนไม่พูดอะไรเดินเข้าไปหลังบ้านแล้วหยิบปืนมาให้การิมกระบอกหนึ่ง การิมได้ปืนมาแล้วเข้าไปชวนยายโก๊ปที่บ้าน ให้ยายโก๊ปขับรถไปในตลาด เขาบอกให้ยายโก๊ปจอดรอ การิมวิ่งลงจากรถไปที่บ้านหลังหนึ่งที่เขาเห็นผู้หญิงนั่งดูโทรทัศน์อยู่คนเดียว เขาวิ่งเข้าไปยกปืนขึ้น แล้วบอกให้ผู้หญิงเอาเงินมา เมื่อผู้หญิงคนนั้นหันมา การิมตกใจมากที่เห็นว่าผู้หญิงคนนั้นท้อง เขาตัดสินใจไม่ถูก แต่ก็วิ่งออกจากบ้านนั้นโดยไม่ได้เอาของเลยแม้แต่ชิ้นเดียว มีคนโทรไปแจ้งตำรวจ สถานีตำรวจอยู่ห่างจากบ้านหลังนั้นเพียง 500 เมตร การิมหนีไปซ่อนตัวอยู่ในที่จอดรถแห่งหนึ่ง ตำรวจมาถึงก็เข้าไปจับยายโก๊ปก่อน การิมซ่อนตัวอยู่ 3 ชั่วโมง เริ่มกลัวว่าจะถูกวิสามัญฆาตกรรม เขาจึงออกมามอบตัว เขาบอกตำรวจว่ายายโก๊ปไม่รู้เรื่อง เขาชวนยายโก๊ปมาตลาดแล้วให้จอดรถรอ ตำรวจจึงปล่อยยายโก๊ปไป เมื่อพ่อของเขาและเจ้าทุกข์มาถึงโรงพักจึงทราบว่าผู้หญิงคนนั้นเป็นภรรยาของเพื่อนพ่อ เจ้าทุกข์จึงบอกตำรวจว่าไม่ฟ้อง แต่เนื่องจากเป็นคดีอาญาตำรวจจึงไม่สามารถยกเลิกการแจ้งความได้ การิมจึงถูกจับและตัดสินให้จำคุก 5 ปี ที่นั่นเขาได้เจอกับนิรันดร์ซึ่งติดคุกในคดีฆ่าคนตาย นิรันดร์ดีใจมากที่การิมเข้าไปอยู่ในคุกเดียวกัน ตอนหลังการิมเล่าว่านิรันดร์เป็นขาใหญ่ในคุก ช่วงที่การิมอยู่ในคุกจึงอยู่ได้ค่อนข้างสบาย

ช่วงระหว่างที่การิมใช้ชีวิตอยู่กับยาเสพติด ภรรยาที่อยู่ด้วยกันก็เรียนหนังสือจนจบปริญญาตรี โดยที่หมีและเจ้ของการิมเป็นคนส่งเสีย การิมเล่าว่าเขาไม่เคยขโมยเงินภรรยา ถ้าต้องการเงินจะขอ ถ้าไม่มีจะไปขโมยของคนอื่นๆ ในครอบครัว สิ่งเดียวที่เขารู้สึกว่าเขาทำไม่ดีกับภรรยาคือการโกหก โดยเฉพาะโกหกว่าเลิกยาเสพติดได้แล้ว หลังจากภรรยาเรียนจบได้ไม่นาน ยังไม่ทันที่เธอจะรับปริญญา การิมได้ทราบข่าวร้ายว่าเขาติดเชื้อเอชไอวี เป็นครั้งแรกในชีวิตที่การิมรู้สึกเสียใจมากที่สุด เขาไม่ได้ตกใจที่เป็นผู้ติดเชื้อ เท่ากับรู้สึกผิดต่อภรรยา “ในชีวิตไม่เคยรู้สึกผิดขนาดนี้เลย ตอนผมรู้ว่าเป็นโรคนี้ ผมรับตัวเองไม่ได้ ที่ไปทำให้แฟนผมติดโรค ผมไม่กลับบ้าน เขาไปตามผม ผมนั่งกินเหล้าอยู่กับเพื่อน พอเห็นเขา ผมบอกให้เขากลับไปบ้าน อย่ามาอยู่กับผม เขาบอกผมว่าเขาจะรอผม ถ้าผมไปตามเขาใน 2 เดือนนี้ เขาจะกลับมา แต่ผมไม่ไป ผมทำผิดกับเขามากเกินไปแล้ว” นับจากวันนั้นถึงวันที่การิมเล่าให้ผู้วิจัยฟังนั้น ผ่านเวลามา 10 ปีแล้ว ภรรยาของเขาแต่งงานและมีลูกกับสามีใหม่แล้ว การิมไม่เคยรู้ว่าภรรยาของเขาติดเชื้อเอชไอวีจากเขาหรือไม่ เมื่อเจอกันการิมจะหลีกเลี่ยงไม่พูดคุยด้วย “นับตั้งแต่วันนั้น ผมไม่เคยจับใครอีกเลย ผมไม่อยากเอาลูกสาวเขามาลำบาก คนอย่างพวกเรา ใครมาอยู่ด้วยก็ลำบาก”

เหตุการณ์ครั้งที่ 2 ที่ทำให้การิมเสียใจมากที่สุดคือการเสียชีวิตของหมี (แม่) การิมเล่าว่าช่วงก่อนที่หมีจะเสียชีวิต เขายังคงใช้ยาอย่างต่อเนื่อง วันที่หมีเสียชีวิตการิมตื่นขึ้นมา หมีซื้อข้าวตังไว้ให้แล้ว เขาทานข้าวแล้วกำลังจะออกจากบ้าน หมีเอาเงินให้เขา 20 บาทเป็นค่าใช้จ่ายในวันนั้น หลังจากนั้นหมีไปบ้านยายที่หมู่บ้าน

ใกล้เคียง จนกระทั่งลินดาโทรมาบอกว่าหมาเป็นลมและเสียชีวิตไปแล้ว การิมรีบไปบ้านยาย แล้วพบว่าสิ่งที่พี่บอกเป็นเรื่องจริง “ผมเสียใจเพราะยังไม่เคยตอบแทนหมาแล้ว ไม่เคยทำอะไรดีๆ ให้เขาเลย ไม่เคยดูแลเขาเลย ทุกวันนี้ที่ผมทำให้เจ้ (พ่อ) ก็เพราะต้องการชดเชยให้หมาแล้ว”

วันหนึ่งผู้วิจัยนั่งคุยกับการิมที่บ้าน เจ้ซึ่งไปต้อนน้ำชากับเพื่อนกลับเข้ามา เจ้บอกกับผู้วิจัยว่า “การิมเขาดีหมด ยกเว้นที่ขโมยของไปขาย” การิมได้ยินที่เจ้พูด ตอบกลับไปเสียงดังและมีอารมณ์ว่า “เรื่องมันผ่านไปเป็น 10 ปี เจ้ยังไม่เคยลืม เราทำดีกับตัวแค่นั้น ตัวไม่เคยเห็น ไม่เคยเอามาพูด แต่เรื่องที่ทำไม่ดีเมื่อ 10 ปีก่อน เอามาพูดอยู่นั้น” เจ้ยังคงพูดต่อไปถึงความเป็นห่วงเรื่องการใช้จ่ายเสพติด การิมไม่พูดอะไรอีกจนกระทั่งผู้วิจัยขอตัวกลับ หลังจากนั้นการิมบอกกับผู้วิจัยว่า “ผมรู้ผมทำไม่ดีมา แต่ผมก็พยายามแก้ไข แต่เจ้ก็ไม่เคยลืมที่ผมทำไม่ดี และไม่เคยจำที่ผมทำดี ผมไม่เคยลืกละมาเป็น 10 ปีแล้ว เพราะผมอยากทำดีบ้าง คิดว่าจะชดเชยในสิ่งที่ไม่ดี ผมก็จะยังดูแลเจ้ต่อไป ผมจะทำหน้าที่ของผม เจ้จะว่าไงก็เรื่องเขา” ทุกวันนี้การิมจะเป็นคนรับหน้าที่ดูแลเจ้เป็นหลักในเวลาที่ต้องไปโรงพยาบาลหรือติดต่อธุระในต่างอำเภอ หรือต่างจังหวัด ช่วงหนึ่งที่เย ลูกสาวของลินดาคลอดลูก ลินดาต้องไปดูแลลูกและหลานที่โรงพยาบาล การิมจะอยู่บ้านไม่ไปไหน เพื่อคอยหุงข้าวและทำกับข้าวให้เจ้ทุกมื้อ และนอนเป็นเพื่อนเจ้ในตอนกลางคืน

การิมน้อยใจพ่อมาก ลินดาบอกว่าพ่อของเธอรักลูกไม่เท่ากัน เมื่อ 5 ปีก่อนพ่อของเธอไปซื้อรถคันหนึ่ง ฮากิมเอารถคันนั้นไปประสบอุบัติเหตุ ขยาดหักทิ้งไป 15,000 บาท หลังจากนั้นพ่อของการิมไปซื้อรถคันใหม่ด้วยการผ่อนแล้วพอมาล้มป่วยผ่อนไม่ไหว การิมมาบอกพ่อว่าให้เอาที่ดินมรดกของเขาไปขายแล้วเอาเงินมาให้พ่อจ่ายค่ารถจนหมด การิมจึงไม่มีมรดกเหลืออยู่เลย ในชีวิตของลินดาบอกว่าเห็นน้ำตาการิมแค่ 2 ครั้ง ตอนที่แม่เสียชีวิตและทราบข่าวตัวเองติดเชื้อเอชไอวี เมื่อเขารู้ว่าติดเชื้อแล้วกลับมาบ้านเขาบอกแม่และหลานๆ ทุกคน ให้อยู่ห่างๆ เขา แยกจานชามซ้อนซ้อน แยกไปนอนที่กระท่อมหลังบ้าน แต่ลินดา บอกลูกๆ ทุกคนของเธ่ว่า “อย่าเที่ยวรังเกียจกับน้ำ ไม่ว่าน้ำจะเป็นอะไร” เมื่อก่อนการิมขึ้นผื่นเม็ดแดงๆ เขาพยายามแยกข้าวของออก แต่ลินดาพยายามจะกินข้าวร่วมกับเขา การิมก็ไม่ยอมให้กินด้วย จนกระทั่งการิมมีอาการปกติจึงกลับมากินอาหารร่วมกัน ลินดาบอกการิมเสมอว่า “ไม่ว่ามันจะเป็นอะไร ภูรักับมึงมาก ภูรักับมึงตลอด” ลินดาบอกว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่การิมทำเธอรับได้ทุกเรื่อง เมื่อตอนการิมติดคุก 5 ปี ลินดาและพี่น้องทุกคนส่งเงินให้ “หะรักเขามาก อยู่มาหลายปี หะไปดูเขาในคุก แต่เจ้ (พ่อ) ไม่เคยไปดู” ก่อนที่จะถูกจับในคดีจี้ การิมเคยถูกจับมาครั้งหนึ่งคดีเสพกัญชา ตอนนั้นเขาถูกจับพร้อมเพื่อนอีกหลายคน แต่เขาจับผิดเพียงคนเดียว การิมอธิบายกับลินดาว่าเพื่อนๆ คนอื่นมีครอบครัว หากติดคุก ครอบครัวจะลำบาก ส่วนการิมเองไม่มีครอบครัว เขาจึงจับผิดคนเดียว ครั้งที่สองคดีปล้น การิมก็จับผิดคนเดียว ทั้งที่มีเพื่อนไปร่วมด้วย

ชีวิตประจำวันของการิมในตอนนี้อยู่ที่ทุกเช้าจะออกจากบ้านมาเพื่อนรับยาเมทาโดนที่โรงพยาบาล บางวันการิมจะมากับนิรันดร์ บางวันจะมากับอับดุล แล้วแต่ใครจะไปรับ การิมไม่มีรถเป็นของตัวเอง หลังจากทานยาเสร็จแล้ว การิมจะกลับไปเลี้ยงหลานที่บ้านของเย หรือกลับไปจัดเตรียมอาหารให้เจ้ที่บ้าน บางวันจึงจะไปนั่งรวมกลุ่มกับเพื่อนคนอื่นๆ ที่บ้านอับดุล ใช้จ่ายเสพติดบ้างไม่ใช้บ้าง แต่ช่วง 3-4 เดือนที่ผ่านมา การิมใช้ผงขาวเพียงเดือนละ 2 ครั้ง และพยายามจะลดลง ส่วนการปฏิบัติศาสนกิจนั้นยังคงทำได้ไม่สม่ำเสมอ การิมละหมาดบ้างในบางวัน นานๆ จะไปละหมาดวันศุกร์ ส่วนการถือศีลอดทำได้เพียง 3 – 5 วันต่อปี เมื่อถามเรื่องการใช้จ่ายเสพติดกับลินดา ลินดาบอกว่าดีขึ้น ไม่ค่อยออกไปข้างนอกกับเพื่อนเลย ไม่ใช้เงิน และไม่หุ่หุ่หุ่ ทั้งยังยืนยันว่าการิมไม่เคยลักขโมยมานานแล้ว อีกวันที่ผู้เขียนไปคุยกับการิมที่บ้าน วันนั้นไม่มีใครอยู่บ้าน นาอิฟลุกขาย

คนที่สองของลินดาขี่มอเตอร์ไซด์เข้ามาจอด แล้วเดินเข้ามาในบ้านด้วยผมที่รุงรัง และเสื้อผ้าที่เลอะเทอะราวกับไม่ได้ซักมาหลายวัน เขาเดินตรงไปที่ตู้เย็นเพื่อหาน้ำดื่ม หลังจากนั้นเดินขึ้นข้างบน ครู่หนึ่งนาอึฟเดินออกจากบ้านและขี่มอเตอร์ไซด์ออกไป แต่เพียงไม่ถึง 10 นาที เขากลับมาใหม่ เดินขึ้นข้างบนอีกครั้งและกลับลงมาพร้อมเสื้อกระจุยฉีกใหญ่และใหม่ ขณะนาอึฟกำลังจะเดินออกจากบ้าน การิมพูดขึ้นมาด้วยสีหน้าเรียบเฉยเสียงไม่ดังมากนัก พอได้ยินว่า “เอาไปอีกแล้ว เมื่อวานก็เอาไปผืนหนึ่ง จะขายจนหมดหรือ ไม่สงสารหะ (ลินดา) บ้าง” นาอึฟไม่แม้แต่จะหยุดเดิน หรือแสดงทีท่าว่าได้ยิน หนีบเสื้อไว้ไ้รักแร้แล้วขี่มอเตอร์ไซด์ออกไป การิมบอกผู้วิจัยว่า เสื้อใหม่นี้ลินดาซื้อไว้ 2 ผืน ลินดาไม่อยู่บ้าน 3 วัน นาอึฟเอาไปขายหมดแล้ว “เราไปว่ามันแรงๆ ไม่ได้ เราก็เคยทำแบบนี้”

ที่คลินิกฟ้าใส ซึ่งตั้งอยู่ในโรงพยาบาลบุลัน การิมเป็นหนึ่งในผู้รับบริการเมทาโดนที่คอยช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ในเรื่องต่างๆ เช่นตามผู้ขายที่ไม่มารับเมทาโดน ตามของหาย โยกย้ายโต๊ะ ตู้ เจ้าหน้าที่ที่รู้จักการิมต่างๆ พูดเหมือนกันว่าเขาเป็นคนที่พึ่งพาได้ในหลายเรื่อง การิมจะเป็นคนที่คอยเตือนให้พยาบาล และเจ้าหน้าที่ทุกคนเก็บกระเป๋าเงินและโทรศัพท์ที่วางไว้ให้มัดชิด

การิมเล่าว่าในชีวิตที่มีทุกข์มาก คือ 2 ครั้ง ครั้งที่รู้ว่าติดเชื้แล้วเลิกกับภรรยา และครั้งที่แม่เสียชีวิต เขาเลือกที่จะไปละหมาดและขออูอาร์ จนกระทั่งปัจจุบันนี้ทุกครั้งที่ละหมาด ผมขออัลลอฮ์ว่า “บาปทั้งหมดที่คนที่เรารักทำให้มาลงในตัวเราให้หมด ส่วนความดีที่เราทำ ซึ่งคงมีไม่มาก ถ้าอัลลอฮ์จะตอบแทน เราให้กับเขาทั้งหมด”

หัวข้อโมยที่รักของหะมะ (แม่)

การลักขโมยเป็นภาพประทับที่คู่กับคนใช้ยาเสพติด ทุกๆ วันเราจะได้ยินการนำเสนอข่าวเรื่องการลักขโมยจี้ปล้น และสรุปสุดท้ายข่าวว่าผู้ต้องสงสัยคือผู้ใช้ยาเสพติดที่อาศัยอยู่ในละแวกดังกล่าว การลักขโมยเกิดขึ้นเกือบทุกวันในปิ่นดั่งเช่นกัน และทุกครั้งคนใช้ยาเสพติดในหมู่บ้านมักจะเป็นผู้ต้องสงสัยก่อน แต่จะมีคนใช้ยาเสพติดไม่กี่คนเท่านั้นที่จะถูกตามตัว ด้วยเป็นที่รู้กันว่าใครที่มีนิสัยลักขโมยอยู่เป็นนิจ หนึ่งในหัวข้อของปิ่นดั่งคืออาบิติน

อาบิตินชายหนุ่มวัย 35 ปี ตัวผอมผิวดำ ลักษณะภายนอกของเขาเป็นภาพของคนใช้ยาเสพติดอย่าง ไม่อาจปฏิเสธได้ ในชุมชนเขาขึ้นชื่อว่าเป็นหัวขโมยตัวงาย ถ้าหากของหาย เขาจะเป็นคนแรกๆ ที่ถูกทวงถาม ครั้งหนึ่งนัรันด์เคยบอกกับผู้วิจัยว่าไปไหนมาไหนให้ระวังอาบิติน “ไอ้มันขี้ขโมย ไว้ใจไม่ได้เลย” วิจารณ์ของเขาในชุมชนมีมากจนคนในชุมชนว่าไม่อยากจำ

เจ๊ะ (พ่อ) ของอาบิตินเป็นคนอำเภอหนึ่งในจังหวัดสงขลา มาแต่งงานกับหะมะ (แม่) เป็นคนปิ่นดั่ง อาบิตินเป็นลูกคนที่สอง เขามีพี่ชายคนโต 1 คน น้องสาวฝาแฝด 1 คู่ เมื่อตอนเด็กๆ เขาอาศัยอยู่ทางบ้านของพ่อ จนขึ้นชั้นประถมปีที่ 3 อาบิตินจึงย้ายมาอยู่ที่ปิ่นดั่ง การใช้ชีวิตที่บ้านของหะมะทำให้เขารู้จักยาเสพติด กฎหมายเป็นยาชนิดแรกที่เขาลองสูบ พอขึ้นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เขาเริ่มทดลองใช้ผงขาว เพื่อนไปเอามาจากสุโขทัย ครั้งแรกที่ลองไม่สามารถซื้อกลับบ้านได้ หลังจากลองสูบครั้งแรกได้ไม่นาน เขาเลือกที่จะฉีดยาให้เพื่อนฉีดยาให้ ตอนนั้นอาบิตินรู้สึกว่ามัน “เพียบ”²¹ มากกว่า

เมื่อครั้งยังเป็นเด็ก อาบิตินสนิทกับเจ๊ะมาก เจ๊ะมักจะพาเขาไปไหนมาไหนด้วยเสมอ เจ๊ะขายเนื้อในตลาดนัด เขาจะไปช่วยเจ๊ะขายของเสมอ มักได้เงินมาซื้อเกมส์เป็นประจำ เจ๊ะสอนเขาว่า “เป็นคนต้องให้ความ

²¹ เพียบเป็นคำศัพท์ที่ใช้อธิบายอาการเมา

เคารพนับถือคน” เจ๊ไม่เคยพูดไม่ดีกับคนอื่น ไม่เคยก้าวร้าวกับใคร เจ๊ไม่สูบบุหรี่ ไม่ดื่มเหล้า หลายครั้งที่เจ๊ไปงานบุญแล้วได้บุหรีกลับบ้าน อาปีตินมักจะขโมยยาไปสูบ การปฏิบัติศาสนกิจของเจ๊เป็นไปอย่างเคร่งครัด เจ๊ละหมาด 5 เวลาทุกวัน ทั้งยังสอนเขาให้ละหมาด ถึงแม้เจ๊จะใจดี แต่เวลาที่ทำโทษเจ๊จะดุมาก อาปีตินเคยถูกตีครั้งหนึ่งเพราะไปหยิบของจากร้านน้ำชา เจ๊มักพร่ำสอนว่าอย่าลักขโมย

สอนว่าอย่าลักขโมย ช่วงเวลาที่เขาเติบโตจนก่อนเจ๊จะเสียชีวิต เขาอยู่กับเจ๊ตลอดเวลา เพราะหมีไปทำงานโรงงาน บางครั้งเขาไม่เคยเจอหมีเลยเป็นสัปดาห์ แม้วันที่เจ๊ประสบอุบัติเหตุรถชน เขายังต้องโทรตามหมีให้มาดูแล หลังจากรถชนเจ๊ออกจากโรงพยาบาลมาอยู่บ้าน อาปีตินไปโรงเรียนตามปกติ 2-3 วัน ต่อมาเจ๊เป็นลม เพื่อนบ้านมาช่วยพาส่งโรงพยาบาล เขากลับจากโรงเรียนพอดีในเวลานั้น จึงไปโรงพยาบาลกับเจ๊ กระทั่งเจ๊หมดลมหายใจ อาปีตินจำได้ว่าร้องไห้เสียงดังมาก ในวันนั้นรู้สึกว้าเหว่จากนี้ไปไม่มีใครมาดูแลเราเหมือนเมื่อก่อนอีกแล้ว เพราะเขานอนกับเจ๊ทุกวัน ไม่มีเจ๊แล้วจะอยู่อย่างไร

หลังจากจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อาปีตินไม่ได้เรียนต่อ หมีเสียชีวิตที่เขาไม่เรียนต่อ เพราะคิดว่าเขาเรียนเก่ง น่าจะเรียนแล้วเข้ารับราชการ หลังจากเจ๊เสียชีวิตอาปีตินไม่สนใจเรียนมากนัก หมีลาออกจากโรงงานมาขายของตามตลาดนัด แล้วฝากอาปีตินกับพี่น้องไว้กับยาย จึงไม่มีใครเข้มงวดให้เรียนหนังสือ พี่ชายของอาปีตินเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เช่นเดียวกัน แต่น้องสาวฝาแฝดทั้ง 2 คนจบปริญญาตรี หลังจากไม่เรียนหนังสือเขาทำงานก่อสร้างบ้าง ออกเรือบ้าง ช่วงไหนที่มีเงินมากจะให้ หมีไว้ใช้จ่าย

สำหรับหมี อาปีตินเป็นคนอารมณ์ดี พูดเก่ง ขี้แหย ขี้อาย และเป็นห่วงหมีมาก ถ้าอยู่บ้านทุกวันเขาจะเข้ามาทอดและหอมหมีพร้อมบอกรัก เวลาที่จะกินข้าวถ้าหมีไม่กินเขาจะไม่กินข้าว นิยายเช่นนี้ปรากฏชัดเมื่อหมีต้องมาโรงพยาบาลเพื่อเข้าร่วมโปรแกรมกายจิตสังคมบำบัด ในฐานะผู้ปกครองของผู้ใช้ยาเสพติดที่ต้องคัดพบ.ยาเสพติด ทุกครั้งที่ทำกลุ่มครอบครัว ภาพที่ผู้บำบัดและเพื่อนที่เข้าร่วมทำกลุ่มเห็นคืออาปีตินจะคลอเคลียหมีตลอดเวลา บางครั้งเวลารอการเข้ากลุ่มเขาจะนอนหนุนตักหมีโดยไม่อายใคร

อาปีตินเข้ารับการรักษาบำบัดยาเสพติดครั้งแรกที่โรงพยาบาลบุลันในปี 2547 ขณะนั้นเขาใช้ยาเสพติดหลายชนิด ทั้งผงขาว กัญชา ยาบ้า เขามักพูดกับผู้บำบัดเสมอว่าอยากเลิกยาให้ได้เพราะสงสารแม่ หลังจากเข้ารับยาเมทาโดนแล้วหายไปครึ่งปี เขาถูกส่งตัวกลับมาโรงพยาบาลอีกครั้งด้วยการใช้ยาเสพติดเกินขนาด จนกระทั่งต้องส่งต่อไปยังโรงพยาบาลประจำจังหวัด ทำให้เขามีโอกาสตรวจร่างกายและพบว่าติดเชื้อเอชไอวี 2 ปีต่อมาเขาต้องเข้ารับการรักษาบำบัดในคลินิกจิตเวช เนื่องจากใช้ยาเสพติด ระหว่างนี้เขามารับยาเมทาโดนไม่สม่ำเสมอ เพราะไปออกเรือหาปลาที่ทะเลฝั่งตะวันออก ช่วงพ.ศ.2550 เขาไปทำงานที่ภูเก็ต แต่ถูกจับติดคุกเป็นเวลา 1 เดือน หลังออกจากคุกกลับมาอยู่ป็นตัง 4 ปีต่อมาเขาถูกจับอีกครั้งด้วยการตรวจปัสสาวะพบมีเฮโรอินและยาบ้าในปัสสาวะ อีก 1 ปีต่อมาเขาถูกจับอีกครั้งด้วยข้อหาเดิม เขาถูกส่งเข้าบังคับบำบัดในโรงพยาบาลบุลัน

นับตั้งแต่ปี 2554 อาปีตินเข้าออกในโรงพยาบาลบุลันเกือบทุกวัน ที่นั่นเขาเจอกับเด็กผู้หญิงอายุ 12 คนหนึ่งชื่อยามีละห์ เธอเป็นเด็กกำพร้าติดเชื้อเอชไอวีที่ทางโรงพยาบาลให้มารักษาที่ทุกวันพุธเว้นพุธ แต่ละครึ่งที่มา ยามีละห์จะอยู่โรงพยาบาลทั้งวัน เพราะพยาบาลจะเลี้ยงข้าวและทุกครั้งเมื่อเจอยามีละห์ อาปีตินจะเข้าไปพูดคุยด้วย หลายครั้งที่เจ้าหน้าที่คลินิกฟ้าใสจะเห็นอาปีตินนั่งอ่านหนังสือให้ยามีละห์ฟัง (ยามีละห์ไม่ได้เรียนหนังสือ และอ่านหนังสือไม่ออก) จูงยามีละห์ไปกินข้าวด้วยกัน และพายามีละห์ไปส่งที่บ้านทุกครั้งที่มา ร่วมกิจกรรมของผู้ติดเชื้อเอชไอวี และคอยสอนให้ยามีละห์กินยาต้านไวรัสให้ครบ

เรื่องการลักขโมยของอาปีตินั้นเป็นที่รู้กันทั้งในป็นตังและโรงพยาบาล เขาเคยมาขโมยนกของคนในตลาดภูมิ ขโมยโทรศัพท์ของเพียงเดือนเมื่อมารับยาเมทาโดน ที่ป็นตังเขาเคยเดินเข้าไปในบ้านของเพื่อนบ้าน แล้วยกไหกะปิเดินออกไปต่อหน้าคนหลายคนในชุมชน จนกระทั่งมีคนเข้าไปจับและแย่งไหกะปิกลับมา คนป็นตังมักจะพูดกันว่าอาปีตินขโมยของคนอื่น แต่ไม่เคยขโมยของในบ้านตัวเอง แต่ครั้งหนึ่งเมื่อผู้วิจัยนั่งคุยกับแม่ของผู้ใช้ยาเสพติดคนหนึ่งที่โรงพยาบาล แล้วหမ်းของอาปีตินเดินผ่าน เธอเดินตรงเข้ามาหาผู้วิจัยแล้วบอกว่า “อาปีตินขโมยกระทะทอดโรตีสีของหမ်းไปขาย อาทิตย์ที่แล้วเอาแกสไปขาย 2 ถัง แล้วมาร้องให้ขอโทษหမ်း หမ်းบอกแล้วว่าไม่ต้องมาพูดกัน ถ้ารักหမ်းก็ต้องมาพูดกันอีก”

ถึงแม้อาปีตินจะเป็นที่รู้จักในฐานะหัวขโมย แต่ทุกครั้งที่มีงานบุญ งานศพ และกิจกรรมของชุมชน อาปีตินมักมาช่วยงานเสมอ เขาจะคอยช่วยยกของเก็บกวาด ทำความสะอาดโดยไม่ต้องมีใครเรียกใช้ หรือบอกให้ทำ เมื่อครั้งคลินิกฟ้าใสตั้งอยู่บนชั้น 2 ของอาคาร อาปีตินจะเป็นคนที่ยกน้ำดื่มกลลอนใหญ่ขึ้นไปให้เพื่อนๆ ดื่มทุกวันที่เขามารับยาเมทาโดน

ประมาณกลางปี 2556 อาปีตินเกือบถูกจับอีกครั้งในข้อหาลักขโมย คืนหนึ่งเขากับเพื่อน 3 คนลักลอบเข้าไปขโมยของในบ้านหลังหนึ่งที่เจ้าของบ้านไม่อยู่ เจ้าของบ้านแจ้งความและมีพยานเห็นว่าเป็นอาปีตินและเพื่อน เมื่อผู้วิจัยถามหမ်း หမ်းบอกว่าอาปีตินไม่ได้ขโมย แต่ไปดูต้นทางจึงถูกจับ คราวนี้อาปีตินไม่ยอมให้จับ เขาหนีไปอยู่ที่บ้านของญาติฝั่งพ่อ และต่อไปทำงานที่ภูเก็ต ต้นปี 2557 เขากลับมาที่ป็นตัง พื้นที่ที่ลงรถแล้วกลับเข้าบ้าน อาปีตินเอามอเตอร์ไซด์ขี่ไปหาซื้อยาที่หมู่บ้านติดกัน ไม่ถึงชั่วโมงจากนั้น หัมรับโทรศัพท์จากโรงพยาบาลว่าอาปีตินขี่มอเตอร์ไซด์ไปชนรถเก๋งที่จอดอยู่อย่างแรง อาการเขาหนักมาก เขาถูกส่งตัวไปโรงพยาบาลประจำจังหวัดอีกครั้ง กระดูกหักหลายที่ สมอได้รับความกระทบกระเทือนอย่างหนัก อวัยวะภายในฉีกขาดหลายส่วน เขาอยู่โรงพยาบาลนาน 3 เดือนแล้วจึงกลับมาอยู่บ้านในสภาพที่เดินและพูดไม่ได้ เมื่อมีคนไปเยี่ยมอาปีตินจะดึงมือทุกคนไปกอด ทำมือชี้ไปที่ปากถามคนมาเยี่ยมว่ากินข้าวหรือยัง ถามห่ว่ากินข้าวหรือยังตลอดเวลา ช่วงที่กลับมาอยู่บ้าน เขาเข้าออกโรงพยาบาลอีก 2 ครั้ง แล้วจึงเสียชีวิตไปเมื่อเดือนมิถุนายน 2557 จบชีวิตลูกรักของหမ်းตลอดไป

ผู้ค้ารายใหญ่แห่งป็นตัง

คนป็นตังมักจะยืนยันว่าที่ป็นตังไม่มีผู้ค้ารายใหญ่ มีเพียงรายย่อยไม่กี่รายเท่านั้น ถึงแม้ว่าจะมีผู้ใช้ยาเสพติดเยอะกว่าชุมชนอื่นๆ ก็ตาม แต่อับดุลก็เป็นหนึ่งในวงการค้ายาเสพติด ที่ผู้ใช้ยาหลายคนยืนยันว่า “เขาใหญ่จริง”

เจ๊ะของอับดุลเป็นคนป็นตัง ส่วนหมาเป็นคนหมู่บ้านชายทะเลไม่ไกลจากป็นตังมากนัก เจ๊ะกับหมาเป็นไปพบรักและแต่งงานกันที่มุกกะฮู เขาและพี่น้อง 4 คน เกิดที่มุกกะฮู ตอนที่เจ๊ะกับหมาเป็นมาเมืองไทย เขาอายุได้ 6 ขวบ มาเข้าเรียนชั้นประถมปีที่ 1 ที่โรงเรียนบ้านป็นตัง อับดุลมีพี่สาว 1 คนแต่เสียชีวิตไปแล้ว พี่ชาย 2 คน คนหนึ่งกลับไปอยู่ที่หมู่บ้านของหမ်း อีกคนทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมพลังงาน และน้องสาวคนสุดท้องอยู่ด้วยกันที่บ้าน พี่น้องทั้งหมดของอับดุลไม่มีใครใช้ยาเสพติด ทุกคนในครอบครัวปฏิบัติศาสนกิจเป็นประจำ โดยเฉพาะเจ๊ะของอับดุลมักจะถูกพูดถึงว่าเป็น “คนอาเลหม” (เคร่งศาสนา) คนหนึ่งของป็นตัง

เมื่อเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เขาเริ่มสูบบุหรี่ ที่ๆ เขามักไปรวมตัวกับเพื่อนกลุ่มเดียวกันคือขนำ (กระท่อม) ที่อยู่ไม่ไกลจากโรงเรียนมากนัก ที่นั่นเด็กๆ จะไปรวมกลุ่มกันหุงข้าว ต้มไก่กินกัน ไก่ที่เอามาต้ม มักจะไปขโมยจากบ้านชาวบ้านมา และหลายครั้งเรียนรู้การสูบบุหรี่และดื่มเหล้ากันที่นั่น

หลังจากจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อับดุลเข้าเรียนที่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามใกล้บ้าน แต่เขาเรียนไม่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เขาออกจากโรงเรียนมาอยู่ว่างๆ ช่วงหนึ่ง แล้วเข้าไปทำงานร้านสะดวกซื้อในอำเภอหาดใหญ่ หลังจากนั้นย้ายไปเป็นบาร์เทนเดอร์ที่โรงแรมไดอิชิ จากไดอิชิไปทำงานที่สนามมวยในเกาะสมุย 1 ปี ช่วงที่อับดุลออกจากโรงเรียนเขาเริ่มสูบบุหรี่หนักด้วยผงขาว

อับดุลเริ่มต้นค้ายาเสพติดจากการที่ตามเพื่อนไปสุโงโกลก หลังจากที่เขากลับจากเกาะสมุย ตอนนั้นเขาอายุ 22 ปี เพื่อนคนนั้นไปซื้อยาจากเจ้าแก้มใหญ่ที่นั่น มาขายที่อำเภอหาดใหญ่ เวลาเดินทางเขากับเพื่อนจะขึ้นรถไฟไป นอนค้างที่สุโงโกลก 1 คืน ครั้งหนึ่งจะเอายามา 2-3 บิ๊ก (ขวดยาพลาสติกใสฝาสีเหลือง) แล้วมาแบ่งใส่หลอดเล็กเรียกเป็นตัว ตัวละ 100 – 120 บาท ช่วงแรกมีลูกค้าเพียง 2-3 คน เป็นลูกค้าเก่าของเพื่อน อับดุลไม่ได้กำไรอะไรมากมาย เพียงแค่มีผงขาวไว้ใช้โดยไม่ต้องซื้อเอง

เมื่อเขากลับมาอยู่บ้านเจ้าแก้มติดต่อให้เขาไปรับยาบ้ามาขายด้วย ที่แรกเขาคิดว่าจะไม่ทำ แต่เมื่อเห็นกำไรจากการขายแล้วก็ตัดสินใจทำ เขารับมาครั้งละ 10 ถุง (เท่ากับ 1 มัด) 2,000 เม็ด ราคา 30,000 บาท และผงขาว ปกติแล้วอับดุลจะเดินทางด้วยรถไฟไปรับยาเอง หลายครั้งที่เขาเจอตำรวจรถไฟ เขาจะใช้วิธีเดินเข้าไปยืนหรือนั่งใกล้ สบตาและบางครั้งทักทายเพื่อแสดงให้เห็นว่าเขาไม่มีพิรุณอะไร เมื่อมาถึงเขาจะนำยาทั้งหมดไปส่งที่หมู่บ้านข้าง ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีพ่อค้ารายใหญ่อยู่หลายราย อับดุลไม่ขายปลีก เพราะคนจะรู้เยอะแล้วจะทำให้ตำรวจรู้ไปด้วย เขาเก็บยาไว้คืนหนึ่งสำหรับเลี้ยงเพื่อน เพื่อนที่จะมาที่บ้านล้วนแล้วแต่เป็นคนที่อับดุลสนิทและไว้ใจ หนึ่งในเพื่อนสนิทของเขาคือการิม อับดุลทำธุรกิจของเขาอยู่นานกว่า 5 ปี โดยไม่มีใครในปิ่นตังรู๊ว่าเขาเป็น “เอใหญ่” (พ่อค้ารายใหญ่) จนกระทั่งลูกค้ารายหนึ่งหาเงินมาจ่ายให้เขาไม่ทัน จึงเอารถกระบะมาให้เขาแทนเงิน หลังจากนั้นตำรวจมาล้อมจับที่บ้าน

บ้านของอับดุลอยู่ห่างจากศูนย์กลางของปิ่นตังมาก ละแวกบ้านเขามีบ้านเรือนตั้งอยู่ประมาณ 10 หลังคาเรือน แม้จะอยู่ใกล้กับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา แต่ทางเข้าออกสองด้าน เป็นเพียงถนนลูกรัง หากไม่คุ้นเคยกับพื้นที่จะไม่เห็นว่ามียาอยู่ใกล้บ้านตั้งอยู่ในละแวกนี้ เมื่อแรกที่มาอยู่บ้านหลังนี้ ไฟฟ้ายังเข้ามาไม่ถึง

ปกติแล้วอับดุลจะมีขนำหลังเล็กแยกออกจากบ้านของเจ๊ะและหะมะ ขนำหลังนั้นเป็นที่รวมตัวของเขาและเพื่อนๆ เป็นประจำ บางครั้งการิมมาค้างกับเขาหลายวัน วันที่ตำรวจมาล้อมบ้าน อับดุลเข้าไปดูโทรทัศน์ที่บ้านเจ๊ะ เขาไม่มียาเสพติดในบ้านและที่ตัว แต่มีปืนซึ่งถือไปวางไว้บนคานที่บ้านเจ๊ะ เมื่อตำรวจมาจับจึงไม่ได้อะไร มีเพียงปืนเถื่อน 1 กระบอก เจ๊ะของเขาออกตัวว่าเป็นปืนของเจ๊ะ เจ๊ะจึงถูกจับไปที่โรงพัก เมื่อคนในปิ่นตังรู๊ข่าว ทั้งผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และอบต. ต่างไปยืนยันกับตำรวจว่าเจ๊ะเป็นคนดีและเคร่งศาสนา ด้วยการเจรจาพูดคุยและยืนยันจากหลายฝ่าย ทำให้เจ๊ะไม่ถูกจับดำเนินคดี ส่วนอับดุลหลบหนีไปอยู่ที่อื่นหลายเดือน

ขนำหลังนั้นนอกจากจะเป็นที่พบปะสังสรรค์ของเหล่า “ทีมงาน”²² ของอับดุลแล้ว ยังเป็นที่หลบภัยของเพื่อนๆ หลายคนด้วย ครั้งหนึ่งตำรวจมาล้อมจับอาบูบักฮ์ซึ่งเป็นผู้ค้ารายย่อยคนหนึ่งที่บ้าน บ้านของอาบูบักฮ์อยู่ตรงข้ามกับโรงเรียนเอกชนใกล้บ้านของอับดุล วันนั้นสมัครมาซื้อและใช้ยาอยู่ที่บ้านของอาบูบักฮ์ ตำรวจขับรถเข้ามาล้อม สมัครวิ่งออกไปทางหลังบ้านตรงไปยังขนำของอับดุล เมื่อเข้าไปใกล้ อับดุลออกมาดูเห็นสมัครวิ่งมาจึงเรียกให้เข้าไปในขนำแล้วปิดประตูอย่างรวดเร็ว จนกระทั่งตำรวจกลับไปแล้ว สมัครจึงกลับบ้าน

²² “ทีมงาน” เป็นคำที่ใช้เรียกกลุ่มเพื่อน พรรคพวก หรือเครือข่ายของผู้ขายในภาคใต้ บางครั้งคำว่าทีมงานหมายรวมไปถึงกลุ่มที่มักไปรวมกันใช้ยา เช่น ทีมงานน้ำหอม คือกลุ่มที่รวมกันไปตี 4x100 หรือน้ำกระพ๋อม

เงิของอับดุลรู้ว่าเขาทำอะไร และคอยตักเตือนเขาตลอด แต่อับดุลยังคงดำเนินธุรกิจเขาเรื่อยมาหลายครั้งเขาเอาเงินที่ได้จากการขายยาไปให้เงิและหะ แต่ทั้ง 2 คนไม่เคยรับเงินนั้นเลย อธิบายว่าเป็นเงินบาป เงินสกปรก แต่ถ้าหากทั้ง 2 คนเห็นอับดุลไปรับจ้างก่อสร้างกับญาติๆ ได้เงินมาให้เงิกับหะ 100 – 200 บาท ทั้ง 2 คนจะรับเงินนี้เอาไว้

ปกติแล้วอับดุลจะไม่ออกไปไหน เขาเก็บตัวเงียบอยู่ในบ้าน “เราไม่ค่อยเข้าไปในบ้าน (หมู่บ้าน) เพราะกลัวคนจะเที่ยวพูดว่าเราเอาแต่ขายยา” คนป็นตังหลายคนรู้ว่าอับดุลขายยา แต่เข้าใจมาตลอดว่าเขาเป็นพ่อค้ารายย่อย เหมือนกับพ่อค้าในซอยจระจล ตลอด 10 ปีที่เขารับยามาส่งขายให้กับพ่อค้ารายย่อยในที่ต่างๆ อับดุลจะอยู่บ้านสลับกับไปออกเรือประมงที่ทะเลเซีย ช่วงไหนที่รู้สึกถูกจับตามองจากตำรวจ เขาจะออกจากบ้านไปอยู่ที่อื่น

อับดุลหยุดกิจการของเขาไปเมื่อประมาณ 2 ปีก่อน เพราะเขาเริ่มป่วยด้วยไข้ยาเสพติดอย่างหนักและไข้ยาหลายชนิดในเวลาเดียวกัน เห็นภาพหลอน หูแว่ว จนต้องเข้ามารักษาในแผนกจิตเวช ช่วงที่อับดุลป่วย คนป็นตังจะเห็นเขาบ่อยขึ้น เพราะเขามักเข้าไปในหมู่บ้าน บางครั้งพูดและหัวเราะคนเดียว การิมจะรับหน้าที่พาเขามาโรงพยาบาลทุกวันศุกร์เพื่อพบจิตแพทย์และรับยา คอยดูแลให้เขากินยาสม่ำเสมอ หากช่วงไหนอับดุลหายไปไม่มากินยาเมทาโดนหลายวัน พยาบาลผู้บำบัดจะบอกให้การิมไปตามที่บ้าน วันต่อมาทุกคนจะเห็นการิมมากินยาเมทาโดนพร้อมอับดุล เมื่อต้นปีที่ผ่านมาอับดุลเริ่มมีอาการดีขึ้น ถึงกระนั้นหลายครั้งยังเห็นร่องรอยของอาการป่วยทางจิตของเขาอยู่บ้าง

ตลอดเวลา 2 ปีที่ผ่านมา เมื่ออับดุลไม่ได้ค้ายาเสพติดแล้ว ลูกพี่ลูกน้องของเขาที่รับเหมาทำหลังคามักจะชวนอับดุลไปทำงานด้วย แม้ว่าหลายครั้งอับดุลจะไม่ไปทำงานตามที่นัดไว้ แต่เขายังคงมีงานให้อับดุลทำเสมอ รายได้จากการทำงานกับลูกพี่ลูกน้องแม้จะน้อยกว่าขายยาเสพติดมากนัก แต่ก็เป็เงินที่เงิกับหะยอมรับมากกว่า

อิสลาม พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ กับคนติดยา

จากโครงการแก้ไขปัญหายาเสพติด 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ของดลมนรร์จ บากา เมื่อปี 2540 มีข้อสรุปว่า พื้นที่ที่มีการระบาดของยาเสพติดมากนั้น ประชาชน เยาวชน และผู้นำท้องถิ่นส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนศาสนา ผู้นำศาสนาที่เรียนศาสนามักเรียนจากปอเนาะหรือมัสยิด ส่วนพื้นที่ที่ยาเสพติดระบาดเบาบางประชาชนและเยาวชนมีการศึกษาศาสนาระดับอับิดาอียะฮ์ (ชั้น1-4) ส่วนผู้นำศาสนาเรียนจบปอเนาะ และมีบ้างที่ไม่ได้เรียนศาสนาแต่ถูกเลือกให้เป็นกรรมการมัสยิด (2540 : 56) จากปัจจัยด้านการศึกษาศาสดังกล่าว ผู้วิจัยจึงพิจารณาเรื่องนี้ในป็นตังด้วยเช่นกัน และพบว่า

การศึกษาของคนป็นตังอาจแบ่งได้ 2 แบบอย่างชัดเจน คือการศึกษาสามัญหรือทางโลก และการศึกษาศาสนา ในอดีตการศึกษา 2 แบบนี้มีการเรียนการสอนในสถาบันที่แยกจากกัน การเรียนหนังสือเพื่อให้อ่านออกเขียนได้ เด็กๆ จะต้องไปโรงเรียนของรัฐบาล โรงเรียนแห่งแรกในป็นตังตั้งอยู่ในวัดป็นตังปัจจุบันคือโรงเรียนบ้านป็นตัง มะหาหมัดและแวมล้อมลีย้วย 70 ปีแล้ว สมัยก่อนคนป็นตังไม่ว่าพุทธหรือมุสลิมจะไปเรียนหนังสือด้วยกันที่วัด ครูที่มาสอนไม่ใช่พระ แต่เป็นฆราวาสที่มาจากที่อื่น นักเรียนไม่ต้องแต่งเครื่องแบบนักเรียนเหมือนในสมัยนี้ ไม่มีสมุดและหนังสือเรียน แต่มีกระดานชนวนใส่กระเป่าที่สานกับเสื่อถือไปโรงเรียน คนส่วนใหญ่เรียนจบแค่ป.2 หรือป.3 “คนที่เรียนจบป.4 มีน้อยมาก เรียนพออ่านออกเขียนได้

แล้วต้องออกมาช่วยพ่อแม่ทำสวนทำนา เมื่อก่อนทำนาสักปีก็อยู่ได้แล้ว” อาซันเล่าถึงการศึกษาในอดีต ทั้งอาซันและมะหะมัดเห็นตรงกันว่าในอดีตคนป็นตังมีฐานะยากจนจึงไม่ค่อยได้เรียนหนังสือทั้งสายสามัญและศาสนา ด้วยเหตุผลคือการไปเรียนหนังสือที่โรงเรียนรัฐแม้ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย แต่ต้องใช้เวลาไปกับการเรียนแทนที่จะได้มาช่วยพ่อแม่ทำมาหากิน ส่วนการไปเรียนศาสนาต้องออกไปเรียนที่อื่น พ่อแม่ไม่มีเงินส่งเสียค่าเดินทางและระหว่างที่ต้องไปอยู่ที่อื่น

โดยทั่วไปในสังคมมุสลิม เด็กๆ จะเริ่มเรียนรู้ศาสนาอิสลามจากบ้านของผู้รู้ศาสนา ที่ป็นตังเมื่อเด็กๆ เริ่มเข้าโรงเรียนประถม พ่อแม่จะส่งลูกไปเรียนการอ่านอัลกุรอ่านที่บ้านของผู้รู้ศาสนาซึ่งโดยมากจะไม่คิดค่าสอน สิ่งที่เด็กๆ จะต้องเรียนรู้คืออักขรภาษาอาหรับ การสะกดและอ่านออกเสียง (ไม่ได้เรียนการแปล) เรียนอ่านจากหนังสือเล่มเล็กก่อนจนจบ แล้วจึงเรียนอ่านอัลกุรอ่านทั้งเล่มจนจบ บางคนอาจเรียนจบ บางคนอาจเรียนไม่จบ นอกจากเรียนอ่านอัลกุรอ่านแล้ว ทั้งหมดนี้เป็นเพียงความรู้พื้นฐานสำหรับเด็กๆ เท่านั้น การเรียนที่บ้านโต๊ะครูจะเรียนจนกระทั่งเด็กเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังจากนั้นถ้าใครอยากเรียนมากกว่านี้อาจจะไปเรียนต่อโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา หรือไปเรียนเฉพาะศาสนาที่ปอเนาะใดหนึ่ง สมัยก่อนคนรุ่นมะหะมัดหรือแรวอมลีย์ (อายุประมาณ 70 ปี) เมื่อออกจากโรงเรียนรัฐบาล และเรียนศาสนาอิสลามที่บ้านโต๊ะครูจนจบแล้วไปเรียนต่อที่ปอเนาะในปัตตานี ยะลา นาทวี หรือเมืองสงขลา แล้วแต่ว่ามีสายสัมพันธ์กับปอเนาะที่ใด ระยะเวลาที่ไปเรียนมีตั้งแต่ 1 – 10 ปี แล้วแต่ความพึงพอใจของผู้เรียน เมื่อประมาณ 60 ปีก่อน ป็นตังมีคนไปเรียนศาสนาที่ปอเนาะต่างๆ ประมาณ 4-5 คน สำหรับคนที่มียายุประมาณ 50-60 ปีขณะนี้ได้เรียนศาสนามากขึ้น อาซันเล่าถึงสมัยที่เป็นวัยรุ่นว่าช่วงนั้นมีคนไปเรียนที่ปอเนาะแถวยะลาและปัตตานีประมาณ 20 กว่าคน ถึงกระนั้นคนเรียนศาสนาไม่ถึงร้อยละ 10 ของคนในหมู่บ้าน แต่ในช่วง 30 ปีที่ผ่านมาพ่อแม่ส่งลูกให้เรียนศาสนามากขึ้น เนื่องจากมีรายได้ดีขึ้น “เริ่มมีอันจะกินก็ได้เรียนศาสนา”

ฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้นอาจไม่ใช่ปัจจัยเพียงอย่างเดียวที่ทำให้คนป็นตังส่งลูกหลานไปเรียนหนังสือและศาสนามากขึ้น ส่วนหนึ่งเป็นเพราะการคมนาคมที่สะดวกขึ้น การเพิ่มจำนวนโรงเรียนและสถาบันการศึกษาทั้งสายสามัญและศาสนารอบๆ ป็นตัง รวมทั้งในเมืองบูลันด้วย สถาบันการเรียนการสอนศาสนาอิสลามแห่งแรกที่อยู่ใกล้กับป็นตังมากที่สุดคือปอเนาะปายางตั้งอยู่ใน ม.8 ของตำบลป็นตัง ซึ่งจดทะเบียนในปี 2509 เป็นสถาบันการศึกษาศาสนาอิสลามเพียงอย่างเดียว จนกระทั่งในปี 2514 ได้เปลี่ยนเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม แม้ว่าปอเนาะแห่งนี้จะเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนสันติธรรมศึกษา แต่คนป็นตังยังคงเรียกสถาบันการศึกษานี้ว่าปอเนาะปายาง ปัจจุบันนักเรียนในปอเนาะปายางครึ่งหนึ่งเป็นเด็กๆ จากป็นตัง อีกส่วนเป็นเด็กๆ จากอำเภอและจังหวัดอื่นๆ ล่าสุดโรงเรียนแห่งนี้ได้เปิดหลักสูตร Intensive Arabic and English Program หรือ IAEP ให้เป็นทางเลือกกับนักเรียนเพิ่มเติม

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามอีก 3 แห่งที่ตั้งอยู่ในเขตตำบลป็นตัง คือโรงเรียนนุรุลวิทยา ตั้งอยู่ในม.9 เป็นโรงเรียนที่ได้รับความนิยมรองลงมาจากปอเนาะปายาง โรงเรียนนุรุลวิทยาเปิดสอนมาประมาณ 40 ปี เด็กอีกส่วนของป็นตังเข้าเรียนในโรงเรียนนี้ เล่ากันว่าบาบอหรือครูใหญ่ของโรงเรียนเป็นเรียนศาสนาจากอินเดีย เป็นคนที่มีบารมีและเป็นคนเข้มงวดกับนักเรียนมาก ศิษย์เก่าของที่นี่จดจำเรื่องเล่าที่ว่า บาบอจะคอยเข้มงวดกวดขันไม่ให้เด็กหนีเรียนมาก แม้กระทั่งบางวันที่บาบอออกไปข้างนอก ด้วยบารมี (และหรืออิทธิฤทธิ์) ของบาบอ นักเรียนในโรงเรียนจึงเห็นบาบอยืนอยู่ที่หน้าบ้านพักตลอด ทำให้เข้าใจว่าบาบอไม่ได้ออกไปไหน

และคอยมองดูอยู่ เด็กๆ จึงไม่กล้าหนีเรียน ส่วนโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามอีก 2 แห่ง คนส่วนใหญ่ที่มาเรียนไม่ใช่คนป็นตัง

นอกจากโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่บางแห่งเปิดสอนตั้งแต่ชั้นปฐมวัยจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลายหรือปวช.แล้ว ยังมีสถาบันการเรียนการสอนศาสนาเบื้องต้นที่เปิดสอนสำหรับเด็กๆ ที่เรียนในโรงเรียนสามัญของรัฐ ซึ่งไม่ได้มีโอกาสเรียนศาสนาในระหว่างนั้น คือโรงเรียนคุรุ่มพันธ์และโรงเรียนตาดิกา ซึ่งมักจะเปิดสอนในวันเสาร์-อาทิตย์ที่มัสยิด โรงเรียนทั้ง 2 แบบนี้เป็นโรงเรียนสอนศาสนาที่ต่างกับการเรียนที่บ้านผู้รู้ศาสนา เด็กๆ จะได้เรียนวิชาพื้นฐานอิสลาม ไม่ว่าจะเป็นวิชาเตอาฮิด ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับความเชื่อความศรัทธาต่อพระเจ้า วิชาแฟเกาะฮ์ (ฟิกห์) เกี่ยวกับนิติศาสตร์อิสลามเบื้องต้น ที่ทำให้เด็กๆ รู้เรื่องหลักการศรัทธาและหลักปฏิบัติในวิถีชีวิตของมุสลิม การเรียนการสอนจะแบ่งเป็นช่วงชั้นคู่ไปกับการเรียนป.1-ป.6 ความต่างของโรงเรียนทั้ง 2 แบบนี้คือ โรงเรียนคุรุ่มพันธ์เป็นหลักสูตรภาษาไทย ส่วนโรงเรียนตาดิกาเป็นหลักสูตรภาษามลายู สำหรับที่ป็นตังไม่มีโรงเรียนตาดิกา เนื่องจากภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวันคือภาษาไทย ปัจจุบันในตำบลป็นตังมีโรงเรียนคุรุ่มพันธ์ทั้งหมด 6 แห่ง

ส่วนสถาบันการศึกษาของรัฐปัจจุบันมีเพิ่มขึ้นหลายแห่งเช่นกัน เริ่มตั้งแต่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่รับดูแลเด็กตั้งแต่ 3 – 5 ขวบ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านป็นตังในปี 2556 มีเด็กทั้งหมด 92 คน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านบ่อโชนมีเด็กทั้งหมด 56 คน ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์มัสยิดสอลาหุดดิน มีเด็กทั้งหมด 80 คน ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์มัสยิดบ้านเลียบมีเด็กทั้งหมด 35 คน โรงเรียนประถมศึกษาของรัฐบาล 4 โรง โรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ 1 โรง

จากจำนวนสถาบันการศึกษาทั้งสายสามัญและศาสนาที่เพิ่มขึ้นจากเดิมอย่างมาก น่าจะทำให้เด็กๆ ป็นตังมีโอกาสทางด้านการศึกษามากยิ่งขึ้น ถึงกระนั้นจากสถิติระดับการศึกษาของคนตำบลป็นตังจากรพสต.ป็นตัง พบว่าร้อยละ 54.3 จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา รองลงมาคือร้อยละ 25.7 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 8.6 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 5.3 ไม่ได้เรียนหนังสือ ร้อยละ 3.7 จบอนุปริญญา ร้อยละ 2.3 จบปริญญาตรี และร้อยละ 0.1 จบปริญญาโท ครูและผู้จัดการโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเห็นตรงกันว่านักเรียนที่ไม่เรียนต่อส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย เมื่อไม่เรียนหนังสือแล้วบางคนจะทำงานกรีดยางของที่บ้านหรืออาจไปรับจ้างกรีดยางสวนคนอื่น บางคนรับจ้างทั่วไป เช่นถางหญ้า ตัดหญ้าให้วัว หรือทำงานก่อสร้าง บางคนเลือกทำงานประมง โดยเริ่มเรียนรู้จากการทำประมงใกล้บ้านก่อน จากนั้นจะเดินทางไปรับจ้างเป็นแรงงานประมงในเรือที่มาเลเซีย และบางคนไม่ทำงานอะไรเลย ขอเงินพ่อแม่ใช้ในแต่ละวัน อย่างไรก็ตามคนที่รับจ้างทำงานทั่วไป ส่วนใหญ่มีรายได้ไม่พอใช้ ยังคงต้องอาศัยอยู่กับพ่อแม่ยกตัวอย่างเช่นอาหวัง (อายุ 36 ปี) เรียนจบชั้นป.6 เมื่อไม่เรียนหนังสือ อาหวังไปออกเรือกับป๊ะ (พ่อ) ต่อมาเพื่อนชวนไปรับจ้างเป็นลูกเรือประมงพาณิชย์ การไปทำงานครั้งนั้นทำให้อาหวังมีโอกาสลงใช้ยาเสพติดเป็นครั้งแรก ต่อมาเมื่ออาหวังอายุ 20 ปีเต็ม เพื่อนๆ ชวนไปทำงานในเรือที่มาเลเซีย อาหวังทำงานนี้อยู่หลายปี จึงกลับมาอยู่บ้านทำงานรับจ้างเล็กๆ น้อยๆ ได้เงินไม่พอใช้ จนกระทั่งติดคุก เมื่ออาหวังออกจากคุกไม่เคยทำงานอีกเลย ทุกวันนี้แม่ (แม่) จะแอบเอาเงินให้อาหวังใช้วันละ 20-50 บาท แล้วแต่แม่จะมีเงินเท่าไรในวันนั้น

นอกจากสถิติข้างต้นที่ทำให้เห็นว่าคนป็นตังส่วนใหญ่ (ร้อยละ 80) จบการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น เมื่อกลับมาดูด้านศาสนาพบว่า คนป็นตังเรียนศาสนา มากกว่าในอดีต แต่คนป็นตังไม่ว่าจะผู้สูงอายุ ผู้ใหญ่ หรือวัยรุ่นต่างเห็นตรงกันว่า คนป็นตังรุ่นใหม่มีความเคร่งครัดในศานาน้อยกว่าคนสมัยก่อน

อาซันบอกสั้นๆ ว่า “คนสมัยนี้ ทำแต่อิบาดะฮ์ แต่ไม่มีอิหม่ามที่เที่ยงแท้ในใจ” หมายถึงคนสมัยนี้ปฏิบัติตามหลักศาสนาอย่างเดียว แต่ไม่มีความศรัทธาที่เที่ยงแท้ในใจ เช่นละหมาดก็เพียงแต่ทำละหมาด ไปละหมาดที่มัสยิด แต่ไม่ได้เข้าใจความหมายของการละหมาดว่าทำไปเพื่ออะไร รอซัค (ครูสอนศาสนาปอเนาะปายาง) ยกตัวอย่างการไม่มีอิหม่ามที่เที่ยงแท้ว่าคือการไม่ได้นำเอาศาสนามาใช้กับทุกมิติในชีวิต เช่นครูสอนศาสนาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามได้แต่สอนศาสนา แต่ไม่มีความรับผิดชอบเรื่องอื่นๆ เช่นมาสอนไม่ตรงต่อเวลา งานที่รับผิดชอบและต้องส่งกลับไม่ทำ ทั้งๆ ที่ศาสนาก็กสอนให้รับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน แต่ครูเหล่านี้กลับไม่สนใจ ให้ความสำคัญแต่เพียงการละหมาด การแต่งตัวตามหลักการ

ตัวอย่างข้างต้นที่อาซันและรอซัคยกมานั้น เป็นตัวอย่างของคนปฏิบัติศาสนกิจเป็นประจำ เช่นการละหมาดวันละ 5 เวลา การไปละหมาดที่มัสยิดในวันศุกร์ การถือศีลอดครบตามที่กำหนด และการแต่งกายตามหลักการศาสนา แต่ในป็นตังคนที่ปฏิบัติหรือทำอิบาดะฮ์นั้นเป็นส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งสามารถทำอิบาดะฮ์ได้เป็นบางเรื่องเท่านั้น หรือบางคนทำแค่เพียงไม่กินหมู ส่วนผู้ชียาเสพติดมีหลากหลายเช่นกัน ผู้ชียาเสพติดทุกคนรู้ดีว่าการใช้ยาเสพติดเป็นการกระทำที่ผิดทั้งกฎหมายและหลักการศาสนา บางคนพยายามที่จะปฏิบัติตามหลักการศาสนาในเรื่องอื่นๆ เช่นไม่กินหมู ไปละหมาดวันศุกร์ที่มัสยิด ถือศีลอดให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ จ่ายซะกาต หรือไปตะวะฮ์

ผู้รู้ศาสนา ครูสอนศาสนา อิหม่าม และบิหลันของป็นตังต่างเห็นตรงกันว่าคนที่คนสมัยนี้ดูเหมือนมีอิหม่าม (ศรัทธาในศาสนา) และทำอิบาดะฮ์น้อยกว่าคนสมัยก่อนนั้น น่าจะเพราะระบบการศึกษาศาสนา ที่ให้เรียนศาสนาควบคู่กับสามัญ ทำให้เรียนหนักขึ้น ทั้งยังมีปัญหาอื่นๆ เช่น เด็กๆ ไม่ให้ความสนใจเรียนศาสนาเท่าที่สมควร เพราะวิชาสามัญสำคัญในการศึกษาต่อ พ่อแม่บางคนไม่ให้ความสำคัญกับวิชาศาสนาดังที่เยาะห์แม่ของลูกชายวัย 10 ขวบวางแผนว่าเมื่อลูกเรียนจบชั้นป.6 จะให้ลูกไปเรียนต่อโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐบาล ไม่ให้เรียนโรงเรียนเอกชนเพราะคุณภาพการศึกษาสามัญเทียบไม่ได้กับโรงเรียนของรัฐ “เรียนศาสนาไปก็ทำมาหากินไม่ได้ ลูกอิหม่าม เจ้าของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามยังเรียนจบมหาวิทยาลัยกันทั้งนั้น” รองผู้จัดการปอเนาะปายางและผู้จัดการโรงเรียนรุ่งเรืองวิทยา (โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอีกแห่งในเมืองบุลัน) เห็นตรงกันว่าการเรียนการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนเอกชนยังคงมีปัญหา เนื่องจากครูผู้สอน ที่ได้แต่สอนนักเรียนในเรื่องหลักการ แต่ไม่ได้ปฏิบัติให้เป็นตัวอย่าง ซึ่งเป็นเรื่องที่แตกต่างกันจากโต๊ะครูสอนศาสนาในสมัยก่อน ยกตัวอย่างเช่นการไปละหมาด 5 เวลา ครูที่สอนศาสนาในโรงเรียนกลับไม่ยอมไปละหมาดร่วมกันที่ศาลาละหมาดของโรงเรียนเพื่อเป็นตัวอย่างให้นักเรียนเห็นถึงวิถีชีวิตที่ดำเนินควบคู่ไปกับศาสนา ครูที่ไปละหมาดร่วมกับนักเรียนจึงเป็นแค่ครูที่อยู่เฝ้ารับหน้าที่ดูแลเด็กๆ ให้ไปละหมาดในวันนั้นเท่านั้น เมื่อครูไปปฏิบัติเป็นแบบอย่าง ครูไม่มีบาร์มีเพียงพอ การลงโทษไม่ได้ช่วยอะไร ไม่เหมือนโต๊ะครูสมัยก่อนที่เป็นที่เกรงขามของผู้คน “แม้กระทั่งคนเมาที่เดินโซเซไปมา พอเดินผ่านโต๊ะครูก็เดินตัวตรงขึ้นมาเลย” รอซัคเล่าถึงบาร์มีของโต๊ะครูคนเก่าของโรงเรียนบุลันวิทยามูลนิธิ (โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่เก่าแก่ที่สุดในเมืองบุลัน)

เมื่อย้อนกลับมาดูการเรียนศาสนาของผู้ชียาเสพติดทั้งในบุลันและป็นตัง จากการสัมภาษณ์ผู้ชียาเสพติด 10 คนจากป็นตัง อายุประมาณ 25-40 ปี พบว่าผู้ชียาเสพติด 9 คน เรียนศาสนาเฉพาะที่บ้านโต๊ะครูประมาณ 2-5 ปี ในช่วงประถมศึกษา การเรียนส่วนใหญ่จะเรียนอ่านออกเสียงคัมภีร์อัลกุรอาน การเรียนการละหมาด ในวัยเด็กจนถึงวัยรุ่นตอนต้น ก่อนที่จะติดยาเสพติดพวกเขาทำละหมาดในชีวิตประจำวัน แต่เมื่อเริ่ม

ใช้ยาเสพติดจะเริ่มลดหย่อนลงจนไม่ได้ละเมิดอีกเลย ส่วนการถือศีลอดในเดือนรอมฎอนพบว่า ผู้ใช้ยาเสพติดในกลุ่มนี้จะถือศีลอดได้ 1-7 วัน ในแต่ละปี แต่จะทำซะกาตครบไม่เคยขาด

สำหรับการไปละหมาดวันศุกร์ที่มัสยิดนั้น ผู้วิจัยได้ไปนั่งสังเกตการณ์อยู่หน้ามัสยิดหลายครั้งพบว่า มัสยิดบ้านปิ่นตังมีคนไปละหมาดประมาณ 300 คนทุกวันศุกร์²³ ส่วนผู้ใช้ยาเสพติดที่ไปรับเมทาโดนที่โรงพยาบาลวันละประมาณ 40 คนนั้น รุสดีเป็นคนหนึ่งที่มาละหมาดอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ยังมีผู้ไปรับยาอีก 2-3 คนที่มาละหมาดในวันศุกร์ เมื่อถามคนอื่นๆ ถึงสาเหตุที่ไม่ไปละหมาดวันศุกร์ บางคนทำงานประจำจะบอกว่าต้องทำงานไม่สามารถกลับมาละหมาดที่มัสยิดที่บ้านได้ บางคนบอกว่าไม่ชอบสายตาคั่นมองเวลาที่เข้าไปในมัสยิด ดังประสบการณ์ของมุสตาฟาที่เข้าไปละหมาดแล้วมีคนมาถามว่า “ใกล้ตายแล้วหรือจึงมาละหมาด” ทำให้มุสตาฟาไม่ไปละหมาดอีกเลย ภายหลังเมื่อเขาย้ายไปทำงานที่ จ.ปัตตานี มุสตาฟาไปละหมาดวันศุกร์อย่างสม่ำเสมอ เขาให้เหตุผลว่า “ที่นั่นไม่มีใครรู้จักเรา ไม่ต้องมีคนมอง” คนอื่นๆ ที่ไม่ไปละหมาดบางคนบอกว่าไม่ว่าง แค่เอาเวลาไปหาซื้อและใช้ยาเสพติดก็หมดแล้ว

สำหรับงานเมาลิดที่จัดขึ้นในมัสยิดปิ่นตังทุกปี ทางกรรมการมัสยิดจะเชิญเจ้าหน้าที่บ้านเมืองและอิหม่าม ผู้รู้ศาสนาจากมัสยิดต่างๆ ทั้งใกล้และไกลมาร่วมละหมาด ในปีที่ผ่านมาพบว่ามีคนในปิ่นตังมาร่วมงานเมาลิดน้อยกว่าการละหมาดวันศุกร์ ขณะที่ผู้เขียนไม่พบว่ามีผู้ใช้ยาเสพติดมาร่วมงานเลย ในงานเลี้ยงอาหารละศีลอดเดือนรอมฎอนเช่นกัน ผู้ใช้ยาเสพติดไม่มาร่วมรับประทานอาหาร เมื่อสอบถามผู้เฒ่าบอกว่าไม่ได้ถือศีลอดจะให้มากินอาหารละศีลอดก็น่าละอายเกินไป ส่วนงานทำบุญกุโบร์ (สุสาน) ผู้วิจัยพบว่าไม่มีเพียงมันโซร์เท่านั้นที่ซัปรดพาหะ (แม่) มาที่กุโบร์ในวันทำบุญ หลังจากสังเกตการณ์ในงานพิธีทางศาสนาแล้ว ผู้วิจัยพบว่า คนใช้ยาเสพติดรวมถึงวัยรุ่นที่อาจใช้หรือไม่ใช้ยามาร่วมงานน้อยมาก งานที่คนใช้ยาเสพติดและวัยรุ่นมาร่วมงานมากที่สุดคืองานอบต.พบประชาชน เนื่องจากมีคอนเสิร์ตและการประกวดร้องเพลงบนเวที

นอกจากการปฏิบัติศาสนกิจในชีวิตประจำวันและในวันสำคัญรอบ 1 ปีข้างต้นแล้ว ในหมู่บ้านต่างๆ มักสนับสนุนให้ผู้ชายมุสลิม วัยรุ่น หรือผู้ใช้ยาเสพติดไปออกตะวัหะ เพื่อที่มีโอกาสฝึกฝนตนเองให้อยู่ในแนวทางของอิสลามอย่างสมบูรณ์ในช่วงเวลาที่เป็นที่เรียกกันว่าผู้คนที่ให้อยู่ในแนวทางของศาสนา แต่การตะวัหะไม่ได้เป็นที่นิยมของคนปิ่นตังมากนัก ไม่ว่าจะเป็นคนในวัยไหน แต่หากทางมัสยิดจะรับกลุ่มตะวัหะมาพักแรมและเรียกร้องให้คนปิ่นตังมาละหมาดรวมถึงสนทนาศาสนาในตอนกลางคืนไม่มีใครต่อต้านคัดค้านแต่อย่างใด ดลรอเหมซึ่งเป็นคนภูมิจึงและบางครั้งเข้ามาซื้อยาเสพติดที่ปิ่นตังเวลาที่ต้องการใช้ยาบ้าหรือไอซ์ หรือต้องการ “ของ” (ผงขาว) จำนวนมากจึงจะเข้ามาปิ่นตังสักครั้ง ดลรอเหมเล่าว่าครั้งหนึ่งเขาไปซื้อยาบ้าที่ปิ่นตัง บ้านของคนขายหน้าบ้านเปิดโล่ง ด้านในมีคนนั่งเป็นกลุ่มๆ 3 กลุ่ม กลุ่มแรกกำลังฉีดยาผงขาว กลุ่มที่สองกำลังสูบบุหรี่ ส่วนกลุ่มสุดท้ายคือกลุ่มของคนขายกำลังนั่งเล่นไพ่ คนขายซึ่งนั่งอยู่ในวงไพ่ มีกระเป๋าคาดอยู่ที่เอว คล้ายกระเป๋าก็บเงินของพ่อค้าแม่ค้าในตลาด ชิบแรกจะเป็นเงิน ชิบที่สองเป็นยาบ้า และชิบสุดท้ายเป็นผงขาว หลังจากที่ดินร่อเหมเดินเข้าไปซื้อยาบ้าแล้วกำลังจะกลับไปที่ดินซึ่งจอดหน้าบ้าน เขาเจอกลุ่มตะวัหะที่มายืนอยู่หน้าบ้าน และกำลังพูดเชิญชวนให้คนในบ้านไปมัสยิดในค่ำคืนนี้ โดยไม่มีใครในบ้านหันมามองสักคน ดลรอเหมซึ่งเรียนจบจากโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาแห่งหนึ่งในยะลา รู้สึกว่าต้องหยุดยืนฟังและพูดตอบกลับตะวัหะกลุ่ม

²³ คนที่มาละหมาดที่นี้เป็นคนจากหมู่ 1 หมู่ 2 หมู่ 5 และหมู่ 9 ซึ่งมีประชากรผู้ชายวัย 15-70 ปีจำนวน 1,438 คน (สถิติจากสถานีอนามัย ปี 2556) จริงๆ แล้วจำนวนประชากรดังกล่าวอาจบอกไม่ได้ว่า 300 คนที่ไปละหมาดนั้นมากหรือน้อย เนื่องจากจำนวนประชากรคิดจากรายชื่อในครัวเรือน จำนวนนี้จึงอาจมีคนที่ไม่ได้อาศัยอยู่จริงด้วย

นั่นว่า “อินชาอัลลอฮ์” (หมายถึง หากอัลลอฮ์ทรงประสงค์) คนรอบเหล้าพร้อมกับหัวเราะว่า “แล้วอะวะห์จะไปทำไมบ้านนั้น ไม่มีใครเขาสนใจสิ่งที่เขาพูดสักคน เราเกรงใจหรือก็เลยไปยืนฟัง”

เมื่ออิหม่ามของบ้านน้ำคำซึ่งตั้งอยู่ติดกับภูมีและขึ้นชื่อว่าเป็นอิหม่ามที่เคร่งครัดศาสนาและเด็ดขาดในการใช้ชุกมปากตร์รู้ว่าผู้วิจัยมาทำวิจัยที่ป็นตั้ง อิหม่ามสายหน้าแล้วบอกว่าป็นตั้งเป็นที่สุดของความไม่เคร่งศาสนาในเมืองบูลันแล้ว ที่นั่นจึงเต็มไปด้วยยาเสพติด

น้ำเต้ากับข้าพเจ้า : สายสัมพันธ์ที่ (บางครั้ง) สำคัญกว่ากฎใดๆ

สำนวนที่คนป็นตั้งมักใช้อธิบายความสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชนคือ “น้ำเต้าล่าไป ข้าพเจ้าล่ามา ชักย่านมันโดนกัน” หมายถึงคนป็นตั้งนั้นเป็นญาติกันหมด คนนั้นก็ญาติ คนนี้ก็ญาติ เมื่อสาวไปมากก็เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันหมด เมื่อผู้วิจัยถามมุฮัมหมัด ซึ่งทำงานอยู่ในอบต.ว่าทำไมจึงแก้ปัญหาเสพติดที่ระบาดอย่างหนักในป็นตั้งไม่ได้ มุฮัมหมัดตอบผู้วิจัยด้วยสำนวนเดียวกันนี้ ความเป็นเครือญาติเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยสนับสนุนให้กระบวนการค้าและการแพร่ระบาดของยาเสพติดยังคงดำเนินอยู่ เพราะสร้างอิทธิพลกันบางอย่าง สำหรับมุฮัมหมัดเองแม้จะอยู่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พอจะมีอำนาจบ้างแต่ก็ไม่สามารถจัดการได้ เพราะหลายคนเป็นญาติกัน “ญาติเราเองแหละที่เกี่ยวข้องอยู่ จะให้ทำไงได้ เรียกตำรวจมาจับเหรือ แล้วจะมองหน้ากันยังงัย ต่อจากนี้” จะบังคับลงโทษเรื่องอะไรล้วนเป็นที่ยึดอัดใจและทำไม่ได้ เช่นเดียวกับครอบครัวด้านภรรยาของมุฮัมหมัดที่ขณะนี้ไม่มีตำแหน่งอยู่ในอบต. หรือเกี่ยวข้องในอบต.หลายตำแหน่ง รวมถึงเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านม.1 ด้วย

สำหรับซูไฮดา บัณฑิตอาสาประจำป็นตั้ง เธอเองไม่ชอบเรื่องยาเสพติด และต่อต้านการกระทำของญาติคนหนึ่งที่เป็นพ่อค้ารายย่อย ญาติของเธอคนนี้เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แล้วออกมาอยู่บ้าน ที่ตั้งอยู่ไม่ไกลจากบ้านเธอนัก เขาเป็นเพื่อนกับซูป มักจะไปหาซูปที่บ้านซึ่งอยู่ในซอยจระจล²⁴ ตอนแรกเขาทำมาหากินด้วยการไปปรับผลไม้มาขาย ต่อมาเปลี่ยนมาขายยาบ้า โดยรับมาจากหมู่บ้านข้างเคียง เขาถูกจับหลายครั้ง ทุกครั้งพ่อแม่จะต้องขายที่ดินไปประกันตัวเขามา ในชีวิตประจำวันซูไฮดาแทบจะไม่พูดคุยกับเขาเลย เวลาเจอกันก็เพียงทักทายแล้วผ่านไป แต่วันหนึ่งตำรวจเข้ามาล้อมจับเขา เขาหนีออกจากหลังบ้านแล้ววิ่งผ่านมาทางบ้านซูไฮดา เธอยืนอยู่หน้าบ้าน เมื่อเขาวิ่งมาถึงบ้านเธอ ซูไฮดารู้สึกถึงแล้วควรทำอะไร ในที่สุดเธอตัดสินใจเรียกเขาเข้าไปหลบในบ้านของเธอ เมื่อเขาวิ่งเข้าไปเปิดประตูแล้วยืนอยู่ที่เดิม จนกระทั่งตำรวจวิ่งผ่านไป เธอจึงเรียกเขาออกมาแล้วบอกให้เขาหนีไปอีกทาง ซูไฮดาอธิบายว่า “ตอนนั้นรู้สึกว้างว้างก็เป็นญาติ มันทำผิดก็จริงแต่เรายืนอยู่ เขาญาติเรา จะไม่ช่วยเลยเหรือ มันทำใจไม่ได้ ถ้าตำรวจมาจับคราวหน้า แล้วไม่มีเราอยู่ตรงนั้นก็ว่ากันไป”

ความเป็นเครือญาติไม่ได้ช่วยให้คนใช้ยาเสพติดและคนค้ารูดพ้นจากกฎหมายในบางครั้งเท่านั้น หากแต่ความเข้มแข็งของสายสัมพันธ์ยังคงทำให้กฎหมายของศาสนาไม่สามารถใช้ได้

พื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ที่มีคนมุสลิมเป็นชนกลุ่มใหญ่ นอกจากกฎหมายทางสังคมที่เป็นกฎหมายซึ่งควบคุมโดยเจ้าหน้าที่ความมั่นคงแล้ว ชุมชนมุสลิมมีความพยายามที่จะพัฒนากฎหมายที่บูรณาการ

²⁴ ซอยจระจล เป็นซอยเล็กขนาดที่รถยนต์เข้าได้เพียงคันเดียว ในซอยเป็นที่ตั้งมัสยิด บ้านเรือนในซอยนี้อยู่ติดกันมาก และเป็นที่รู้จักกันของคนในชุมชนและคนนอกว่ามาหาซื้อยาเสพติดได้ที่นี้ ชื่อซอยนี้เป็นที่รู้จักกันของคนป็นตั้ง ด้วยเพราะซอยคับแคบ ผู้คนอยู่กันหนาแน่น ในแต่ละวันจึงมีคนพลุกพล่าน ช่วงหลังเมื่อเป็นแหล่งค้ายา ทั้งคนในคนนอกเข้าออกกันเยอะมากขึ้น บางครั้งคนในซอยทะเลาะกัน ผู้คนในป็นตั้งจะเดินมาดู ราวกับว่าเป็นละครเวทีเรื่องหนึ่ง

กฎหมายศาสนาเข้ามาใช้ด้วย จึงตั้งฮุกุมปากัดขึ้นใช้ในหมู่บ้านหรือชุมชนต่างๆ ทั่วจังหวัดชายแดนใต้ สำหรับที่เมืองบุดันในสมัยของนายอำเภอท่านหนึ่งซึ่งเป็นผู้ที่ให้ความสนใจเรื่องยาเสพติด ร่วมกับนายอาศิศพิทักษ์คุมพล ขณะนั้นดำรงตำแหน่งประธานกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลา รองผู้กำกับสืบสวนสอบสวนของบุดัน และนายกองค์การบริหารส่วนตำบลภูมิร่วมกันประกาศให้มีการใช้ฮุกุมปากัดเพื่อแก้ปัญหายาเสพติด เมื่อเดือนมีนาคม 2551 ในหมู่บ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายกอบต. ขรบ. อรบ. รวมทั้งผู้นำศาสนาของหมู่บ้านและตำบลต่างๆ มาร่วมรับทราบแนวทางเพื่อนำไปปฏิบัติ

สำหรับป็นตั้งได้ตั้งฮุกุมปากัดตามบังคับใช้ในเรื่องที่เห็นว่าเป็นปัญหาทางสังคมขณะนั้น คือ 1.เรื่องการไปละหมาดที่มีสยิดในวันศุกร์ ผู้ชายทุกคนจะต้องไปละหมาดที่มีสยิดในวันศุกร์ 2.การกระทำผิดซินา หรือการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน รวมถึงการมีเพศสัมพันธ์กับสามีหรือภรรยาของคนอื่น แต่ส่วนใหญ่จะใช้ในการฉ้อโกง มีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน 3.การเสพและการค้ายาเสพติด 4.การลักขโมย 5.การพนัน บทลงโทษของผู้ที่ละเมิดกฎเกณฑ์หมู่บ้านนี้คือเมื่อคนที่กระทำเรื่องต้องห้ามเหล่านี้เสียชีวิต ชาวบ้านในหมู่บ้านจะไม่ไปร่วมละหมาดศพ มีเพียงอิหม่ามและกรรมการมีสยิดอีก 2 คนเท่านั้นที่ไปละหมาดศพให้ หากใครฝ่าฝืนไปละหมาดศพจะต้องจ่ายค่าปรับ หากคนที่ไม่เป็นกรรมการมีสยิดนอกเหนือจากที่กำหนดให้ไปละหมาดศพได้จะเสียค่าปรับ 100 บาท ส่วนชาวบ้านทั่วไปต้องเสียค่าปรับ 50 บาท การลงโทษด้วยการไม่ไปละหมาดศพเป็นการลงโทษทางสังคมที่ทำให้ครอบครัวของผู้ตายต้องอับอายอย่างมาก เนื่องจากในสังคมมุสลิมถือว่าหากผู้ตายคนไหนมีผู้ไปละหมาดศพมากแสดงให้เห็นว่าคนนั้นเป็นผู้ที่มีคนนับหน้าถือตามาก และจะได้บุญมาก ผู้ชายเสพติดหลายคนรู้สึกกลัวกฎเกณฑ์นี้ (แต่สิ่งที่กลัวที่สุดคือตำรวจ ไม่ได้กลัวกฎหมายหรือกฎเกณฑ์) บางคนบอกว่าการไม่มีคนมาละหมาดศพเป็นเรื่องน่าอายมากที่สุด บางคนกลัวเพราะรู้สึกทำผิดต่อครอบครัวที่อยู่ข้างหลัง

ในป็นตั้งสามารถใช้ฮุกุมปากัดได้เพียง 1 หรือ 2 ครั้งเท่านั้น หลังจากนั้นไม่สามารถใช้ได้อีกเลย ทั้งนี้เพราะผู้นำศาสนาไม่มีบารมีพอที่จะบังคับใช้ฮุกุมปากัดได้ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะตัวอิหม่ามเองที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเมือง อิหม่ามคนปัจจุบันเคยเป็นผู้ใหญ่บ้านมาก่อน หลังจากเป็นอิหม่ามได้ลาออกจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน แต่ลูกชายคนหนึ่งของอิหม่ามยังคงเป็นผู้ใหญ่บ้านของม.9 คนป็นตั้งรู้สึกว่ผู้นำศาสนาที่เกี่ยวข้องและเลือกข้างในการเมืองของหมู่บ้านนั้นไม่ค่อยน่านับถือ นอกจากนี้อิหม่ามยังเป็นผู้ที่เห็นด้วยและรับเงินจากโรงงานพลังงานเพื่อมาใช้ในกิจการมีสยิดและหมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้านที่ต่อต้านโรงงานพลังงานที่เชื่อว่าเป็นมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมต่อต้านการกระทำของอิหม่ามไปด้วย เหตุผลประการสุดท้ายที่ทำให้อิหม่ามประจำมีสยิดป็นตั้งไม่ได้รับการยอมรับเท่าที่ควรจะเป็นคือลูกชายคนหนึ่งของอิหม่ามใช้ยาเสพติด ทั้งหมดนี้จึงทำให้อิหม่ามไม่สามารถและไม่กล้าที่จะใช้ฮุกุมปากัดในหมู่บ้าน อิหม่ามเองให้ความเห็นต่อฮุกุมปากัดว่าเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก เพราะลูกหลานตัวเองก็จะถูกลงโทษด้วยกฎนี้ พวกผู้นำคนอื่นก็ตกอยู่ในสถานการณ์เหมือนกัน

เมื่อผู้วิจัยไปสัมภาษณ์อิหม่ามที่บ้าน อิหม่ามเชื้อเชิญให้ผู้วิจัยเข้าบ้าน สิ่งแรกที่เห็นเมื่อเข้าไปในบ้านคือภาพขนาดใหญ่ของหินกะบะฮ์ที่นครมักกะฮ์ติดอยู่ข้างฝาบ้านด้านขวามือ ขณะที่บนหลังตู้โชว์ที่วางโทรทัศน์มีกรอบภาพถ่ายของผู้หญิง 2 คนในชุดรับปริญญา ผู้หญิงทั้ง 2 คนแต่งหน้าและทำผมสวยงาม ผมยาวสยายไปตามชุดครุยของมหาวิทยาลัยราชภัฏ อิหม่ามชี้ให้ผู้วิจัยดูบอกว่าคนด้านซ้าย (ของโทรทัศน์) คือลูกสาว ส่วนคนด้านขวาเป็นลูกสะใภ้ ทั้ง 2 คนทำงานที่ อ.หาดใหญ่ เมื่อพูดคุยกันได้สักระยะในเรื่องเกี่ยวกับยาเสพติดและการใช้ฮุกุมปากัด อิหม่ามจึงเล่าให้ผู้วิจัยฟังด้วยเสียงเบาว่าเรื่องอื่นๆ ว่า “ลูกชายเวะก็ใช้ยาเสพติด แล้วจะให้เวะใช้ฮุกุมปากัดได้อย่างไร” อิหม่ามเล่าถึงวันที่จับได้ว่าลูกชายใช้ยาเสพติด อิหม่ามนั่งรถไปกับลูกชายเพื่อไป

ทำธุระ ระหว่างทางอิหม่ามเปิดลิ้นชักหน้ารถ ในลิ้นชักมีใบกระท่อมอยู่ 2-3 มัด อิหม่ามจึงถามว่าลูกชายกินใบกระท่อมนี้หรือ ลูกชายยอมรับ ในตอนนั้นอิหม่ามคิดว่า “เรานี้เสียกับเด็กนี้ซะแล้ว ลูกเราเองทำเอง เราชี้หน้าว่ามันทำพรีนนี้คิดถึงไหมว่าเราจะขายหน้า” อิหม่ามยืนยันกับผู้วิจัยว่าลูกชายของอิหม่ามเลิกยาได้แล้ว และเขาใช้เฉพาะน้ำกระท่อมเท่านั้น แต่ในคนในป็นตังกลับยืนยันว่าลูกชายอิหม่ามใช้ยาเสพติดหลายชนิดและยังคงใช้อยู่จนกระทั่งทุกวันนี้

นอกจากนี้ดังที่อิหม่ามพูดว่าลูกของผู้นำคนอื่นๆ ก็ใช้หรือเกี่ยวข้องกับยาเสพติดซึ่งเป็นหนึ่งในข้อห้ามของฮุกุมปากัตเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ไม่สามารถใช้ฮุกุมปากัตได้ในป็นตัง ผู้วิจัยมีโอกาสคุยกับมุฮัมหมัดซึ่งเป็นสมาชิกอบต.ป็นตัง ด้วยความตั้งใจแรกของผู้วิจัยคือต้องการไปสอบถามเกี่ยวกับนโยบายของอบต.และการปฏิบัติในการแก้ปัญหาเสพติดในหมู่บ้าน แต่หลังจากที่สอบถามเรื่องแนวทางการทำงานของอบต.ไปได้เพียง 2-3 คำถาม มุฮัมหมัดเล่าถึงลูกชายตัวเองว่าลูกชายติดยาตั้งแต่อายุ 13 ปี เขาพยายามบังคับให้ลูกไปเรียนหนังสือแม้จะรู้ว่าลูกเริ่มใช้ยาเสพติด ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา เขาพยายามหาทางทุกทางให้ลูกเลิกยา เปลี่ยนโรงเรียน เดินทางไปหาสถานที่บำบัดต่างๆ เวลาที่อยู่บ้าน ลูกชายจะออกจากบ้านช่วงบ่ายๆ จะกลับเข้าบ้านอีกทีตอนเที่ยงคืนหรือตี 1 บางครั้งจะพาเพื่อนมาตม่น้ำกระท่อมในสวนหลังบ้าน จนมุฮัมหมัดต้องไปติดป้ายว่า “ซีย่าห้ามเข้า” เขาทดลองไม่ให้เงิน เพื่อลูกจะได้ไม่มีเงินไปซื้อยา แต่ภรรยาของเขามักแอบให้เงินลูกทุกครั้ง จนกระทั่งวันหนึ่ง มุฮัมหมัดตัดสินใจจะพาลูกชายไปบำบัดที่ปอเนาะแห่งหนึ่งในจ.กระบี่ ซึ่งมีชื่อเสียงมากในการใช้หลักการศาสนาบำบัดผู้ไชยาเสพติดและสร้างอยู่บนเกาะกลางทะเล เขาบอกลูกชายว่าจะพาไปเที่ยวกระบี่และแวะเยี่ยมลูกพี่ลูกน้องซึ่งไปบำบัดยาเสพติดอยู่ที่นั่น ลูกชายยินดีที่จะไป ขณะเดียวกันเขาแอบเก็บเสื้อผ้าและของใช้ของลูกชายใส่กระเป๋าไปด้วย เมื่อไปถึงปอเนาะบนเกาะ มุฮัมหมัดปล่อยให้ลูกชายไปคุยกับลูกพี่ลูกน้อง ส่วนตัวเขาไปบอกโต๊ะครูว่าจะฝากลูกชายไว้บำบัดยาเสพติด จ่ายเงินค่าเล่าเรียนไป 4,000 บาท ค่ากับข้าว 2,000 บาท แล้วเดินกลับออกนอกประตูขึ้นเรือกลับเข้าฝั่งทิ้งให้ลูกชายอยู่ที่นั่นเป็นเวลาหลายเดือน จนกระทั่งมุฮัมหมัดพาภรรยาไปเยี่ยมลูกชาย ภรรยาเห็นว่าลูกดีขึ้นและลูกก็ขอลากลับบ้านเพราะคิดถึงบ้าน เขาจึงตัดสินใจพาลูกชายกลับบ้าน เมื่อมาถึงบ้านลูกชายอาบน้ำกินข้าว ละหมาดตามเวลา มุฮัมหมัดรู้สึกดีใจและมีความหวังว่าลูกคงจะเลิกยาเสพติดได้ แต่ผ่านไปเพียงแค่คืนเดียว ช่วงบ่ายวันรุ่งขึ้นลูกชายออกจากบ้านไปหาเพื่อน แล้ววงจรชีวิตเดิมๆ ของลูกชายก็กลับมาอีกครั้ง ผ่านไปเกือบปี มุฮัมหมัดจึงถามลูกชายอีกครั้งว่าจะกลับไปอยู่กระบี่อีกไหม ลูกชายตอบตกลงทันที โดยที่มุฮัมหมัดไม่คิดว่าเขาจะทำ พ่อลูกจึงเดินทางกลับไปปอเนาะกระบี่เป็นครั้งที่ 2

มุฮัมหมัดบอกว่า “ในฐานะผู้นำ รู้สึกอึดอัดใจมาก แต่ไม่เคยปิดบังว่าลูกเราไชยา เราเป็นผู้นำแต่ลูกเราไม่ดีต้องยอมรับ จะได้เป็นตัวอย่างให้คนอื่น”

หมู่บ้านที่ยังคงใช้ฮุกุมปากัตในเมืองบูลัน คือม.7 ของตำบลภูมิ ซึ่งมีอิหม่ามที่มีบารมีมาก ด้วยเพราะอิหม่ามมีลักษณะที่เด็ดขาด จากการบอกเล่าของคนในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียงพูดตรงกันว่าอิหม่ามม.7 เป็นคนมีบารมีทั้งทางโลกและทางธรรม อิหม่ามเป็นผู้ได้รับการยอมรับจากฝ่ายปกครองของเมืองบูลัน หากฝ่ายปกครองจะจัดงานหรือทำโครงการอะไรที่ม.7 จะต้องมาขอความเห็นหรือขออนุญาตจากอิหม่ามก่อน (โดยไม่ได้ให้ความสนใจกับความเห็นของกำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน) หากอิหม่ามไม่อนุญาตงานนั้นจะจัดขึ้นไม่ได้ อิหม่ามเล่าว่าที่ผ่านมาสหุกุมปากัตในหมู่บ้านใช้ได้ผลเพราะ “เราทำจริง” ครั้งแรกที่ใช้บทลงโทษด้วยการไม่ไปละหมาดศฟเป็นบ้านของญาติใกล้ชิดอิหม่าม ญาติคนนั้นเป็นคนที่ใช้ยาเสพติดและค้ายาเสพติดด้วย (เท่าที่

อิหม่ามรู้) อิหม่าม คอเต็บ และบิหลัน ของมัสยิดม.7 จึงบอกชาวบ้านว่าไม่ต้องไปละหมาดศฟ สำหรับกฎของม.7 หากใครไปละหมาดศฟที่ทำผิดฮุกุมปากัดถ้าเป็นชาวบ้านจะเสียค่าปรับ 200 บาท หากเป็นกรรมการมัสยิดหรือผู้นำจะเสียค่าปรับ 500 บาท ผลจากการลงโทษในวันนั้น ทำให้ญาติพี่น้องของผู้ตายไม่พูดกับอิหม่ามเป็นเวลานาน แต่อิหม่ามยังคงไปเยี่ยมเยียนญาติพี่น้องผู้ตายเป็นปกติอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งความโกรธของญาติเริ่มลดลง หลังจากนั้นฮุกุมปากัดยังคงใช้ต่อมาในม.7 จนถึงปัจจุบัน อิหม่ามให้ความเห็นว่าการจะเป็นอิหม่ามที่มีคนนับถือจนกระทั่งบังคับใช้ฮุกุมปากัดได้ต้องมีการปฏิบัติศาสนาที่เคร่งครัด ละหมาด 5 เวลาทุกวันที่มีสยิดเป็นตัวอย่งให้กับคนอื่น ๆ นอกจากนี้ยังต้องแสดงให้เห็นว่าผู้นำศาสนาเป็นกลางในทางการเมือง ไม่ใช่ถึงเวลาเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านหรืออบต. แสดงท่าทีเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เช่นอิหม่ามที่มีสยิดหลายแห่งในปัจจุบัน เมื่อมีการเลือกตั้งแล้วผู้สมัครรับเลือกตั้งมาเชิญให้กรรมการมัสยิดไปละหมาดฮายัต (เป็นการละหมาดเพื่อขอพรให้อัลลอฮ์บรรดาลให้ตามความประสงค์) ในคืนก่อนวันเลือกตั้ง อิหม่ามหลายคนเลือกจะไป เพราะได้รับผลประโยชน์บางอย่าง หรืออาจไม่ได้รับผลประโยชน์แต่เพราะเป็นญาติ หรือมีความสัมพันธ์กันดี การทำเช่นนั้นแสดงให้เห็นว่าอิหม่ามเลือกไปอยู่กับนักการเมืองข้างใดหนึ่ง ทำให้คนอื่นฝั่งต่อต้านและไม่เคารพอิหม่ามเมื่อมีความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้านอิหม่ามไม่สามารถแก้ปัญหาได้อีกต่อไป

คนป็นดั่งกับลูกหลานเพื่อนบ้านที่ไชยาเสฟตีด

ครั้งแรกๆ เมื่อผู้วิจัยเข้าไปในป็นดั่งแล้วแนะนำตัวว่ามาทำงานด้านยาเสฟตีด คนป็นดั่งจะหัวเราะร่วนแล้วบอกว่า “มาถูกที่แล้ว ที่นี้จ้าน (เต็ม) ไปหมด บ้านไหน ก็มีลูกตีดยา” ดูเหมือนว่าการตีดยาและคนตีดยาเสฟตีดกลายเป็นชีวิตประจำวันของคนที่นี่ไปแล้ว คนป็นดั่งไม่ว่าผู้หญิงผู้ชายจะรู้ว่าใครขายยาเสฟตีด ราคาและสถานการณ์ของยาเสฟตีดในช่วงเวลานั้นๆ ใครไชยาเสฟตีด ขน้าไหนเป็นที่รวมของทีมงานต่างๆ ช่วงเวลาที่คนไชยาเสฟตีดจะไปซื้อหาหรือเสฟ ทั้งหมดนี้เป็นกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตคนป็นดั่งไปได้อย่างไร

เมื่อความไม่ปกติเป็นความปกติ

ขณะที่รัฐออกกฎหมายต่างๆ ในการจัดการผู้ใช้และผู้ค้ายาเสฟตีด จนกระทั่งตีตราประทับให้ผู้ใช้ยาเสฟตีดเป็นผู้ป่วยที่มีคดีติดอยู่เบื้องหลัง ส่วนผู้ค้าเป็นผู้กระทำผิดกฎหมายร้ายแรง แต่ในป็นดั่งผู้ใช้ยาเสฟตีดและผู้ค้ายาเสฟตีดกลับเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนดังเช่นสมาชิกคนอื่นๆ

ในอดีตคนไชยาเสฟตีดในป็นดั่งมีไม่มากนัก ช่วงที่ผิงขาวเริ่มเข้ามาในป็นดั่งคนตีดผิงขาวมีไม่เกิน 20 คนในหมู่บ้าน คนเหล่านี้เคยเป็นที่รังเกียจ ผู้ใหญ่จะห้ามไม่ให้ลูกหลานมาคบหา ด้วยคนเหล่านี้เป็นคนที่ยิงเบนไปจากบรรทัดฐานของสังคม ทำผิดกฎหมาย และกฎหมาย แต่เมื่อยาเสฟตีดแพร่ระบาดมากขึ้น คนไชยาเสฟตีดมีจำนวนมาก คนกลุ่มน้อยที่เคยถูกตราว่าไม่ปกติในสังคมนั้นกลายเป็นคนกลุ่มใหญ่มากขึ้นเรื่อยๆ แล้วทำให้ความไม่ปกติกลายเป็นความปกติ อย่างไรก็ตามไม่ใช่เพียงจำนวนที่มากขึ้นเท่านั้น หากแต่จำนวนที่มากขึ้นไปสัมพันธ์กับเรื่องระยะห่างของปัญหา กล่าวคือ

เมื่อก่อนมีผู้คนจำนวนน้อยไชยาเสฟตีด คนส่วนใหญ่เห็นว่าการเสฟยาเสฟตีดเป็นปัญหาไกลตัว เพราะในครอบครัวของตัวเองไม่มีใครไชยาเสฟตีด แต่ในปัจจุบันในครอบครัวหนึ่งๆ จะมีคนไชยาเสฟตีดอย่างน้อย 1 คน ภาพผิงเครือญาติของลินดาที่นำเสนอไปข้างต้นเป็นเพียงตัวอย่างผิงเครือญาติที่รวมเอาครอบครัวเดียว 6 ครอบครัวเข้ามาไว้ด้วยกัน แสดงให้เห็นว่ายาเสฟตีดได้เข้าไปอยู่ในครอบครัวแทบจะทุกครัวเรือน ทั้งครอบครัวของผู้นำศาสนา ผู้นำทางการเมือง และคนทั่วไป ยาเสฟตีดจึงกลายเป็นเรื่องใกล้ตัวของผู้คนอย่างหลีกเลี่ยง

ไม่ได้ ดังนั้นด้วยจำนวนที่เพิ่มขึ้นและการกลายเป็นเรื่องของคนใกล้ตัวทำให้ความไม่ปกติอันนี้กลายเป็นเรื่องปกติในชีวิตของคนป็นตัง เรื่องของลูกบ้านอื่น เป็นเรื่องเดียวกับลูกของเราเช่นกัน

ผู้ขายยาเสพติดที่อยู่ในช่วงวัย 35 – 45 ปี เล่าว่า เมื่อ 20 ปีก่อนที่พวกเขาเริ่มขายกันในช่วงแรก ผู้ใหญ่จะสั่งห้ามลูกหลานมาคบหา ไม่อนุญาตให้คนขายยาเสพติดเข้าบ้าน บางคนถูกไล่ออกจากบ้านจนต้องไปอยู่กับเพื่อน บางครั้งที่ผู้ขายยาเสพติดหนักๆ และไม่ได้ดูแลร่างกายของตัวเอง จะเห็นท่าทางรังเกียจของคนในชุมชนเวลาที่เดินผ่านไป แต่ทุกวันนี้ไม่มีใครตำหนิว่าใครได้ “เพราะว่ามา มันก็ถูกเข้าลูกตัวเอง” เมื่อก่อนคนในชุมชนมักจะว่าบ้านที่มีลูกขายยาให้ระวังลูกชายไปขายยาเสพติด แต่ปัจจุบันนี้ก็ไม่สามารถพูดเช่นนั้นได้แล้วเช่นกัน เพราะไม่ว่าจะเป็นกระเทย หอม หรือผู้หญิงต่างก็ขายยาเสพติดกันแล้ว หากจะยังคงมีท่าทางหรือคำพูดตำหนิสายตารังเกียจอยู่บ้างก็ในเวลาที่ไปละหมาดที่มัสยิด หลังจากที่ไม่ได้ไปละหมาดมานาน ผู้ขายยาเสพติดบางคนจะถูกมองและกล่าวตำหนิในทำนองที่ว่าใกล้เสียชีวิตแล้วจึงมาละหมาด แต่นั่นก็เป็นสิ่งที่ไม่ได้เกิดขึ้นกับคนทุกคน ส่วนใหญ่แล้วผู้ขายยาเสพติดมักไม่เข้าไปในพื้นที่ทางศาสนา เช่นมัสยิด หรืองานบุญต่างๆ ส่วนหนึ่งด้วยความหวาดระแวงและไม่มั่นใจว่าจะเจอกับคำตำหนิเตียนดังกล่าว ส่วนหนึ่งคิดตำหนิตัวเองอยู่แล้วว่าเป็นคนที่ทำไม่ถูกต้องตามหลักการ แต่อีกส่วนหนึ่งเห็นว่าไม่ใช่เรื่องสำคัญที่จำเป็นต้องไป

เมื่อเขายังทำหน้าที่ การขายยาจึงไม่ใช่ปัญหา

คนขายยาเสพติดเป็นคนกลุ่มหนึ่งที่เคยถูกนิยามว่าเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนจากบรรทัดฐานทางสังคมทั้งในด้านกฎหมายและศีลธรรม ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเพราะไม่ได้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ อีกส่วนหนึ่งเป็นเพราะคนขายยาเสพติดมักไม่ได้สร้างผลผลิตทางเศรษฐกิจและสังคมแก่สังคมและรัฐ ทั้งยังเป็นภาระของรัฐในการจัดการดูแล ผู้ที่ถูกจับกุมในคดีเสพ ครอบครอง และค้าขายยาเสพติด ตลอดจนผู้ป่วยที่จำเป็นต้องเข้ารับการรักษาบำบัด รวมถึงผู้ป่วยที่เกี่ยวข้องเนื่องมาจากการขายยาเสพติด²⁵ ดังนั้นผู้ติดยาเสพติดจึงถูกทำให้เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางสังคม และวิธีการที่จะทำให้คนติดยากลับมาเป็นคนปกติคือการลงโทษหรือรักษา ด้วยความเชื่อยาเสพติดเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้คนเหล่านี้มีพฤติกรรมที่ออกนอกบรรทัดฐานและศีลธรรม

ผู้ขายยาเสพติดในป็นตังได้สะท้อนให้เห็นว่า คนขายยาเสพติดมีความหลากหลายมากกว่าที่จะมองเป็นภาพๆ เดียว เป็นแบบเดียวกันทั้งหมด เพราะฤทธิ์และพิษภัยของยา ดังเช่นงานวิจัยที่ผ่านมาได้สรุปไว้ การละเมิดศีลธรรมและกฎหมายหลายอย่างอันเกิดจากการขายยาเสพติด เช่น การลักขโมย จี้ปล้น ชิงทรัพย์ วิ่งราว ข่มขืน และกระทำความรุนแรงกับบุคคลในครอบครัวไม่ได้เกิดขึ้นในทุกๆ ที่ที่มีคนขายยาเสพติด แม้ว่าการลักขโมยในป็นตังจะเกิดขึ้นเกือบทุกวัน แต่ไม่ใช่ทุกคนขายยาเสพติดทุกคนจะเป็นผู้ต้องสงสัย คนอย่างการิมและนิรันดร์กลับกลายเป็นที่พึ่งของเครือญาติและเพื่อนบ้านยามของหาย เวลาที่เปิดไก่อหาย คนป็นตังก็ไม่เคยสงสัยว่าอับดุลหรือรุสดีเป็นคนขโมย ทั้งนี้เพราะในชุมชนจะรู้ว่าใครที่มีนิสัยลักขโมย ซึ่งนิสัยนี้อาจจะเกี่ยวหรือไม่เกี่ยวกับการขายยาเสพติด

สำหรับเรื่องความรุนแรงในครอบครัวพบว่า คนติดยาเสพติดบางคนใช้ความรุนแรงกับภรรยา ลูก หรือคนอื่นๆ ในครอบครัว ในช่วงเวลาที่เขาขายยาเสพติดมากจนไม่สามารถควบคุมตัวเองได้ หรืออยากยาแต่ไม่มีเงินจะซื้อ แต่หลายคนกลับไม่เคยใช้ความรุนแรงกับคนในครอบครัวเลย ทั้งนี้ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับอุปนิสัยดั้งเดิม

²⁵ โรคที่เกี่ยวข้องจากการขายยาเสพติด เช่น โรคจิตเวชที่เกิดจากยาเสพติด (Drug Induced-Psychosis หรือ Substance Induced-Psychosis) โรคภูมิคุ้มกันบกพร่อง (Hiv-Aids) โรคไวรัสตับ และโรคเอดส์ 3 โรคสุดท้ายนี้จะเกิดกับกลุ่มผู้ขายยาเสพติดชนิดฉุน

ดังเช่นรูดี้ที่เป็นคนสุภาพ ดูแลรรรยาและลูกเป็นอย่างดี อับดุลที่แม้ในบางช่วงเวลามีปัญหาจิตเวช แต่ก็ไม่เคยทำร้ายคนในครอบครัว ส่วนการิมแม้ว่าในอดีตจะลักขโมยข้าวของในบ้าน และมีอารมณ์หงุดหงิดฉุนเฉียว ลินดายืนยันว่าเขาไม่เคยทำร้ายใครในบ้าน อีกทั้งหลานๆ ยังคงรักและสนิทกับเขามากที่สุด

การจีปล้น ชิงทรัพย์ ข่มขืน และฆ่าไม่เคยเกิดขึ้นในปิ่นตัง แม้ว่าในปัจจุบันจะมีการลักขโมยเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เพราะว่าความเป็นเครือญาติและความสัมพันธ์ภายในชุมชนที่รู้จักกันค่อนข้างใกล้ชิด ทำให้การกระทำรุนแรงต่อร่างกายเพื่อให้ได้ทรัพย์สินนั้นเป็นเรื่องที่ร้ายแรงอย่างมากในชุมชน แม้กระทั่งคนใช้ยาเสพติดที่คนอื่นมองว่าไม่มีสติสัมปชัญญะในบางเวลา ยังไม่เคยกระทำการเช่นนั้นมาก่อน ดังนั้นสำหรับคนปิ่นตัง แม้ว่ายาเสพติดจะระบาดมาก แต่ไม่ได้นำไปสู่ปัญหาร้ายแรงอื่นๆ อาจกล่าวได้ว่ายังคงเป็นเรื่องที่รับได้

เมื่อพิจารณาเรื่องสมาชิกของชุมชนและครอบครัวที่สามารถสร้างผลผลิตทางสังคมและเศรษฐกิจได้พบว่าแม้คนใช้ยาเสพติดส่วนหนึ่งเป็นคนว่างงานที่ยังคงขอเงินพ่อแม่ ญาติพี่น้องใช้ หากแต่คนใช้ยาเสพติดหลายคนยังคงทำงานหาเลี้ยงตัวเองและครอบครัว ซึ่งคนเหล่านี้จะได้รับการยอมรับมากกว่าคนใช้ยาที่ไม่ว่างงาน ดังเช่นรูดี้ ที่แม้ภรรยาจะไม่ชอบที่เขาใช้ยาเสพติด แต่ไม่สามารถว่าอะไรได้ เพราะเขายังคงเป็นหัวหน้าครอบครัวที่หาเลี้ยงทุกคน ส่วนการิมแม้ทุกวันนี้จะไม่ได้ทำงานและยังคงขอเงินจากพ่อ พี่สาวหรือหลานสาวเป็นประจำ แต่สิ่งที่การิมทำในทุกวันเช่นการดูแลพ่อและหลาน โดยที่ครอบครัวไม่ต้องไปจ้างคนอื่นให้ช่วยเลี้ยงดูหรือดูแลคนเหล่านี้ กลับเป็นการชดเชยผลผลิตที่เสียไปของครอบครัวได้ ทำให้การว่างงานของการิมไม่เป็นปัญหาของชุมชน ดังเช่นที่ผู้ใช้ยาเสพติดหลายคนในปิ่นตังจะต้องรับผิดชอบดูแลลูกเล็กๆ ที่ยังไม่ไปโรงเรียน ขณะที่ภรรยาของเขาเหล่านั้นต้องไปทำงานที่โรงงาน

กรณีของอาปีตินที่ลักขโมยของคนในชุมชนหลายครั้ง แต่เมื่อถึงช่วงเวลาที่มึนงงและงานสาธารณะอาปีตินมักจะออกมาช่วยงานไม่เคยขาด หากใครขอร้องให้ช่วยทำอะไร เขาจะจัดการให้เรียบร้อยทุกครั้ง ดังนั้นการลักขโมยและสภาวะการณ์ที่ไม่ทำงานประจำของอาปีติน แม้จะเป็นปัญหาบ้างในบางครั้ง แต่ด้วยอาปีตินมักจะเป็นแรงงานสำคัญในกิจกรรมทางสังคมและศาสนาทำให้เขาไม่ถูกเบียดขับหรือลงโทษรุนแรงจากคนในชุมชน

เมื่อย้อนกลับไปพิจารณาเงื่อนไขการหย่าร้างในทางศาสนาที่ระบุไว้ในเอกสารบันทึกการสมรส ไว้ 3 เรื่องคือข้อแรกทอดทิ้งไม่ส่งเสียเลี้ยงดูภรรยา ข้อสองไม่อาจอยู่ร่วมกันฉันสามีภรรยาเกินกว่าเวลาที่ระบุไว้ และข้อสุดท้ายในกรณีที่ทุบตีทำร้ายเกินสมควรแก่เหตุ จากเงื่อนไขทั้งสามนี้แสดงให้เห็นว่าคนใช้ยาเสพติดในฐานะสามีหากยังคงรักษาเงื่อนไขที่กำหนดข้างต้น จะไม่มีทางถูกฟ้องหย่าและพ้นสภาพการเป็นสามีไปได้

เมื่อเครือญาติสำคัญกว่ากฎหมาย

สถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดที่รุนแรงขึ้นตลอดเวลานั้น ทำให้หลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องตั้งคำถามว่าเหตุใดจึงแก้ปัญหานี้ไม่ได้ ทั้งที่มีมาตรการหลายรูปแบบที่ออกมา ทั้งการป้องกัน รักษาและปราบปราม คนทั่วไปมักอธิบายว่าเพราะมาตรการดังกล่าวดำเนินไปอย่างไม่จริงจังและจริงจัง กฎหมายไม่เข้มงวด และผู้รักษากฎหมายมีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติด ซึ่งนั่นอาจเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาที่เกิดขึ้นจริง แต่เมื่อกลับไปในชุมชนพบว่า กฎหมายและกฎหมายชุมชน (โดยใช้ศาสนา) ในบางเวลาก็น่าจะสำคัญเท่ากับความสัมพันธ์ของผู้คนที่อยู่ร่วมกัน

ดังตัวอย่างข้างต้นที่สะท้อนให้เห็นว่า เมื่อญาติกำลังจะถูกจับกุมหลายครั้งเครือญาติที่แม้ไม่เห็นด้วยกับการกระทำดังกล่าว (การค้าหรือเสพยาเสพติด) ก็ไม่อาจจะปล่อยให้ตำรวจเข้ามาจับกุมผู้กระทำผิดทาง

กฎหมายนั้นได้ การให้ความช่วยเหลือในยามที่กำลังเดือดร้อนเป็นหน้าที่หนึ่งที่สำคัญเช่นกัน การไม่ช่วยอาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ต่อไปในระยะยาว เช่นเดียวกับการไม่ปฏิบัติตามกฎของชุมชนที่ใช้ศาสนามาอธิบายดังเช่นฮุกุมปากัต เพราะกฎดังกล่าวไปขัดกับความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ทำให้มาตรการการลงโทษที่ตั้งขึ้นเป็นอันต้องล้มเลิกไป

การกล่าวโทษและการลงโทษเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างความเปี่ยงเบน หรือกำหนดว่าคนผู้นั้นมีพฤติกรรมเปี่ยงเบน ดังนั้นเมื่อไม่อาจกล่าวโทษหรือลงโทษได้ เนื่องจากสายสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด และจำนวนที่มากขึ้น ความเปี่ยงเบนจึงกลายเป็นความปกติไปในที่สุด

- http://south.isranews.org/cms/index.php?option=com_content&task=view&id=4833&Itemid=86, เข้าถึงเมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2554.
- 2553 รัฐสิ้นปราบยาเสพติดได้-ใช้กฎอัยการศึกลุย คนพื้นที่แฉระบาดทุกหมู่บ้าน. ในศูนย์ข่าวอิสรา, 17 ธันวาคม 2553. www.isranews.org/south-news/.../1735-2010-12-17-02-05-34.html, เข้าถึงเมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2554.
- นวลตา อาภาคัพพะกุล
- 2551 รายงานสรุปผลการดำเนินงานในระยะที่ 1 บ้านพักใจสไตล์จะนะ. ภายใต้โครงการการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในชุมชนและลดผลกระทบจากการติดเชื่อเอชไอวีในผู้ขายยาเสพติด (เอกสารอัดสำเนา), 2551.
- เบญจพร ทองสุข
- 2540 อิสลามกับปัญหาเสพติด : ศึกษาความค่านึงทางศาสนา กรณีปัญหาเสพติดในชุมชนมุสลิม จังหวัดยะลา. วิทยานิพนธ์ศาสนาเปรียบเทียบ, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประจัน มณีนิล และ จิราภา วรเสียงสุข
- 2541 สาเหตุและแรงจูงใจในการเสพยาเสพติดของกลุ่มเยาวชนในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่.
- พวงทอง ภวัครพันธุ์
- 2553 ปฏิบัติการสงครามของการรณรงค์ปัญหาเสพติดในประเทศไทย. ในความรุนแรงซ่อน/หาสังคมไทย. กรุงเทพฯ : มติชน.
- พาตีเมาะ นิมาและคณะ
- 2549 การพัฒนารูปแบบการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษาชุมชนในตำบลเขาตูม. รายงานวิจัย, ปัตตานี : ศูนย์บำบัดรักษาเสพติดปัตตานี.
- มุห์หมัด บิน อิบรอฮีมอตุตฏัยญีรีย
- 2007 การถือศีลอด : ความหมายหุกมและความประเสริฐ. ในหนังสือหนังสือมุคตะศ็อร อัลฟิกฮิล อิสลามีย. ไฟล์อัลอับดุลฮาดีย(แปล). ใน Islamhouse.com
- 2010 ความหมาย หุกม และความประเสริฐของการละหมาด. ในหนังสือหนังสือมุคตะศ็อร อัลฟิกฮิล อิสลามีย. ดานียา เจะสนิ(แปล). ใน Islamhouse.com
- มูลนิธิเอเชียและกลุ่มสะพาน
- 2555 รายงานผลสำรวจสถานการณ์เยาวชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้. รายงานวิจัยได้รับทุนสนับสนุนจากองค์กรUSAID มูลนิธิเอเชีย และกลุ่มสะพาน
- มัสลัน มาหะมะ (บรรณาธิการ)
- 2009 อิสลาม วิธีแห่งชีวิต. ใน islamhouse.com

ยูซุฟ กือรฏอวี (เขียน) บรรจง บินกาซัน (แปล)

2547 **ทะเลสาบและหะรอมในอิสลาม**. กรุงเทพฯ: บริษัทออฟเซ็ทเพรส จำกัด.

ภาวิณี ไชยภาค และ ธีรณัฐ มาศ เทพญา

2555 **เหลียวหลังและหน้าจะนะ ก่อนไปต่ออนาคตคนสงขลา**. นนทบุรี: ศูนย์ประสานงานการพัฒนาาระบบและกลไกการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ

วันเพ็ญ ทวีปะ

2549 **เยาวชนไอร์แลนด์ หนีบ้านเข้มแข็ง**. ในวารสารสำนักงานป.ป.ส. 22(1) หน้า 45-48.

วิชัย โปษยะจินดา

2523 **วิวัฒนาการปัญหายาเสพติดในประเทศไทย**. ศูนย์วิจัยยาเสพติด สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิชัย โปษยะจินดา และ คนอื่นๆ

2525 **แนวทางการป้องกันปัญหายาเสพติดในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : กองป้องกันยาเสพติด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.

ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี และ กุสุมา ภูใหญ่

2546 **ประมาณการจำนวนผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในภาคใต้ : การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพสังคมเศรษฐกิจและประชากรกับประสบการณ์การใช้สารเสพติด**. ในหนังสือการประชุมวิชาการระดับชาติสารเสพติดครั้งที่ 1, จัดโดยคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านข้อมูลและวิชาการสารเสพติด และสำนักงานงบประมาณความช่วยเหลือป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สถานเอกอัครราชทูต สหรัฐอเมริกา.

ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี

2550 **โครงการศึกษาเพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานมวชนในสถานการณ์ความไม่สงบตามแผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหายาเสพติดและระบาดยาเสพติดในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ.

2550 **บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด : กรณีศึกษาภาคใต้**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ

ศูนย์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ (ศพส.)

2554 **แนวทางการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด**. เอกสารประกอบการประชุม “ปฏิบัติการวาระแห่งชาติ “พลังแผ่นดิน เอาชนะยาเสพติด” วันที่ 11 กันยายน 2554 ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล

สนั่น พงษ์อักษร

2541

การประเมินผลโครงการอบรมอาสาสมัครป้องกันยาเสพติดประจำหมู่บ้านจังหวัดชายแดนภาคใต้ : ศึกษากรณีจังหวัดยะลา. วิทยานิพนธ์คณะพัฒนาสังคมสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

สรินญา ปุติ และ คณะ

2550

การศึกษาความคิดเห็นของผู้ป่วยยาเสพติดและครอบครัวที่มีต่อการนำศาสนามาเสริมการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดในจังหวัดชายแดนภาคใต้. รายงานวิจัย, ปัตตานี : ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดปัตตานี.

สุชาดา เพ็ชรชนวน และ คณะ

2550

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการบำบัดรักษายาเสพติดของชุมชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้. รายงานวิจัย, ปัตตานี : ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดปัตตานี.

สะแลแมอาแวนิ

2539

การป้องกันยาเสพติดโดยองค์กรชุมชน : กรณีศึกษาบ้านเจาะกือแย ตำบลตะปิง อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สาวิตรี อัมมวงค์กรชัย และ คณะ

2546

ผลการดำเนินงานแก้ไขปัญหายาเสพติดระดับอำเภอ กรณีศึกษา อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา. ในหนังสือการประชุมวิชาการระดับชาติสารเสพติดครั้งที่ 1, จัดโดยคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านข้อมูลและวิชาการสารเสพติด และสำนักงานงบประมาณความช่วยเหลือป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สถานเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกา

สุทธิพงศ์ พรหมไพจิตรและคณะ

2540

การระบาดของยาเสพติดในพื้นที่ชนบทจังหวัดชายแดนภาคใต้. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

สุพัทธ์ บุญถนอม

2541

วิธีการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดโดยระบบสมัครใจโดยใช้ศาสนบำบัด : กรณีศึกษาศูนย์บำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด จ.ยะลา. วิทยานิพนธ์คณะพัฒนาสังคมสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

สำนักงานกลางปราบปรามยาเสพติดให้โทษ

2506

การประชุมเพื่อต่อต้านยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2506. ระหว่างวันที่ 28 มกราคม – 1 กุมภาพันธ์ 2506, พระนคร : โรงพิมพ์ภักดีประดิษฐ์.

อนุสรณ์ รังสิยาภิรมย์

2541

การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขต

- เทศบาลนครยะลา. วิทยานิพนธ์คณะพัฒนาสังคมสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- อรัญญาศิริผล
2546 *ฝันกับคนมั่ง: พลวัตความหลากหลายและความซับซ้อนแห่งอัตลักษณ์ของคนชายขอบ. ในอัตลักษณ์ ชชาติพันธุ์ และความเป็นชายขอบ, ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี (บรรณาธิการ), กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).*
- อัลเฟรด แมคคอย
2537 **การเมืองและเฮโรอีน : บนถนนสู่อำนาจสายเดียวกัน. แปลโดยพิสิฐ วงศ์วัฒน์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ผู้จัดการ.**
- อิมรอน บินยูซุฟ และ อลีย์อับรอฮิม
2546 **คู่มือพื้นฐานอิสลาม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อัล-อีมาน.**
- อิสมาอีลโดยิ
2542 **ปัจจัยที่มีผลต่อการติดยาเสพติดของเยาวชนมุสลิมในจังหวัดยะลา. วิทยานิพนธ์คณะพัฒนาสังคมสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์**
- หนิแะ วันตือเร๊ะ
2542 **ความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักต่อยาเสพติดที่มีในบทบัญญัติของศาสนาอิสลามของชาวไทยมุสลิม : กรณีศึกษาอำเภอเมืองนราธิวาส. วิทยานิพนธ์คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์**
- Becker, Howard S.
1953 *Becoming a Marijuana User. In American Journal of Sociology. 59(3). Pp.235-242.*
- Bourgois, Philippe
1995 **In Search of Respect : Selling Crack in El Barrio. USA. : CambridgeUniversity Press.**
2009 **Righteous Dopefiend. USA.:University of California Press.**
- Chouvy, Pierre-Arnaud and Meissonnier, Joel.
2004 **YaaBaa : Production, Traffic and Consumption of Methamphetamine in Mainland Southeast Asia.Singapore :SingaporeUniversity Press.**
- Duff, Cameron
2007 *Towards a Theory of Drug Use Contexts: Space Embodiment and Practice. In Addiction Research and Theory. 15(5). Pp.503-519.*
- Finestone, Harold
1957 *Cats, Kick and Color. In Social Problems, 5(1). Pp. 3-13*

- Fitzgerald, John
2003 *The Drug Addict in Absentia: Hidden Populations of Illicit Drug Users and the Gaze of Power.* In **High Culture : Reflections on Addiction and Modernity**, Alexander, Anna and Robberts, Mark S. (edited), USA.: State University of New York Press
- Feldman, Harvey W.
1968 *Ideological Supports to Becoming and Remaining a Heroin Addict.* In **Journal of Social Behavior.** 9(2). Pp.131-139.
- Gourley, Michelle
2004 A Subcultural Study of Recreational Ecstasy Use. In *Journal of Sociology.* 40(1). Pp.59-73.
- Johnson, Bruce D.
1980 *Toward a Theory of Drug Subcultures.* In **Theories on Drug Abuse: Selected Contemporary Perspectives.** US Government Printing Office, Washington D.C. pp. 110-119.
- Keane, Helen.
2011 *The Politics of Visibility: Drug Users and the Spaces of Drug Use.* In **International Journal of Drug Policy.** (editorial) 22. pp.407-409.
- Lindesmith, A.R.
1940 *"Dope Fiend" Mythology.* In **Journal of Criminal Law and Criminology.** 31(2), 1940. pp. 199-208.
- Lukoff, Irving F.
1980 *Toward a Sociology of Drug Use.* In **Theories on Drug Abuse: Selected Contemporary Perspectives.** US Government Printing Office, Washington D.C. pp. 201-211.
- MacKenzie, Kathleen., Hunt, Geoffrey and Joe-Laidler, Karen.
2005 *Youth Gang and Drugs: the Case of Marijuana.* In **Journal of Ethnicity in Substance Abuse.** 4(3/4). Pp.99-134.
- Page, Bryan J. and Singer, Merrill
2010 **Comprehending Drug Use : Ethnographic Research at the Social Margins.** USA.:RutgersUniversity Press.
- Pearson, Charles and Bourgois, Phillippe
1995 **Hope to Die a Dope Fiend.** In *Cultural Anthropology.* 10(4). Pp. 587-593.